

Sukevan yhteisötaideteosta ”Savon rata” valmistui kesällä 2023. Taideteosta esittelemässä kuva- ja yhteisötaiteilija Ulla Remes sekä näyttelijät Santeri Niskanen ja Jussi Vatanen.

Sonkajärven kunnan talousarvio vuodelle 2024 ja taloussuunnitelma vuosille 2025 – 2026

Sisällys

1 KUNNANJOHTAJAN KATSAUS	3
2 YLEISPERUSTELUT	4
2.1 Kuntastrategia	4
2.1.1 Hyvinvointikertomus	4
2.2 Toimintaympäristö ja taloudellinen kehitys	5
2.2.1 Yleinen taloudellinen kehitys	5
2.2.2 Kuntatalouden kehitys.....	5
2.2.3 Aluetalouden kehitys.....	8
2.2.4 Sonkajärven kunnan kehitysnäkymät.....	10
2.3 Talousarvion rakenne ja sisältö	12
2.4 Talousarvion sitovuus.....	13
2.5 Tilivelvollisuus.....	15
2.6 Riskienhallinta ja keskeisimmät riskit.....	16
2.7 Kuntakonsernin toiminta ja talous	18
2.7.1 Tytäryhteisöjen tavoitteet.....	19
3 KÄYTTÖTALOUSAOSA.....	20
3.1 KESKUSVAALILAUTAKUNTA	20
3.1.1 Vaalit.....	20
3.2 TARKASTUSLAUTAKUNTA.....	21
3.2.1 Tarkastustoimi	21
3.3 KUNNANHALLITUS JA VALTUUSTO.....	22
3.3.1 Yleishallinto	22
3.3.2 Työllistäminen	24
3.3.3 Ruokapalvelu	27
3.3.4 Terveysten ja hyvinvoinnin edistäminen.....	29
3.3.5 Elinkeinojen kehittäminen.....	30
3.3.6 Kunnanhallitus ja valtuusto yhteensä.....	31
3.4 SUKEVAN ALUELAUTAKUNTA.....	32
3.4.1 Sukevan alueen palvelut.....	32
3.5 SIVISTYSLAUTAKUNTA	34
3.5.1 Varhaiskasvatus	34
3.5.2 Koulutoimi	38
3.5.3 Joukkoliikenne	46
3.5.4 Vapaa sivistystoimi	47
3.5.5 Nuoriso- ja liikuntatoimi	50
3.5.6 Sivistyslautakunta yhteensä	54
3.6 TEKNINEN LAUTAKUNTA	55
3.6.1 Tekninen toimi.....	55
3.6.2 Rakennusvalvonta	63
3.6.3 Tekninen lautakunta yhteensä	65
4 TULOSLASKELMAOSA	66
4.1 Tuloslaskelma	66
4.1.1 Toimintatuotot ja toimintakulut.....	66
4.1.2 Verotulot.....	68
4.1.3 Valtionosuudet	68
4.1.4 Rahoitustuotot ja -kulut	69
4.1.5 Satunnaiset erät	70
4.1.6 Tilinpäätössiirrot.....	70
4.1.7 Tuloslaskelmaosan tavoitteet ja tunnusluvut.....	70
5 INVESTOINTIOSA.....	72
5.1 Investointisuunnitelma.....	72
5.2 Investointien perustelut	76

6 RAHOITUSOSA	79
6.1 Rahoituslaskelma.....	79
6.2 Tavoitteet ja tunnusluvut	80

1 KUNNANJOHTAJAN KATSAUS

Epävarmuus ja ennustamattomuus kuvaavat ehkä parhaiten tilannetta siirryttäessä vuoteen 2024. Ukrainan sota jatkuu, Gazan kriisi on meneillään ja maailmanpolitiikan tila on kireä. Taloustilanne on myös heikko, sillä energian hinta ja korkotasot ovat korkealla. Tilanne on johtanut myös voimakkaaseen inflaatioon.

Suomessa heikko taloustilanne ja korkeat korot ovat vaikuttaneet erityisesti rakentamisessa. Rakennusalalla on nähty paljon konkurssseja ja uudisrakennuskohteissa asuntoja on paljon myymättä. Muillakin toimialoilla lomautukset ja irtisanomiset ovat lisääntyneet. Työllisyystilanteen heikkenemisestä huolimatta työvoimapulaa on edelleen, erityisesti sosiaali- ja terveysalalla.

Ylä-Savon elinkeinoelämän monipuolisuus ja vahva paikallinen sitoutuminen ovat tässä tilanteessa suuri vahvuus. Metall- ja konepaja-, puunjalostus- ja elintarviketeollisuus tasapainottavat tilannetta myös suhdannevaihteluissa. Myös maatalouden suuri osuus yritystoiminnasta luo vakautta, vaikka kannattavuus maataloudessa on edelleen heikko.

Ylä-Savossa on vireillä runsaasti uusia investointeja erityisesti uusiutuvaan energiaan, kuten tuulivoimaan, biokaasuun ja aurinkovoimaan. Hankkeet ovat vasta alkuvaiheessa, mutta ensimmäisiä konkreettisia investointipäätöksiä voidaan odottaa vuoden 2024 aikana.

Myös Sonkajärvellä on useita tuulivoimahankkeita alkuvaiheessa. Samoin Suomen Lantakaasu Oy:n Sonkajärven yksikön kartoitusvaihe on meneillään. Mikäli hankkeet etenevät, sähkön ja kaasun tuotanto voisi alkaa muutama vuoden kuluttua.

Sonkajärven kunnan välitilinpäätös 6/2023 oli kohtuullisen hyvä. Koko vuoden tulos on heikompi, mutta tulostenuste on ylijäämäinen. Aikaisempien vuosien ylijäämän ansiosta taloustilanne on tällä hetkellä vakaa. Uutta velkaa ei ole otettu ja entisiä on lyhennetty. Myös maksuvalmius on ollut hyvä.

Vuoden 2024 talousarvion valmistelu lähti verotuksen suhteen entiseltä pohjalta, investointiraamina 1,5 miljoonaa euroa ja tavoitteena nollatulos.

Talousarvio- ja investointiraami piti valmisteluvaiheessa. Valtuusto päätti 13.11.2023 pitää verotuksen ennallaan. Talousarvion erona vuoteen 2023 on se, ettei talousarvio sisällä vesilaitostoimintaa, koska valtuusto päätti yhtiöittää vesilaitostoiminnan. Sonkajärven Vesi Oy aloittaa operatiivisen toiminnan 1.1.2024.

Kunnan palvelut pysyvät talousarvion mukaan entisellä tasolla niin määrällisesti kuin laadullisesti. Muutoksia tulee vuonna 2025, jolloin valtaosa työ- ja elinkeinotoimistojen henkilö-, työnantaja ja yrityspalveluista siirtyy valtiolta kunnille. Iisalmi, Kiuruvesi, Pielavesi, Sonkajärvi ja Vieremä ovat hakeneet poikkeuslupaa valtioneuvostolta oman työllisyysalueen perustamiseen.

Sonkajärven kunnan talousarvio vuodelle 2024 on tasapainossa, mutta suunnitelmavuosiksi 2025 ja 2026 tilanne näyttää kiristyvän. Lisäksi huolena on hyvinvointialueitten heikko talous ja takkuavat palvelut. Kaikki Suomen hyvinvointialueet tekevät ennusteen mukaan vuonna 2023 tappiollisen tilinpäätöksen. Hyvinvointialueitten alijäämät tulevat kiristämään koko julkista taloutta ja tämä luo kasvavaa painetta etsiä säästöjä toiminnasta ja palveluverkosta. Pahimmillaan hyvinvointialueitten ongelmat kriisiyttävät kansalaisten sosiaali- ja terveyspalvelut vuosiksi.

Sonkajärven kunta täytti 100 vuotta vuonna 2022. Juhlavuonna kunta päätti tehdä satavuotishistoriikin itsenäisen Sonkajärven vaiheista. Kirja antaa hyvän vertailukohdan nykytilanteeseenkin. Maailman myllerryksistä, lama-ajoista ja sodista on selvitty. Kokonaisuutena kehitys on ollut myönteistä, elämänlaatu parantunut valtavasti ja eteenpäin on menty. Tämä on hyvä lähtökohta niin vuodelle 2024 kuin seuraavalle sadalle vuodellekin.

Simo Mäkinen
Kunnanjohtaja

2 YLEISPERUSTELUT

2.1 Kuntastrategia

Sonkajärven kuntastrategian 2022–2025 mukaan Sonkajärven visiona on olla ihmisille ja yrityksille viihtyisä, turvallinen ja elinvoimainen asuin- ja toimintaympäristö. Sonkajärvellä on yhdessä tekemisen taitoa, jokaisen taitoja arvostaen. Sonkajärvi tarjoaa vaihtoehdon ja mahdollisuuden asua maaseutumaisessa ja luonnonläheisessä ympäristössä, jossa palvelut ovat hyvin saatavilla.

Kuntastrategiassa Sonkajärven kunnan kannalta keskeisiksi menestystekijöiksi ja niihin liittyviksi tavoitteiksi on tunnistettu:

- 1) Elinvoimainen kunta
 - Elinvoiman monipuolinen kehittäminen
 - Maa- ja metsätalouden vahva asema
 - Yritystoiminnan edellytysten parantaminen
 - Kunnan infrastruktuurin kehittäminen
- 2) Hyvinvoiva kuntalainen
 - Yhdessä tehden
 - Kunnalliset vapaa-ajan lähipalvelut
 - Asuinkunta työssäkäyntialueella
- 3) Seudullinen yhteistyö ”SeutuSonkajärvi”
 - Hyvä seudullinen yhteistyö
 - Oppilaitosyhteistyön vahvistaminen
- 4) Vahva talous itsenäisen kunnan perusta
 - Kunnan elinvoimaisuus turvaa kunnan vahvan talouden
 - Järjestämme keskeiset kunnalliset palvelut lähellä
- 5) Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö
 - Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö on kunnan voimavara

2.1.1 Hyvinvointikertomus

Valtuusto hyväksyi Sonkajärven laajan hyvinvointikertomuksen 2017–2020 ja Hyvinvointisuunnitelman vuosille 2022–2025 kokouksessaan 19.9.2022.

Hyvinvointikertomuksessa nostettiin esille onnistumisina kunnan, Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän ja kolmannen sektorin välillä tehtävän yhteistyön aktiivisuus, panostukset ikäihmisten liikunnan tukemiseen, kirjaston omatoimipalvelujen laajentaminen sekä nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä tehty työ. Kehityskohteiksi nimettiin palveluasunnoissa asuvien ikäihmisten hyvinvoinnin edistäminen yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa, lasten ja perheiden liikuntaharrastusten tukeminen sekä liikunta- ja ulkoiluinfrastruktuurin ylläpito.

Hyvinvointisuunnitelman teemavuodet ovat seuraavat:

2022	Elinympäristömme ja siinä viihtyminen
2023	Hyvinvointityö kunnassamme. Ovatko palvelut kunnossa? Kuinka kuntalainen ne löytävät ja mitä tarvitsemme lisää?
2024	Luonnosta voimaa
2025	Perinnetaidot ja lähiruoka

2.2 Toimintaympäristö ja taloudellinen kehitys

2.2.1 Yleinen taloudellinen kehitys

Hintojen ja korkojen nousu on vähentänyt kotitalouksien kulutusta ja investointeja. Suomen talous ei kasvakaan vuonna 2023 edellisvuodesta. Vuonna 2024 hintojen nousu on kotitalouksen tulojen kasvua hitaampaa ja korkojen nousu on ohi. Kotitalouksien ostovoiman kohentuminen lisää kulutusta ja BKT kasvaa 1,2 prosenttia. Talouskasvua heikentää kuitenkin edelleen rakentamisen heikko tilanne. Investointinäköymät ovat kuitenkin muuten valoisat, erityisesti tuulivoimainvestointisuunnitelmia on erittäin paljon. Vuonna 2025 kasvu nopeutuu 1,8 prosenttiin, kun kulutuksen kasvun lisäksi investoinnit lisäävät kotimaista kysyntää.

Työllisyys notkahtaa vuonna 2023, mutta kasvaa taas vuodesta 2024 lähtien ja vuonna 2025 työllisyysaste on 74,3 prosenttia ja työttömyysaste 7 prosenttia. Julkisyhteisöjen alijäämä on 2,4 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023 ja hallituksen päättämistä sopeutustoimista huolimatta kasvaa yli kolmen prosentin vuosina 2024 ja 2025. Julkisyhteisöjen alijäämä supistuu hieman ennustejakson loppua kohden, kun talouskasvu kiihtyy ja hallituksen toimet alkavat purra. Alasektoreista suurinta alijäämää tekee valtionhallinto, jossa ei ole odotettavissa merkittävää kohenemista koko ennustejaksolla. Lisäksi ilman hyvinvointialueiden tai kuntien omia toimia paikallishallinnon alijäämä kasvaa ennustejakson loppua kohti. Sosiaaliturvarahastot ovat ylijäämäisiä.

Sopeutustoimista huolimatta julkinen velkasuhde kasvaa hiljalleen ennustejaksolla. Valtionhallinnon ja paikallishallinnon yhteenlaskettu mittava alijäämä, väestön ikääntyminen, sekä kasvavat velanhoidokustannukset pitävät velkasuhteen nousevalla uralla jatkossakin.

Lähde: Taloudellinen katsaus, syksy 2023 Valtiovarainministeriön julkaisuja 2023:65.

2.2.2 Kuntatalouden kehitys

Kuntatalousohjelma vuosille 2024-2027 (syksy 2023) on laadittu vuoden 2024 talousarvioesityksen ja pääministeri Orpon hallituksen ensimmäisen julkisen talouden suunnitelman valmistelun yhteydessä.

Hallituksen kuntataloutta koskevat keskeiset linjaukset ovat:

- Hallitus asettaa ensimmäisessä julkisen talouden suunnitelmassaan tavoitteeksi, että kansantalouden tilinpidon mukainen kuntahallinnon rahoitusasema on lähellä tasapainoa vuonna 2027.
- Tämä edellyttää kuntatalouden tilanteen kohenemista, sillä julkisen talouden painelaskelman perusteella kuntahallinnon rahoitusasema suhteessa bruttokansantuotteeseen on -0,4 % vuonna 2027.
- Hallitusohjelman mukaan valtio sitoutuu kompensoimaan kunnille asetettavat uudet tehtävät ja velvoitteet sekä mahdolliset tehtävien laajennukset rahoittamalla ne täysimääräisesti tai purkamalla muita velvoitteita.
- Myös hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus kompensoidaan kunnille.
- Peruspalvelujen valtionosuuslain mukaan tehtävien ja velvoitteiden laajennuksiin sekä uusiin tehtäviin osoitetaan 100-prosenttinen valtionosuus. Valtion rahoitusvastuun täysimääräinen toteutuminen edellyttää myös sitä, että uusien tai laajentuvien tehtävien ja velvoitteiden vaikutukset kuntatalouteen arvioidaan realistisesti.

Pääministeri Orpon hallituksen toimenpiteet vahvistavat kuntataloutta kokonaisuutena hieman vuonna 2024. Kuntatalouden vahvistuminen johtuu ennen kaikkea maapohjan kiinteistöveron alarajan korotuksesta. Tätä vaikutusta pienentää kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistettava yhden prosenttiyksikön indeksikorotusta vastaava säästö.

Kuntien valtionapuihin osoitetaan 5,1 mrd. euroa vuonna 2024. Vuonna 2024 peruspalvelujen valtionosuuden tasoa alentaa sote-uudistukseen liittyvien kunnilta hyvinvointialueille siirtyvien tulojen ja kustannusten jälkikäteistarkistus sekä hallitusohjelman mukainen indeksisäästö. Kehyskauden lopussa vuonna 2027 valtionavut kasvavat noin 6,2 mrd. euroon, josta laskennallisten valtionosuuksien osuus on 4,6 mrd. euroa.

Peruspalvelujen valtionosuuteen osoitetaan 2,5 mrd. euroa vuonna 2024. Valtionosuutta vähentävät:

- Sote-uudistuksen yhteydessä kunnilta hyvinvointialueille siirtyneiden kustannusten ja tulojen tarkentumisesta aiheutuva pysyvä vähennys -224 milj. euroa.
- Tarkentumisesta johtuva valtionosuuden vähennys huomioidaan takautuvasti vuodelle 2023. Valtionosuuteen kohdistetaan tästä johtuen 112 milj. euron määräaikainen vähennys vuosille 2024 ja 2025.

Valtionosuutta lisäävät:

- Indeksikorotus (2,2 %) lisää valtionosuutta 53 milj. euroa. Vaikutus jää kuitenkin 24 milj. euroa tätä pienemmäksi, koska hallitusohjelman mukaisesti indeksikorotukseen tehdään yhden prosenttiyksikön korotusta vastaava säästö.
- Tehtävämuutokset noin 9 milj. euroa.
- Määräaikaisten vähennysten päätyminen noin 15 milj. euroa.
- Perustoimeentulotuen kuntien maksuosuuden muutos (3,5 milj. euroa).

Kustannustenjaon tarkistusta ei tehdä vuonna 2024. Se tehdään seuraavan kerran vuoden 2025 talousarvion yhteydessä.

OKM:n hallinnonalan kuntatalouteen vaikuttavia keskeisiä toimia ovat:

- Osana perusopetuksen vahvistamista vakiinnutetaan perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen tasa-arvo-rahoitus. Rahoitus kohdennetaan valtionavustuksina varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen järjestäjille. Vuonna 2024 määrärahalisäys on 50 milj. euroa mikä kohdistuu lähes kokonaan kuntiin.
- Valtionavustusten tasoa alennetaan hallitusohjelman mukaisesti asteittain. Vuonna 2024 säästö on 10 milj. euroa josta 2,5 milj. euroa arvioidaan kohdistuvan kuntiin.
- Vapaan sivistystyön koulutuksen järjestäjiltä vähennetään suoritteita siten, että niiden yhteenlaskettu euromäärä on noin -20,5 milj. euroa vuodesta 2024 lukien, mistä kuntiin kohdistuu arviolta 11,5 milj. euroa.
- Oppimisen tukea ja opinto-ohjausta vahvistetaan ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa mukaan lukien TUVA-koulutus. Tarkoitukseen osoitetaan pysyvää rahoitusta 10 milj. euroa vuonna 2024, kuntatalouteen arvioidaan kohdistuvan noin 8 milj. euroa vuonna 2024.
- Väestön liikunnallisuuden edistämiseksi hallitus käynnistää Suomi Liikkeelle –ohjelmakokonaisuuden, mihin on hallituskaudella varattu 20 milj. euroa vuosittain. Alustavasti arvioituna tästä kohdentuisi kuntatalouteen avustuksina yli puolet.

Muiden hallinnonalojen keskeisiä kuntatalouteen vaikuttavia toimia ovat:

- Maapohjan kiinteistöveron alaraja korotetaan 0,93 prosentista 1,30 prosenttiin vuodesta 2024 alkaen. Muutos kasvattaa kuntien kiinteistöverotuloja arviolta noin 108 milj. eurolla vuodesta 2024 alkaen.
- Hallitusohjelman mukaisesti käynnissä olevaa kiinteistöverouudistusta jatketaan.
- Valtio tukee vuosittain suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikennettä. Vuosina 2024-2027 suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetukeen osoitetaan 9,8 milj. euroa ja keskisuurten kaupunkiseutujen tukeen 8,1 milj. euroa vuosittain.
- Työttömyysturvaan, lapsilisiin ja asumisen tukiin tehtävillä muutoksilla on välillisiä vaikutuksia erityisesti kuntien rahoitusosuuteen työttömyysturvasta ja perustoimeentulotuesta. Myös kuntien verotulojen arvioidaan vähenevän muutosten seurauksena.
- Erityisryhmien asunto-olojen parantamiseen tarkoitettua investointiavustusta leikataan vuodesta 2024 alkaen. Kuntien omistamien vuokratalo-yhtiöiden saama investointiavustus vähenee vuonna 2024 arviolta noin 14 milj. eurolla ja vuosina 2025-2026 noin 19 milj. eurolla vuosittain.

Kuntien vuosikatteet riittävät poistoihin mutta eivät nettoinvestointeihin 2024-2027 rahoituksella ja päätetyillä toimenpiteillä. Vuosikatetta vahvistaa kuluvana vuonna sote-uudistukseen liittyvät suuret verohännät. Vuosikatteet riittävät kattamaan poistot kaikkina tarkasteluvuosina mutta nettoinvestointeihin ne eivät riitä. Vuosien 2024-2027 vuosikatetta laskevat viime keväänä ennustetusta muutokset valtionosuus- ja verotuloennusteissa.

Hallituksen päätökset lisäävät kuntien tuloja hieman enemmän kuin menoja hallituskauden alkuvuosina, mutta niiden nettovaikutus koko kuntatalouteen on vuoden 2027 tasolla likimain kustannusneutraali.

Kuntatalouden toiminnan ja investointien rahavirta jää painelaskelmassa negatiiviseksi vuosina 2024–2027. Palvelutarpeen lasku haastaa kuntia toiminnan sekä palveluverkon sopeuttamiseen. Kuntatalouden menot kasvavat hintojen noustessa ja lisäksi investointipaineet pysyvät mittavina. Kustannusten kehitykseen vaikuttaa etenkin kunta-alan ansiokehitys. Työikäisen väestön väheneminen heikentää osaavan työvoiman saatavuutta ja kuntien veropohjaa.

Kuntatalouden sopeutuspainetta arvioidaan laskennallisen kunnallisveroprosentin korotuspaineen avulla. Isoimmat korotuspaineet kohdistuvat koko maan tasolla vuoteen 2026. Tarkastelukauden loppua kohden men- täessä kaikissa kuntakokoryhmissä on korotuspainetta. Isoin paine kohdistuu alle 5000 asukkaan kuntakokoryhmiin.

Kuntatalouden toimintamenot kasvavat painelaskelmassa vuosina 2024–2027 pääasiassa hintojen kasvun seurauksena, lukuun ottamatta vuotta 2025, jolloin kunnille siirtyy vastuu työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisestä ja samalla niiden rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennetaan. Kuntien kustannuskehitystä kuvaava peruspalvelujen hintaindeksin muutos on keskimäärin 3,3 prosenttia vuodessa. Kunta-alan sopimuskorotukset nostavat työvoimakustannuksia 2,99 prosenttia vuonna 2024. Sopimuskorotusten kasvua hillitsee vuonna 2024 kunta-alan henkilöstölle vuonna 2023 maksettavien kertaerien poistuminen. Vuosina 2025–2027 kunta-alan ansiokehityksen oletetaan olevan yleisten työmarkkinoiden ansiokehitystä hieman nopeampaa kunta-alan palkkausjärjestelmien kehittämisohjelman vuoksi. Kuluttajahintojen kehityksen arvioidaan normalisoituvan keskimäärin kahteen prosenttiin kehysvuosina.

Kuntien tehtävät painottuvat nykyisin voimakkaasti lapsi- ja nuorisoiäluokkien tarvitsemien koulutus ja varhaiskasvatuspalveluiden järjestämiseen. Koulutuksen (ml. varhaiskasvatus) yhteenlaskettu palvelutarve pysyy painelaskelmassa kehysvuosina laskevana syntyvyyden laskun ja ikäluokkien pienentymisen vuoksi. Kehitysarviossa palvelutarpeen laskua on hieman pehmenetty, sillä monissa pienissä kunnissa mahdollisuudet kouluverkon sopeuttamiseen ovat rajalliset. Lisäksi lasten määrään varhaiskasvatuksessa vaikuttaa myös työllisyyden kehitys sekä varhaiskasvatuksen osallistumisaste, joka on ollut viime vuosina nousussa. Julkisen talouden niukat resurssit kuitenkin haastavat kuntia pohtimaan myös uusia alueellisia ratkaisuja. Työikäisen väestön määrän väheneminen ja työvoiman saatavuusongelmat koskettavat myös kunta-alaa, jossa eläköityminen on voimakasta.

Peruspalvelujen tuottaminen kohtuullisin kustannuksin saattaa olla entistä haastavampaa useissa kunnissa. Kaikkien palveluiden ei tarvitse olla oman kunnan alueella, mutta niiden tulee olla laadukkaita ja saavutettavissa. Vuonna 2025 kuntataloudessa tapahtuu lyhyen ajan sisällä jo toinen merkittävä rakenteellinen uudistus, kun työ- ja elinkeinopalvelut siirretään kuntien vastuulle. Tämä laajentaa kuntien tehtäväkenttää ja kasvattaa kuntatalouden toimintamenoja noin 840 milj. eurolla. Uudistuksen myötä kuntien henkilöstömäärä kasvaa noin neljällä tuhannella henkilötyövuodella, mikä näkyy vuonna 2025 etenkin henkilöstömenojen voimakkaana kasvuna. Myös ostot kasvavat uudistuksen seurauksena. Uudistuksen myötä kunnan rahoitusvastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta laajenee, mikä puolestaan heijastuu vuonna 2025 avustusmenojen tason muutokseen. Työllisyyskehityksellä on uudistuksen jälkeen entistä suurempi vaikutus kunnan talouteen. Uusiin avustusmenoihin vaikuttaa etenkin työttömyyden kehitys, jonka on ennustettu asettuvan noin 6,5 prosenttiin kehysvuosina, sekä muutokset kansaneläkeindeksissä.

Investointien oletetaan palaavan normaalille kasvu-uralleen kehyskaudella ja niiden osuus bruttokansantuotteesta on pidetty painelaskelmassa vakiona kehyskauden loppuvuosina. Kunnilla on jatkossakin merkittäviä investointitarpeita muun muassa rakennuskannan iän, muuttoliikkeen ja vihreän siirtymän vuoksi. Toimintatulot kasvavat painelaskelmassa keskimäärin noin prosentin vuodessa 2024–2027. Verotulot laskevat 3,0 prosenttia vuonna 2024, mikä on seurausta siitä, että soteuudistuksen vaikutus näkyy kuntien verotuloissa viiveellä verovuoden verojen kertyessä useamman kalenterivuoden aikana. Tämän jälkeen verotulojen kehitys normalisoituu keskimäärin 3,6 prosentin vuotuisen kasvuun vuosina 2025–2027. Kuntien valtionosuuksien kasvu jää tarkasteluvuosina varsin maltilliseksi lukuun ottamatta vuotta 2025, josta alkaen kuntien valtionosuuksissa huomioidaan kunnille siirtyvät noin 840 milj. euron vastuut TE-palvelutehtävien ja työttömyysetuuksienrahoituksesta. Valtionosuuksien kautta täsmäytetään kunnilta hyvinvointialueille siirtyneiden tulojen määrä. Tarkistus otetaan

huomioon vuodesta 2024 alkaen ja alustavien arvioiden mukaan lisäsiirtotarve olisi 99 milj. euroa. Valtiovarainministeriö tarkistaa kunnilta hyvinvointialueille siirrettävien tulojen määrän koko maan tasolla siirtyviä kuluja vastaaviksi vuoden 2022 taloustietojen valmistuttua syksyllä 2023.

Kuntatalouden menot pysyvät kehysvuosina 2024–2027 hieman tuloja suurempina. Vuosikate riittää kattamaan poistot kaikkina tarkasteluvuosina painelaskelmassa ja vuosikate näyttäisi yltävän useimpina vuosina myös nettoinvestointien tasolle. Tulojen ja menojen epätasapaino korostaa silti palvelutarpeen ennakoivan suunnittelun ja investointien tarveharkinnan tärkeyttä. Koska väestökehityksessä on kuntien välillä merkittäviä eroja, ovat myös sen aiheuttamat haasteet ja ratkaisuvaihtoehdot eri kunnissa hyvin erilaisia. Vuonna 2023 kuntatalouden lainoista siirtyi arviolta 5,1 mrd. euroa pois sote-uudistuksen myötä. Kuntatalouden lainakannan kasvuvauhti hidastuu selkeästi viime vuosikymmenen keskimääräiseen kasvuvauhtiin verrattuna. Kuntatalouden lainakanta kasvaa tarkastelujakson lopulla 20,4 mrd. euroon. Korkojen nousu välittyy lopulta myös kuntatalouteen lisäkus-tannuksiksi kiristäen kuntien taloutta.

Kuntien verotulot koostuvat kunnallis-, kiinteistö- ja yhteisöverosta. Kunnallisveron osuus verotuloista arvioidaan sote-verouudistuksen jälkeen olevan keskimäärin noin 69 prosenttia, yhteisöveron noin 15 prosenttia ja kiinteistöveron noin 16 prosenttia. Kuntien verotulojen arvioidaan olevan vuonna 2023 yhteensä noin 14,4 mrd. euroa. Edelliseen vuoteen verrattuna verotulot alenisivat vajaalla 47 prosentilla. Verotulot pienenevät sote-uudistuksen seurauksena, kun verotuloja siirrettiin valtiolle. Vuonna 2024 verotulojen ennustetaan alenevan kolme prosenttia. Alenema johtuu sote-uudistuksesta ja vuosien 2022–2024 verokertymärytmistä.

Lähteet: Kuntatalousohjelma vuosille 2024-2027, kevät 2023. Valtiovarainministeriön julkaisu 2023:23; Kuntatalousohjelma vuosille 2024-2027, syyskuu 2023. Valtiovarainministeriön julkaisu 2023:70.

2.2.3 Aluetalouden kehitys

Pohjois-Savon elinkeinoelämän vahvuutena ovat eri seutukuntien kansainväliset vientiyritykset. Pohjois-Savon maakuntaohjelma 2022–2025 sekä sitä täsmentävä toimeenpanosuunnitelma 2023–2024 linjaavat maakunnan vahvoiksi uudistuviksi elinkeinoaloiksi kone- ja energiateknologian, metsäteollisuuden ja elintarvikkeet sekä vahvistuviksi aloiksi hyvinvointiteknologian, matkailun, älykkään vesijärjestelmän sekä biojalostuksen.

Ylä-Savon vahvuutena ovat seudun metalli- ja teknologia-alan veturiyritykset, joiden rinnalle on syntynyt mittava alihankintaverkosto. Ylä-Savon keskeisiä vahvuuksia ovat elintarviketeollisuus, panimoteollisuus ja maidontuotanto sekä maakunnan runsaita metsävaroja käyttävä puunjalostusteollisuus.

Uhkakuvina, sekä Ylä-Savossa, Koillis-Savossa että Varkauden seudulla, voidaan nähdä elinkeinorakenteen yksi-puolisuus, sillä seudut ovat kohtalaisen paljon muutamien veturiyritysten varassa. Yhtenä maakunnan yhteisenä heikkoutena, Kuopion seutua lukuun ottamatta, on maakunnan väestökehitys ja seutujen ikärakenne. Elinkeinoelämän kilpailukyvyyn ja erityisesti vientiyritysten näkökulmasta myös alueen saavutettavuus huolestuttaa. Maakunnan infrarakentaminen niin teiden, raideliikenteen kuin lentoliikenteenkin osalta nähdään tärkeäksi tulevina vuosina. Karjalan lennoston lentokenttäalueen laaja peruskorjaus alkaa mahdollisesti jo vuoden 2023 aikana. Valtion väyläverkon investointiohjelma vuosille 2023–2030 sisältää myös maakuntakeskusten välisten junayhteyksien matka-aikojen lyhentämiseen tähtäviä hankkeita (Kouvola–Kuopio matka-aikojen lyhentäminen 11 M€). Suurempi Itäradan esisuunnitteluvaihe on menossa.

Ennusteet vuodelle 2023 povaavat maakunnan yrityksille nollakasvua vaikkakin positiivinen usko parempaan on vahvasti läsnä. Haasteita on tällä hetkellä energian hinnassa, kuluttajahinnoissa, materiaalien saatavuudessa, korkotasossa, yritysten investointihalukkuudessa sekä työvoiman saatavuudessa. Lisäksi investointihaasteita yrityksille on aiheuttanut myös kehittämisrahoituksen hakemisen järjestelmäongelmat.

Pitkittynyt epävarma tilanne on vaikuttanut maakunnan yrityksiin eri tavalla. Osa yrityksistä odottelee yhä omien investointi- ja rekrytointipäätösten tekemistä, osa on kuitenkin ryhtynyt purkamaan kertynyttä investointivelkaa. Myös investointihakemusten läpimenoaika on tänä vuonna hidastunut merkittävästi. Rahoituksen kysyntä on tällä hetkellä vähäisempää viime vuoteen verrattuna ja pankit ovat tulleet valikoivammiksi omien asiakkaitensa ja rahoituksen kohdentamisen suhteen. Tämä tulee näkymään siinä, etteivät yritykset saa rahoit-

tusta, ja että rahoituksen hintaerot yritysten välillä tulevat kasvamaan. Rahoituksen saatavuus vaikeutuu myös, jos investointi ei ole vihreää tai yritys vastuullinen. Rahoitusta on kuitenkin tällä hetkellä tarjolla, mutta se ei herätä investointeja. Käyttöpääoman tarpeet tulevat kuitenkin jatkossa kasvamaan, kun investoinnit lopulta aloitetaan.

Uusiutuviin energialähteisiin pohjautuvat hankkeet ovat kasvussa joka puolella maakuntaa. Tuulipuisto- ja bio-kaasuhankkeita on Ylä-Savossa, Sisä-Savossa, Varkaudessa ja Kuopiossa. Myös aurinkoenergiահankkeita on käynnissä ja suunnitteilla erityisesti maakunnan eteläosassa Varkauden ja Sisä-Savon alueella. Ylä-Savossa Viereällä avataan alkusyksystä biokaasuterminaali, joka toimii tuotantokäytössä sekä kaikille avoimena kaasutankkausasemana.

Pohjois-Savon asukasluku on noin 248 400 ja se on asukasluvultaan Suomen kuudenneksi suurin maakunta. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan vuonna 2022 Pohjois-Savon väkiluku väheni 669 asukkaalla. Pohjois-Savon väestötappion taustalla on alhainen syntyvyys ja korkea kuolleisuus. Pohjois-Savo keräsi vuonna 2022 kuntien välistä muuttovoittoa 43 henkeä, kun vuotta aiemmin muuttovoitto oli 707. Kuopion ohella Tuusniemellä ja Rautavaaralla kuntien välinen nettomuutto oli positiivinen, kaikissa muissa negatiivinen. Ylä-Savossa suurin syy väestötappiolle on korkeasta ikärakenteesta johtuva kuolleisuus. Lisäksi kuntien välinen muuttotappio kaksinkertaistui vuodesta 2021. Maakunnan kasvu nojaa pitkälti Kuopion runsaaseen muuttovoittoon.

Käytännössä rakentaminen on pysähtynyt maakunnassa kokonaan lukuun ottamatta Kuopion seutua. Rakennusalalle onkin kehityksessä vakava kannattavuuskriisi, sillä kannattavuus ei ollut aiemminkaan hyvällä tasolla. Useita konkurssseja ennustetaankin tapahtuvaksi rakennusalan pk-yrityksissä ja pörssiyrityksissä vuoden aikana. Töitä riittää vielä kuitenkin korjausrakentamisessa ja alalle on tulossa myös uusia toimijoita. Ylä-Savossa on investoitu viimeisen vuoden aikana erityisesti julkisella puolella.

Maataloudessa viljamarkkinat ovat tällä hetkellä alavireiset ja hinnat ovat puolittuneet viime syksystä. Lannoitteet ovat halventuneet alkuvuodesta merkittävästi ja kustannukset ovat kääntyneet laskuun. Mahdollisuus täysimääräisiin kylvöihin vähenee ja tällöin peltojen muut käyttömuodot lisääntyvät. Tämä taas voi vaikuttaa huoltovarmuuteen ja ruuan riittävyyteen. Myös naudanlihan kulutus pienenee, koska hinnat ovat nousseet. Maatalouden heikko kannattavuus jatkuu eikä korjausta siihen ole nähtävissä. Kun tilat vähentävät tuotantoa ja lopettavat, omavaraisuus laskee ja myös huoltovarmuus heikkenee. Vienti onkin keskeisin keino lisätä maatalouden tuloja. 80 % maatalousyrittäjistä harrastaa yrittämistä ja hakee toimeentulonsa muualta. Lisäksi maataloustuokien maksujen viivästyminen pahentaa tilojen akuuttia maksuvalmiusongelmaa. Maatilojen investointikynnys on korkea nykyisellä korkotasolla. Vuonna 2022 Pohjois-Savon ELY-keskuksessa maatalainvestointeja myönnettiin muun muassa biokaasulaitokseen, aurinkopaneeleihin, eläinten hyvinvoinnin, ympäristön tilan ja työympäristön parantamiseen. Aikaisempina vuosina maatalon investoinnit ovat painottuneet vahvasti karjatalouteen. Tällä hetkellä navettainvestointeja ei ole juuri lainkaan.

Kysyntä omaan puuhun on tällä hetkellä hyvä ja energiapuun hinta on korkealla tasolla. Tämä antaa mahdollisuuksia yrittämiseen myös maaseutu- ja koneyrityksissä.

Pohjois-Savossa on lähes neljännes Suomen kaikesta marjantuotannosta. Kaupanala investoi parhaillaan voimakkaasti.

Kuljetusalalla suurimpana huolena tällä hetkellä on pääomakustannukset ja korkokustannusten nousu. Itä-Suomessa kolmen maakunnan barometrikyselyn perusteella on kuljetusmäärien kehityksessä keskivertoa positiivisempi näkymä. Energiapuun hinta on korkealla tasolla ja kysyntä suomalaiseen puuhun on hyvä. Vuonna 2025 kuljetusten kilometrimääräennuste on jo 90 miljoonaa kilometriä, joka on valtava kasvu ja aiheuttaa paineita tiestön kunnolle.

Teknologiateollisuudessa nykyinen tilauskanta on pitänyt tuotantoa yllä, vaikkakin tilauskannat ovat euromääräisesti lähteneet jo laskemaan. Nähtävissä ei ole kuitenkaan suurta romahdusta, vaikka työvoiman ja komponenttien saatavuudessa ja kysynnässä onkin ollut haasteita. Komponenttien haasteet ovat vähentyneet viime aikoina, mutta toimituksissa on edelleenkin ennakoimattomuutta mikä vaikuttaa myös työaikajärjestelyihin.

Tällä hetkellä vanhat tilauskannat riittävät jopa syyskuulle asti. Pohjois-Savossa matkailutoimialalla ovat tällä hetkellä vireillä ennätysmäiset investoinnit.

Pohjois-Savon työllisyysaste on vuosittain noussut tasaisesti vuodesta 2016 alkaen, lukuun ottamatta vuotta 2020, jolloin työllisyysaste pysyi edellisen vuoden tasolla. Työllisyysaste vuonna 2022 oli 72,2 %, koko maan keskiarvon ollessa 73,8 % (vuosikeskiarvo). Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta Pohjois-Savossa oli helmikuussa 10,5 %, mikä on 0,2 prosenttiyksikköä viime vuotta korkeampi. Koko maan työttömien osuus työvoimasta oli helmikuussa 9,7 %. Pitkäaikaistyöttömiä oli Pohjois-Savossa helmikuun lopussa 3 909 henkilöä, mikä on 17,1 % vuoden takaista vähemmän. Pitkäaikaistyöttömyys on laskenut kaikissa Pohjois-Savon seutukunnissa vuoden takaisen verrattuna.

Pohjois-Savossa on pulaa erityisesti sote-alan osaajista. Hyvinvointialueisiin siirtyminen hankaloitti lääkärin ja muun hoitohenkilökunnan saatavuutta useissa kunnissa. Myös matkailun haasteena on ammattitaitoisen työvoiman löytäminen. Raskaan kaluston kuljettajista ja metsätöiden osaajista on myös maakunnassa pulaa. Myös toimistotyöhön on ilmaantunut yllättävää työvoimatarvetta Ylä-Savossa. Myös nuoria palkataan enenevässä määrin, jopa ilman alan koulutusta. Rekrytointi-ilmapiiri on muuttunut aiempaa positiivisemmaksi myös ikään-tyvien työntekijöiden kohdalla. Vaikka etätyön mahdollisuus nähdäänkin positiivisena asiana osaajien houkutte- lussa alueen yrityksiin, seutukunnissa on noussut esiin myös huoli etätyöntekijöiden sitoutumisesta yritykseen ja alueeseen. Suuri etätyöntekijöiden määrä saattaa heikentää jatkossa myös yrityksen sitoutumista omaan alu- eeseen. Alueen matkailun mielikuvien ja tapahtumien avulla onkin tärkeää uusien työntekijöiden houkuttelu ja juurruttaminen kunnissa viihtyviksi asukkaiksi.

Lähde: Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2023. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2023:28.

2.2.4 Sonkajärven kunnan kehitysnäkymät

Sonkajärven kunnan valtuusto on tehnyt 14.11.2022 päätöksen vesihuoltolaitoksen yhtiöittämisestä. Yhtiön toi- minta alkaa 1.1.2024. Tästä syystä vesihuoltolaitos-taseyksikkö on poistettu kunnan taloussuunnitelmasta 2024-2026. Vesihuoltolaitoksen toimintatuottoja poistuu taloussuunnitelmasta noin 1,1 milj. euroa, toimintakuluja 1,0 milj. euroa ja poistoja 0,3 milj. euroa. Yhtiöittämisen yhteydessä kunnalle muodostuu vuonna 2024 noin 1 miljoonan euron suuruinen, kertaluonteinen myyntivoitto.

Väestömuutokset pienentävät kunnan rahoituspohjaa, koska valtionosuuksien määrä riippuu ennen muuta kun- nan asukasmäärästä, ja kunnallisveron määrä kunnan työikäisen väestön määrästä ja työllisyysasteesta. Sonka- järven kunnassa asui vuoden 2022 lopussa 3 669 henkilöä. Tilastokeskuksen ennusteen mukaan väestö kehittyy ikäryhmittäin seuraavasti:

IKÄRYHMÄ	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
0 – 14	423	418	402	388	382	366	361	358
15 – 24	236	226	226	224	216	220	212	202
25 – 44	575	563	547	530	517	503	491	484
45 – 64	1017	963	922	898	872	843	815	789
65 -	1368	1386	1400	1402	1404	1409	1414	1415
YHTEENSÄ	3619	3556	3497	3442	3391	3341	3293	3248

Väestökehitys ja erityisesti nuorempien ikäluokkien pieneneminen ja yli 75-vuotiaiden ikäluokan kasvaminen aiheuttavat muutostarpeita kunnan palveluverkolle. Pohdittavaksi tulee esimerkiksi se, minkälainen varhaiskas- vatus- ja kouluverkko ja toisaalta minkälaisia ikäihmisten asumisen ratkaisuja kunnassa tarvitaan. Näiden palve- lujen tarpeen muutoksilla on heijastusvaikutuksia myös moniin muihin palveluihin, esimerkiksi ulkoilu- ja

liikuntamahdollisuudet, vapaan sivistystoimen palvelut (erityisesti kansalaisopisto ja kirjasto), ruokapalvelu, joukkoliikenne ja kiinteistöt.

Vuosi 2023 on ensimmäinen vuosi, jolloin kunta ei ole enää vastannut sosiaali- ja terveystalv palveluista sekä palo- ja pelastustoimesta. Vuoden 2023 verotulot ovat kuitenkin vielä sisältäneet jäännösverojen tilityksiä ajalta ennen, kuin kuntien veroprosentteja leikattiin hyvinvointialueiden toiminnan rahoittamiseksi. Tulevina vuosina näitä ”verohäntiä” ei enää ole, ja verotulokertymä tasaantuu realistisemmalle tasolle. Sonkajärven kunnan ennustettu verotulokertymä ennustekaudella on seuraava:

TILIVUOSI	2024	2025	2026
Verolaji			
Kunnallisvero	4 811	4 908	4 967
<i>Muutos %</i>	-6,2	2,0	1,2
Yhteisövero	1 564	1 685	1 769
<i>Muutos %</i>	-16,6	7,7	5,0
Kiinteistövero	1 043	1 043	1 043
<i>Muutos %</i>	0,0	0,0	0,0
VEROTULOKSI KIRJATTAVA	7 419	7 636	7 779
<i>Muutos %</i>	-7,8	2,9	1,9

Vuonna 2024 verotulojen ennustetaan laskevan 7,8 %:ia. Vuonna 2025 verotulojen kasvuksi ennustetaan 2,9 % ja 1,9 % vuonna 2026.

Valtiovarainministeriö ja kuntaliitto julkaisivat 23.11.2023 uudet kuntakohtaiset valtionosuuslaskelmat vuosille 2024-2026. Laskelmat tarkistettiin vastaamaan kuntien vuoden 2022 tilinpäätöstietojen mukaisia siirtyvien sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluiden järjestämisen kustannuksia sekä verotulojen osalta tietoja vuoden 2022 valmistuneesta verotuksesta. Tämän johdosta Sonkajärven kunnan valtionosuusennusteet vuosille 2025 ja 2026 laskivat noin 300 000 euroa per vuosi aikaisempiin ennusteisiin nähden. Vuonna 2024 valtionosuus on 4,6 milj. euroa ja vuosina 2025 ja 2026 valtionosuudeksi ennustetaan 5,5 milj. euroa. On huomattava, että vuosina 2025 ja 2026 valtionosuudet sisältävät myös TE-palveluiden järjestämiskustannukset sekä työttömyysturvan kompensaaion, joiden suuruudeksi yhteensä ennustetaan noin 0,7 milj. euroa. Erityisesti vuosien 2025 ja 2026 valtionosuuksiin sisältyy vielä merkittäviä epävarmuustekijöitä sekä SOTE- että TE-palveluiden järjestämiskustannusten osalta.

Toimintakulujen kehitys on arvioitu taloussuunnitelmassa peruspalvelun hintaindeksin mukaisena seuraavasti:

- 2024: 3,0 %
- 2025: 3,2 %
- 2026: 3,6 %.

Toimintatuottojen kehityksen on arvioitu pääosin seuraavan toimintakulujen kehitystä, koska kunnan toimintatuotot ovat pääosin sisäisiä tuottoja.

Ulkoisten toimintatuottojen osalta oletuksena on, että hyvinvointialue jatkaa kunnan omistamien sote- ja pelastustoimen kiinteistöjen vuokraamista koko suunnitelmakauden ajan. Velvoite vuokraamiseen hyvinvointialueilla päättyy 31.12.2025.

Kunnan investointipaineet ovat merkittävät. Teknisen lautakunnan valmisteleman kymmenen vuoden investointikehikon (2021–2030) mukaan investointien nettosumma oli noin 16,0 miljoonaa euroa, eli keskimäärin 1,6 miljoonaa euroa per vuosi. Investointisuunnitelma päivitetään, koska kunnan vesihuoltolaitoksen toiminta on päätetty yhtiöittää, jolloin investointisuunnitelmasta poistuvat vesihuoltolaitoksen investoinnit.

Sonkajärven kunnassa on laadittu vuonna 2018 kiinteistöselvitys. Selvityksessä todetaan, että Sonkajärven kunnalla on kunnan omistamia rakennuksia noin 10 brm²/asukasta kohden ja Sonkajärven kunnan kiinteistöjen hallinta/omistustaso on 70 % yli kuntien keskiarvon. Sonkajärven kunta on selvityksen valmistumisen jälkeen toteuttanut kiinteistöstrategiaansa irrottautua kunnan perustoimintojen kannalta tarpeettomista kiinteistöistä.

Sonkajärven kunnan valtuusto on hyväksynyt talouden tasapainottamissuunnitelman 28.6.2021. Talouden tasapainottamissuunnitelma sisältää talouden tasapainottamistoimenpiteitä vuosille 2021–2030. Talouden tasapainottamissuunnitelman tarkoituksena on ohjata vuosien 2022–2030 talousarvio- ja suunnitelma valmistelua sekä kunnan ja toimielinten talousraameja. Tuleva väestökehitys tulee määrittelemään tarkemmin, mitä toimenpiteitä ja millä aikataululla on mahdollista toteuttaa. Talouden tasapainottamissuunnitelman toimenpiteet on huomioitu mahdollisuuksien mukaan toimielimien talousarvioesityksessä ja tässä taloussuunnitelmassa.

TE-palvelut tulevat siirtymään TE-toimistoilta kuntien järjestämisvastuulle vuoden 2025 aikana. Tämän hetken linjauksen mukaan palvelut siirrettäisiin kunnalle tai useammasta kunnasta muodostuvalle yhteistoiminta-alueelle, jonka työvoimapohjan on oltava vähintään 20 000 henkilöä. Tämä vastaa kokoluokaltaan nyt käynnissä olevien työllisyyden kuntakokeilujen vähimmäiskokoa. Jos kunta ei täytä yksin palvelujen järjestämisen kriteerejä, sen olisi muodostettava yhteistoiminta-alue toisen tai toisten kuntien kanssa. Sonkajärven kunnan työvoimapohja ei täytä vaadittua 20 000 henkilön rajaa, joten palvelu on järjestettävä yhteistyössä toisen kunnan tai kuntien kanssa. Sonkajärven kunta on saanut poikkeusluvan TE-palveluiden järjestämiseksi Ylä-Savon työllisyysalueena, johon Sonkajärven lisäksi kuuluvat Iisalmi, Pielavesi, Vieremä ja Kiuruvesi.

2.3 Talousarvion rakenne ja sisältö

Valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio. Sen hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnittelukausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

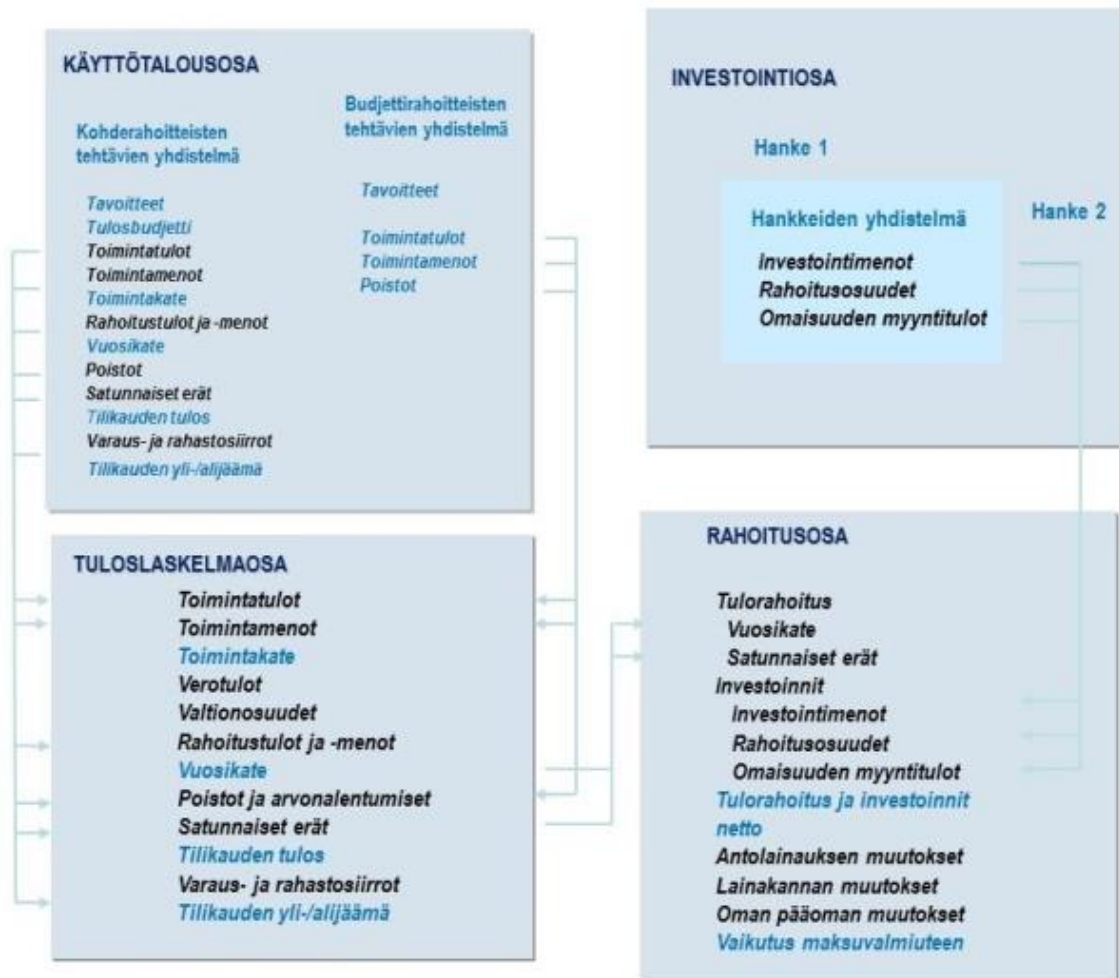
Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Uudessa kuntalaissa on korostettu strategisen suunnittelun merkitystä ja koko kuntakonsernin huomioon ottamista toiminnan ja talouden suunnittelussa. Kunnille on asetettu lakisääteinen velvoite laatia kuntastrategia, jossa hyväksytään kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteet. Laissa on määritelty myös kuntastrategian vähimmäisisältö. Talousarvio ja -suunnitelma tulee uuden lain mukaan laatia niin, että se toteuttaa kuntastrategiaa.

Talousarviolla ja -suunnitelmalla on kunnassa kolme päätehtävää: Ensiksi niissä asetetaan palvelutoimintaa ja investointihankkeita koskevat tavoitteet. Toiseksi talousarvioon ja -suunnitelmaan budjetoidaan menoja ja tuloja koskevat arviot eri tehtäville ja hankkeille. Kolmanneksi talousarviossa ja -suunnitelmassa osoitetaan, miten varsinainen toiminta ja investoinnit rahoitetaan.

Talousarvion rakenne palvelee mainittua kolmea tehtävää: palvelutoimintaa ja investointihankkeita koskevien tavoitteiden asettaminen sekä niiden edellyttämä menojen ja tulojen budjetointi tehdään käyttötalous- ja investointiosassa. Toiminnan ja investointien pääomarahoitusta ja siihen liittyvät korvaukset osoitetaan tuloslaskelmaosassa ja rahoituslaskelmaosassa.

Talousarvio jakaantuu käyttötalous-, tuloslaskelma-, investointi- ja rahoitusosaan. Samaa rakennetta noudatetaan taloussuunnitelmassa ja tilinpäätökseen sisältyvässä talousarvion toteutumavertailussa.

Talousarvion ja -suunnitelman eri osien keskinäistä yhteyttä kuvaa yllä oleva kaavio. Toimintaa ja taloutta suunnitellaan ja seurataan käyttötalouden, investointien, tuloslaskennan ja rahoituksen näkökulmasta. Käyttötalousosassa asetetaan taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet ja budjetoidaan niiden järjestämisen vaatimat menot ja tulot. Investointiosassa budjetoidaan pitkävaikutteisten tuotantovälineiden kuten rakennusten, kiinteiden rakenteiden ja kaluston hankinta, rahoitusosuudet ja omaisuuden myynti. Tuloslaskelmaosassa osoitetaan tulorahoituksen riittävyys käyttömenoihin ja poistoihin. Rahoitusosassa osoitetaan yhteenvetona rahan lähteet ja käyttö.

Suunnitelmavuosien 2024–2025 määrärahat, tuloarviot ja tavoitteet ovat ohjeellisia. Vaikka talousarvion sitovuus on vahvempi kuin taloussuunnitelman, on myös taloussuunnitelma kunnan viranomaisia ja viranhaltijoita velvoittava asiakirja.

2.4 Talousarvion sitovuus

Päätösvaltaa kunnassa käyttävät kuntalaisten vaaleilla neljäksi vuodeksi kerrallaan valitsema valtuusto sekä sen valitsevat kunnanhallitus ja lautakunnat. Kunnan päätöksentekojärjestelmän määrittävät kuntalaki ja hallintosääntö.

Valtuuston jäsenmäärä määräytyy kuntalain tai kunnan oman päätöksen mukaisesti. Sonkajärvellä valtuuston jäsenmääräksi 1.6.2017 alkaen on päätetty 21. Kunnanhallituksessa on seitsemän jäsentä. Valtuusto valitsee kunnanhallituksen jäsenet ja varajäsenet kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Sonkajärven kunnassa on kunnanhallituksen lisäksi viisi lautakuntaa. Kussakin lautakunnassa on viisi jäsentä. Kunnanhallitus nimeää edustajansa lautakuntiin lukuun ottamatta tarkastuslautakuntaa, keskusvaalilautakuntaa sekä vaalilautakuntia ja -toimikuntaa.

Kunnan ylintä päätösvaltaa käyttää valtuusto. Valtuusto päättää muun muassa:

- kuntastrategiasta,
- hallintosäännöstä,
- talousarviosta ja taloussuunnitelmasta,
- omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeista,
- konserniyhtiöille asetettavista toiminnan ja talouden tavoitteista,
- varallisuuden hoidon ja sijoitustoiminnan perusteista,
- sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista sekä
- muista valtuuston päätettäväksi määrätyistä asioista.

Valtuusto käsittelee asiat kunnanhallituksen valmistelun pohjalta. Valtuusto voi siirtää päätösvaltaansa edelleen muille kunnan toimielimille.

Kunnanhallituksen tehtävänä on vastata kunnan hallinnosta ja taloudenhoidosta sekä valtuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta. Kunnanhallitus valvoo kunnan etua, edustaa kuntaa ja käyttää sen puhevaltaa. Kunnan toiminnot jaetaan toimielimien/lautakuntien johtamiin tulosalueisiin. Toimielimet päättävät oman sektorinsa asioista erityislakien ja valtuuston hyväksymän hallintosäännön perusteella.

Kuntaorganisaatio koostuu toimielimistä, tulosalueista, vastuualueista, tulosyksiköistä ja kustannuspaikoista. Kustannuspaikat voidaan vielä eritellä toimintoihin ja kohteisiin.

Valtuusto asettaa tavoitteet ja osoittaa tavoitteiden saavuttamiseen tarvittavat määrärahat ja tuloarvion seuraaville toimielimille ja tulosalueille:

TOIMIELIN	TULOSALUE
Keskusvaalilautakunta	Vaalit
Tarkastuslautakunta	Tarkastustoimi
Kunnanhallitus ja valtuusto	Yleishallinto Työllistäminen Ruokapalvelu Terveysten ja hyvinvoinnin edistäminen Elinkeinojen kehittäminen
Sukevan aluelautakunta	Sukevan alueen palvelut
Sivistyslautakunta	Varhaiskasvatus Koulutoimi Joukkoliikenne Vapaa sivistystoimi Nuoriso- ja liikuntatoimi
Tekninen lautakunta	Tekninen toimi Rakennusvalvonta

Käyttötalouden osan talousarvio on sitova toimielintasolla.

Investointiosan sitovuus määritellään siten, että nettokustannusarvioltaan **100 000 euroa tai sen ylittävät** hankkeet ovat **yksinään** sitovia valtuustoon nähden. **Alle 100 000 euron** hankkeet ovat valtuustoon nähden sitovia **toimielimittäin ja hankeryhmittäin**. Hankeryhmän sisällä alle 100 000 euron hankkeista päättää lautakunta.

Tuloslaskelman seuraavat erät ovat sitovia valtuustoon nähden:

- **verotulot**
- **valtionosuudet**
- **rahoitustuottojen ja -kulujen erotus**
- **satunnaiset tuotot ja kulut**
- **poistoeron muutos**
- **varausten muutos**
- **rahastojen muutos**

Rahoituslaskelman seuraavat erät ovat sitovia valtuustoon nähden:

- **antolainasaamisten vähennys**
- **antolainasaamisten lisäys**
- **pitkäaikaisten lainojen vähennys**
- **pitkäaikaisten lainojen lisäys**
- **lyhytaikaisten lainojen muutos**

Valtuuston hyväksyttyä talousarvion kunnanhallitus saattaa sen täytäntöönpanomääräyksin toimielimien noudatettavaksi.

Kunnanhallitus ja toimielimet päättävät sen jälkeen käyttösuunnitelmista, joilla tarkistetaan kunkin toimielimen talousarvioehdotukseen sisällytetty alustava käyttösuunnitelma valtuuston päätöksiä vastaavaksi. Lisäksi kunnanhallitus ja toimielimet omalta osaltaan päättävät tehtävien toteuttamisesta ja määrärahojen käytöstä.

2.5 Tilivelvollisuus

Johtavien ja tilivelvollisten viranhaltijoiden velvollisuutena on seurata ja valvoa talousarvion toteutumista. Tilivelvollisuutta ei voi, päinvastoin kuin toimivaltaa, delegoida edelleen. Johtavien ja tilivelvollisten viranhaltijoiden velvollisuutena on siten ohjata ja seurata alaistiaan toimintaa ja henkilöstöä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Kuntalain mukaan tilivelvollisia ovat kunnan toimielinten jäsenet sekä asianomaisen toimielimen tulosalueen johtavat viranhaltijat (esittelijät sekä toimielinten tehtäväalueella itsenäisestä tulosalueesta vastaavat viranhaltijat). Valtuutetut eivät ole tilivelvollisia, mutta kunnan muiden toimielinten jäsenet ovat.

Tilivelvollisuus ei tuo viranhaltijalle mitään sellaista vastuuta, joka ei kuuluisi hänelle asemansa perusteella muutoinkin: esimiehenä, laskujen hyväksyjänä tai määrärahojen käytöstä vastaavana viranhaltijana. Tilivelvollisuus merkitsee sitä, että

- viranhaltijan toiminta tulee valtuuston arvioitavaksi
- viranhaltijaan voidaan kohdistaa tilintarkastuskertomuksessa muistutus
- viranhaltijalle voidaan myöntää vastuuvapaus.

Tilivelvolliseen voidaan kohdistaa muistutus ja häneltä voidaan evätä vastuuvapaus sekä omasta että alaisensa tekemisestä tai tekemättä jättämisestä. Viime kädessä tilintarkastajalla on harkintavalta, ketkä ovat tilivelvollisia.

Tilivelvolliset toimielinten jäsenet:

- kunnanhallitus
- tarkastuslautakunta (määrärahojen käytön osalta)
- keskusvaalilautakunta
- Sukevan aluelautakunta
- sivistyslautakunta
- tekninen lautakunta

Tilivelvolliset viranhaltijat:

Vaalit	Keskusvaalilautakunnan sihteeri
Yleishallinto	Talous- ja hallintojohtaja Kunnanjohtaja Henkilöstöasioista vastaava (henkilöstöasioiden osalta)
Työllistäminen	Työllisyyskoordinaattori Talous- ja hallintojohtaja
Ruokapalvelu	Ruokapalvelupäällikkö Talous- ja hallintojohtaja
Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen	Kunnanjohtaja
Elinkeinojen kehittäminen	Kunnanjohtaja
Sukevan aluelautakunta	Sukevan aluelautakunnan sihteeri Tekninen johtaja
Varhaiskasvatus	Varhaiskasvatuksen vastaava Päiväkotien johtajat Sivistystoimen esimies
Koulutoimi	Sivistystoimen esimies
Joukkoliikenne	Sivistystoimen esimies
Vapaa sivistystoimi	Kirjastotoimenjohtaja/kansalaisopiston rehtori Sivistystoimen esimies Kulttuurisihteeri
Nuoriso- ja liikuntatoimi	Nuoriso- ja liikuntas sihteeri Sivistystoimen esimies
Tekninen toimi	Tekninen johtaja Kunnanrakennusmestari
Rakennusvalvonta	Rakennustarkastaja Tekninen johtaja

Tarkastuslautakunta ylläpitää Kuntalain (410/2015) 84 §:n mukaista sidonnaisuusrekisteriä. Kunnan päätöksenteon avoimuuden ja läpinäkyvyyden edistäminen sidonnaisuuksien julkaisemisella on ehkäisevää vaikutusta vallan ja aseman väärinkäytön sekä vaikutusvallan väärinkäytön ilmenemiseen. Hyvän hallinnon noudattamista ja päätöksenteon pohjautumista yhteiseen etuun voidaan tarkkailla sidosten ollessa julkisia.

2.6 Riskienhallinta ja keskeisimmät riskit

Kunnan tehtävien, toimivallan ja vastuiden jako on dokumentoitu kunnan hallintosääntöön. Kunnan sisäisen valvonnan ohje on tullut voimaan 1.1.2017 ja riskienhallintaohje 1.1.2019.

Riskienhallintaprosessi kytkeytyy kunnan talousarvio- ja tilinpäätösprosessiin. Sonkajärven kunnan riskienhallintaprosessi koostuu kahdeksasta vaiheesta, jotka perustuvat riskienhallinnan kansainvälisiin suosituksiin ja standardeihin (mm. ISO 31000, ISO 31010, COSO ERM):

1. Toimintaympäristön määrittely
2. Tavoitteiden asettaminen ja perustehtävät
3. Riskien tunnistaminen
 - a. Riskien itsearviointi
 - b. Vuosittain tehtävä
 - c. Huomioidaan toimintaympäristön muutokset
4. Riskien arvioiminen
 - a. Riskien tunnistamisen yhteydessä
 - b. Arvioidaan todennäköisyyttä ja vaikuttavuutta asteikolla 1-4
5. Riskeihin vastaaminen (hallintatoimet)
 - a. Riskien priorisointi
 - b. Toimenpiteiden valinta
6. Valvontatoimenpiteet (kontrollit)
7. Raportointi
8. Seuranta

Riskienhallintaprosessin vaiheet 1 ja 2 dokumentoidaan kuntastrategiaan sekä vuosittain laadittavaan talousarvioon.

Vaiheet 3-6 dokumentoidaan erilliseen vuosittain päivitettävään riskienhallintaohjelmaan. Riskienhallintaohjelma laaditaan toimielintasolla ja sen laatimisesta vastaavat toimielinten esittelijät. Ohjelman laatimiseen osallistuvat tulosalueiden esimiehet. Riskienhallintaohjelma käsitellään ao. toimielimessä talousarviovuoden keväällä ja tarvittaessa.

Vaiheet 7 ja 8 toteutetaan tilinpäätösprosessin yhteydessä.

Mikäli kesken tilikauden havaitaan merkittäviä uusia riskejä, tulee niistä raportoida välittömästi ao. toimielimelle. Riskit tulee käsitellä toimielimessä riskienhallintaprosessin vaiheiden 3-6 mukaisesti ja dokumentoida ne riskienhallintaohjelmaan.

Toimintaympäristön määrittely

Toimintaympäristöllä tarkoitetaan sitä ympäristöä, jossa kunta pyrkii saavuttamaan tavoitteensa ja toteuttamaan perustehtävänsä. Toimintaympäristö voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen toimintaympäristöön.

Sisäiseen toimintaympäristöön kuuluvat mm. hallintotapa, organisaatorakenne, roolit ja vastuut, toimintaperiaatteet, julkishallinnon hyvän hallintotavan periaatteet (ml. eettiset periaatteet) sekä organisaation käyttöön ottamat standardit, ohjeet ja mallit.

Ulkoiseen toimintaympäristöön kuuluvat mm. kansainvälinen, kansallinen, alueellinen tai paikallinen, yhteiskuntaan, kulttuuriin, politiikkaan, lainsäädäntöön, viranomaismääräyksiin, rahoitukseen, teknologiaan, talouteen ja luontoon liittyvä toimintaympäristö.

Toimintaympäristön määrittelytarkoituksena on tunnistaa sellaiset tekijät, joista kunnan tavoitteita ja perustehtäviä uhkaavat riskit voidaan johtaa.

Toimintaympäristö määritellään Sonkajärven kuntastrategiassa sekä vuosittaisessa talousarviossa, mutta siihen liittyviä muutoksia seurataan jatkuvasti ja niihin reagoidaan tarpeen mukaan.

Tavoitteiden asettaminen ja perustehtävät

Riskienhallinnan tarkoituksena on tunnistaa, arvioida ja hallita tavoitteita ja perustehtäviä uhkaavia riskejä.

Sonkajärven kunnan perustehtäviä säätelevät useat lait ja asetukset. Tavoitteet asetetaan Sonkajärven kunnan kuntastrategiassa ja muissa strategioissa ja suunnitelmissa. Tavoitteita täsmennetään vuosittain talousarviossa.

Keskeisimmät riskit

Sonkajärven kunnan keskeisimmät riskit liittyvät ennen muuta rahoituspohjan riittävyyteen. Kunnan hiipuva väestökehitys johtaa siihen, että sekä verotulot että valtionosuudet pienenevät. Hyvinvointialueet tulevat myöskin tarvitsemaan lisärahoitusta, ja riskinä on, että tämä toteutetaan kuntien valtionosuuksia pienentämällä. Jo nyt on ilmoitettu merkittävistä valtionosuusleikkauksista, jotka tulevat realisoitumaan kunnan valtionosuuksissa vuodesta 2025 eteenpäin. Myös TE-palveluiden siirto kuntien järjestämisvastuulle kasvattaa kunnan rahoitusriskiä. Sonkajärven kunnan talouskehitys on mitä suurimmassa määrin myöskin riippuvainen koko Suomen talouskehityksestä; miten vienti vetää, ja miten työllisyys kehittyy. Korkotason muutokset heijastuvat suoraan kunnan lainojen korkoihin.

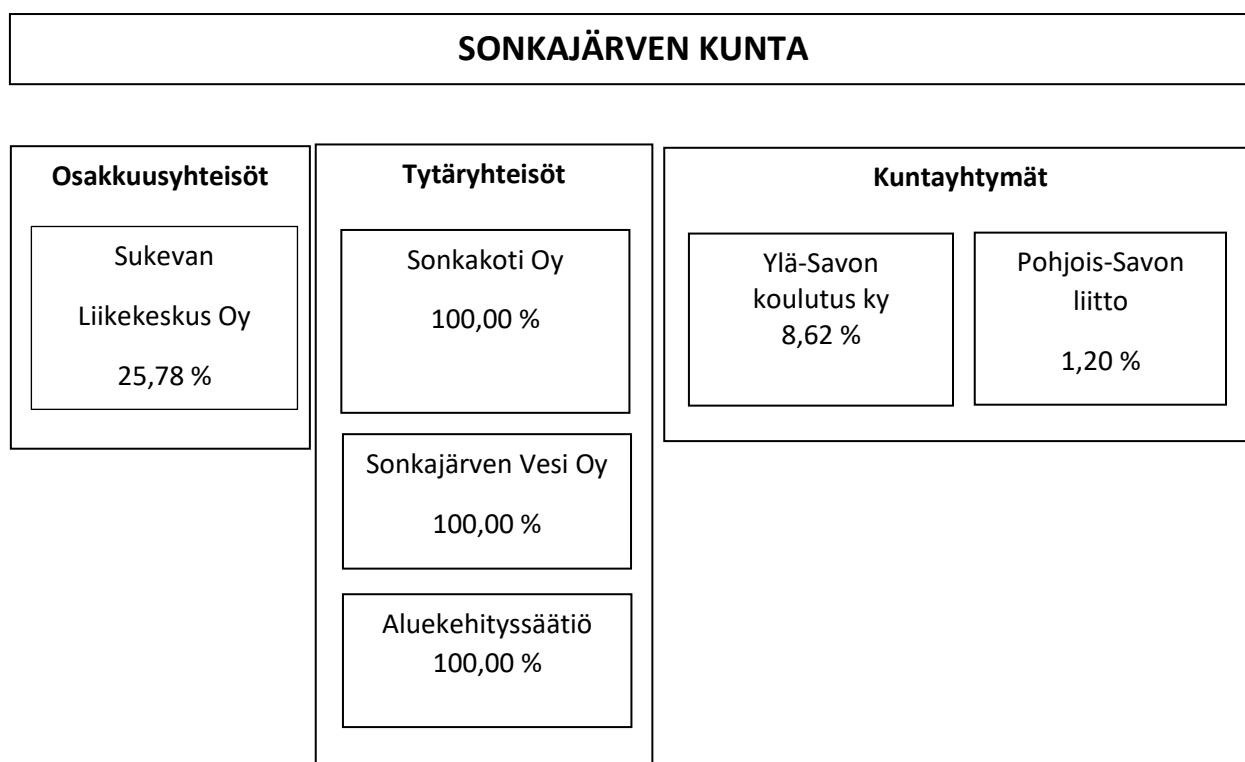
Koska kunnan väestöpohja pienenee, olisi palvelut pystyttävä mitoittamaan väestökehityksen mukaisesti. Väestökehitys onkin huomioitava, kun pohditaan esimerkiksi palveluverkon mahdollisia muutoksia ja investointitarpeita. Investoinnit sitovat pääomia pitkäksi aikaa ja vaikuttavat myös käyttötalouteen poistojen kautta. Investoinnit tulevat jatkossa edellyttämään lainanottoa, jolloin lainamäärä kasvaa. Väestön ja rahoituspohjan pienenemässä lainojen lyhentämiseen on käytettävissä vähemmän rahaa.

Kunnan takausten kokonaismäärä 30.9.2023 oli 3,3 milj. euroa, josta suurimmat takausvastuut ovat Sonkakoti Oy:lle 2,7 milj. euroa, Iskola Oy:lle 0,3 milj. euroa, Ylä-Savon Vesi Oy:lle 0,15 milj. euroa ja Ylä-Savon Jätehuolto Oy:lle 0,15 milj. euroa.

2.7 Kuntakonsernin toiminta ja talous

Sonkajärven kuntakonserni muodostuu peruskunnasta, osakkuusyhteisöistä sekä kuntayhtymistä.

Konsernirakenne 1.1.2024

Aluekehityssäätö on päätetty purkaa ja purkaminen saatetaan loppuun todennäköisesti vuoden 2023 loppuun mennessä.

Sonkajärven kunnan valtuusto on päättänyt yhtiöittää vesihuoltolaitoksen toiminnan 1.1.2024 lähtien. Vesihuoltolaitos muuttuu näin ollen taseyksiköstä kunnan omistamaksi tytäryhtiöksi 1.1.2024 alkaen.

Kuntakonsernille asetetaan seuraavat tavoitteet:

Kuntakonsernille asetettavat tavoitteet	TP 2022	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Kertynyt ylijäämä/asukas, euroa	3 322	>0	>0	>0
Vuosikate/poistot, %	1 498	>80	>80	>80
Lainat ja vastuut/asukas, euroa	5 961	<10 000	<10 000	<10 000
Laskennallinen lainanhoitokate	1,4	>0,8	>0,8	>0,8

2.7.1 Tytäryhteisöjen tavoitteet

Tytäryhteisöille asetetaan seuraavat tavoitteet:

	TP 2022	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Sonkakoti Oy				
Asuntojen käyttöaste, %	97,1	95	95	95
Vuokrasaatavat, 1000 euroa	17 000	<18 000	<18 000	<18 000
Omavaraisuusaste, %	30,29	28	29	30
Sonkajärven Vesi Oy				
Voitto/tappio, euroa		0	0	0
Lainan lyhennys kunnalle, euroa		65 000	65 000	65 000

3 KÄYTTÖTALOUSOSA

3.1 KESKUSVAALILAUTAKUNTA

3.1.1 Vaalit

Kustannuspaikat: Eduskuntavaalit, presidentinvaalit, EU-vaalit, kuntavaalit

Tilivelvolliset: Keskusvaalilautakunta, keskusvaalilautakunnan sihteeri

Valtiollisten ja kunnallisten vaalien toimittaminen; vaalipäivän äänestys ja ennakoäänestys (yleinen, koti- ja laitosäänestys).

Tuloarviot ja määrärahat

	TP 2022	TA 2023 (muutos)	TA 2024	TA 2025 (Taloussuun- nitelma)	TA 2026 (Taloussuun- nitelma)
10 Keskusvaalilautakunta					
TOIMINTATUOTOT (€)	8 712,90	8 000,00	13 000,00	13 000,00	0,00
TOIMINTAKULUT (€)	-7 056,03	-18 000,00	-23 000,00	-23 000,00	0,00
TOIMINTAKATE (€)	1 656,87	-10 000,00	-10 000,00	-10 000,00	0,00
Kokonaiskustannukset (€)	-7 056,03	-18 000,00	-23 000,00	-23 000,00	0,00

TP=Tilinpäätös TA=Talousarvio

Vuonna 2024 toimitetaan presidentinvaalit 28.1.2024 (mahdollinen toinen kierros 11.2.2024) ja europarlamenttivaalit 9.6.2024. Vuoden 2025 huhtikuussa ovat alue- ja kuntavaalit. Vuodelle 2026 ei ole suunnitteilla säännönmukaisia vaaleja.

Vaalien toimittamiskustannuksista vastaavat pääsääntöisesti oikeusministeriö ja kunnat. Kunnat vastaavat keskusvaalilautakunnan menoista sekä ennakoäänestämisen ja vaalipäivän äänestämisen järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista. Oikeusministeriö suorittaa kunnalle eduskuntavaaleissa, presidentinvaaleissa ja europarlamenttivaaleissa kertakorvauksena ministeriön vahvistaman euromäärän kutakin kunnassa asuvaa äänioikeutettua kohden. Presidentinvaaleissa korvaus suoritetaan kaksinkertaisena, jos vaalissa toimitetaan toinen kierros.

3.2 TARKASTUSLAUTAKUNTA

3.2.1 Tarkastustoimi

Kustannuspaikka: Tarkastustoimi

Tilivelvolliset: Tarkastuslautakunta

Valtuuston päätettävien hallinnon ja talouden tarkastusta koskevien asioiden valmistelu sekä valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi kunnassa ja kuntakonsernissa. Lisäksi tarkastuslautakunnan on arvioitava talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyttä.

Tuloarviot ja määrärahat

	TP 2022	TA 2023 (muutos)	TA 2024	TA 2025 (Taloussuunnitelma)	TA 2026 (Taloussuunnitelma)
11 Tarkastuslautakunta					
TOIMINTAKULUT (€)	-29 677,06	-37 100,00	-38 000,00	-39 216,00	-40 629,00
TOIMINTAKATE (€)	-29 677,06	-37 100,00	-38 000,00	-39 216,00	-40 629,00
Laskennalliset kulut (€)	-833,22	-1 340,00	-1 650,00	-1 700,00	-1 760,00
Kokonaiskustannukset (€)	-30 510,28	-38 440,00	-39 650,00	-40 916,00	-42 389,00
Työsuunnitelman painopistealueet (lkm)	14,00		12,00		
Koulutukset (kpl)	2,00		2,00		
Tilintarkastajan antamat suulliset ja kirjalliset raportit (lkm)	3,00		4,00		
Tarkastus (kpl)	9,00		9,00		
Ostetut tilintarkastuspäivät, tilintarkastaja (pv)	8,20		9,00		
Ostetut tilintarkastuspäivät, avustava tilintarkastaja (pv)	8,80		6,00		

TP=Tilinpäätös TA=Talousarvio

Toimikauden alussa laaditaan tarkastuslautakunnan työsuunnitelma painopistealueineen. Tarkastetaan kunnanhallituksen toimintakertomukseen sisältyvä selvitys valtuuston asettaminen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta. Selvitetään, mitä on tehty edellisten vuosien tarkastuksien perusteella. Seurataan toimielinten pöytäkirjoja ja päätöksiä. Yhteenvedona tarkastuksista laaditaan vuosittain valtuustolle väliarviointi ja arviointikertomus.

3.3 KUNNANHALLITUS JA VALTUUSTO

3.3.1 Yleishallinto

Kustannuspaikat: Valtuusto, kunnanhallitus, avustukset, jäsenmaksut ja maksuosuudet, hankerahat, edustus ja suhdetoiminta, toimikunnat ja työryhmät, keskustoimisto, asiointipiste, ICT-palvelut, asumispalvelut, henkilöstöpalvelut, talouspalvelut, muu toiminta, pakolaisten palvelut

Tilivelvolliset: Kunnanhallitus, kunnanjohtaja, talous- ja hallintojohtaja

Yleishallinto vastaa kunnan hallinnosta, talous- ja henkilöstöhallinnon palveluista sekä kunnanhallituksen ja valtuuston päätösten valmistelusta ja toimeenpanosta sekä asianhallinnasta ja arkistotoimesta.

Tuloarviot ja määrärahat

	TP 2022	TA 2023 (muutos)	TA 2024	TA 2025 (Taloussuunnitelma)	TA 2026 (Taloussuunnitelma)
120 Yleishallinto					
TOIMINTATUOTOT (€)	170 436,66	855 260,00	1 130 770,00	38 184,00	39 559,00
TOIMINTAKULUT (€)	-1 654 124,70	-2 142 530,00	-1 958 260,00	-2 020 926,00	-2 093 664,00
TOIMINTAKATE (€)	-1 483 688,04	-1 287 270,00	-827 490,00	-1 982 742,00	-2 054 105,00
Poistot ja arvonalentumiset (€)	-12 311,28	-12 100,00	-4 789,00	-12 808,00	-10 027,00
Laskennalliset tuotot (€)	882 028,50	1 239 750,00	1 289 740,00	1 327 999,00	1 372 418,00
Laskennalliset kulut (€)	-79 555,97	-102 650,00	-97 580,00	-100 702,00	-104 330,00
Kokonaiskustannukset (€)	-1 745 991,95	-2 257 280,00	-2 060 629,00	-2 134 436,00	-2 208 021,00
Kokoukset, valtuusto (kpl)	6,00		7,00		
Kokoukset, hallitus (kpl)	15,00		15,00		
Kokoukset, vanhus- ja vammaisneuvosto (kpl)	4,00		4,00		
Kokoukset, kyläparlamentti (lkm)	3,00		4,00		
Kokoukset, nuorisovaltuusto (kpl)			5,00		

TP=Tilinpäätös TA=Talousarvio

Vesihuoltolaitoksen yhtiöittämisen johdosta tulosalueelle muodostuu noin 1,1 miljoonan euron suuruinen, kertaluonteinen myyntituotto.

Muutoin yleishallinnon tulosalueen toiminnassa ei ennakoida tapahtuvan merkittäviä muutoksia. Vakituisten henkilöstön määrä pysyy ennallaan. Tiedon- ja asianhallinnan uudet vaatimukset ja kehittäminen työllistävät yleishallinnon henkilöstöä tulevina vuosina. Yleishallinnon kustannuspaikka sisältää kunnanhallituksen alaisen yleishallinnon sekä asianhallinnan ja arkistoinnin. Kustannuspaikalle varataan määräraha määräaikaisen arkistotyöntekijän palkkaamiseen kunnan paperiarkiston ajantasalle saattamiseksi. Asiointipisteen kustannuspaikka sisältää kunnan asiakaspalvelun, postituksen ja monistuksen. Kunnan ICT-palvelut tuottaa Savon ICT Oy. ICT-

palveluiden kustannusten ennakoitaan yleisestä linjasta poiketen nousevan 5 %:ia vuonna 2024. Henkilöstöpalveluissa varataan 10 000 euroa palkkaperusteisiin eläkemaksuihin. Työterveyshuollon palvelut kunnalle tuottaa Pihlajalinna Oy. Työterveyshuollon kustannuksiin varataan 80 000 euroa ja kela-korvauksia arvioidaan saatavan noin 30 000 euroa. Työterveyshuollon nettokustannuksen arvioidaan siis olevan 50 000 euroa. Henkilöstöetuihin, tyhy-toimintaan ja henkilöstökoulutukseen varataan yhteensä 32 000 euroa. Talouspalvelut vastaa kunnan kirjanpidosta, raportoinnista Valtionkonttorille, maksuliikenteestä ja talousarvion ja tilinpäätöksen laatimisesta. Talouspalveluiden kustannuspaikalle varataan 270 000 tasausmaksuun, joka on vuodesta 2023 lähtien korvannut eläkemenoperusteisen maksun. Toimialahallinto- ja talouspalvelut vastaavat teknisen toimialan ja sivistystoimialan hallinto- ja taloustehtävistä.

Muu toiminta sisältää verotuskustannukset, joihin varataan 90 000 euroa, vakuutukset, joihin varataan 10 000 euroa sekä löytöeläinpalvelut, joihin varataan 10 000 euroa.

Pakolaisten palveluihin varataan 5 000 euroa.

Asumispalveluihin varataan 41 000 euroa (vuokrakulut ja kunnan asuntojen vuokrauksen hoitopalkkio Sonkakoti Oy:lle).

Valtuuston kokouspalkkioihin varataan noin 30 000 euroa ja kunnanhallituksen kokouspalkkioihin 23 000 euroa. Vanhus- ja vammaisneuvoston, kylä- ja yhdistysparlamentin, nuorisovaltuuston sekä lapsi- ja perheparlamentin toimintaan varataan kuhunkin 1 000 euroa.

Yleishallinnon alaisia avustuksia on varattu seuraavasti: vesihuoltoavustukset 7 000 euroa, vauvarahat 10 000 euroa ja sotaveteraanien leskien siivousavustus 1 500 euroa.

Jäsenmaksuista Kuntaliiton jäsenmaksuun on varattu 10 000 euroa, Pohjois-Savon liiton jäsenmaksuun 34 000 euroa (sisältäen Pohjois-Savon Kehittämisrahaston maksuosuuden) ja Kuopion alueen Kauppakamari -jäsenyyteen 1 500 euroa. Ylä-Savon Veturi ry:n kuntarahaosuudeksi varataan 13 000 euroa, Suunnitelmallinen ilmastotyön juurruttaminen Pohjois-Savoon (SISU) -hankkeeseen 5 000 euroa ja Ylä-Savon romanityöryhmälle eli ns. Maaro-ohjelmalle 1 000 euroa.

Edustus- ja suhdetoimintaan varataan 10 000 euroa.

3.3.2 Työllistäminen

Kustannuspaikat: Työpaja, työllistämishankkeet, työmarkkinatuen kuntaosuus, nuorten kesätyöllistäminen

Tilivelvolliset: Kunnanhallitus, työllisyyskoordinaattori, talous- ja hallintojohtaja

Työllistämisen tulosalue tarjoaa nuorille ja pitkäaikaistyöttömille mahdollisuuksia työllistymiseen ja työelämään tai koulutukseen sijoittumiseen. Panostamalla nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työllistämiseen edistetään kuntalaisten ja erityisesti nuorten hyvinvointia ja ehkäistään syrjäytymistä.

Tuloarviot ja määrärahat

	TP 2022	TA 2023 (muutos)	TA 2024	TA 2025 (Taloussuunnitelma)	TA 2026 (Taloussuunnitelma)
160 Työllistäminen					
TOIMINTATUOTOT (€)	203 754,62	236 300,00	198 610,00	204 971,00	212 350,00
TOIMINTAKULUT (€)	-663 396,38	-757 930,00	-753 570,00	-1 471 942,00	-1 454 285,00
TOIMINTAKATE (€)	-459 641,76	-521 630,00	-554 960,00	-1 266 971,00	-1 241 935,00
Laskennalliset tuotot (€)	573,30	0,00	0,00	0,00	0,00
Laskennalliset kulut (€)	-29 402,41	-54 290,00	-48 100,00	-49 640,00	-51 427,00
Kokonaiskustannukset (€)	-692 798,79	-812 220,00	-801 670,00	-1 521 582,00	-1 505 712,00
Työllistettyjen määrä (kpl)	21,00		30,00		
Työttömät työnhakijat (lkm)	154,00		200,00		
Työttömät työnhakijat, alle 25 v (lkm)	9,00		15,00		
Asiakkaat, 300 pv passiivista työmarkkinatukea saaneet (hlö)	47,00		45,00		
Valmennettavat (lkm)	77,00		55,00		
Valmennettavat, alle 29 v (lkm)	26,00		20,00		

TP=Tilinpäätös TA=Talousarvio

Tavoitteet

Menestystekijä	Tavoite	Toimenpide	Mittari	Tavoitearvo 2024-2026
Elinkeinoelämän kehittäminen	Työllisyyden parantaminen, työttömyysprosentti alle 11	Turvaamme oman työllistämisyksikön toiminnan	Työttömyysprosentti	Työttömyysprosentin vuosittainen keskiarvo alle 11 %
Kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen	Lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisy	Ehkäisemme lasten ja nuorten syrjäytymistä ja tuemme nuorten työllistymistä ja opiskelua	Nuorten kesätyöllistämiseen varatun määrärahan käyttö	Nuorten kesätyöllistämiseen varatulla määrärahalla työllistetty vähintään 38 nuorta

Työpaja 1651

Työpajalla tehdään kuntouttavaa työtoimintaa, joka toimii ensimmäisenä askeleena matkalla kohti markkinaehtoista työllistymistä henkilöille, joilla on sosiaalisista tai terveydellisistä syistä työkykyyn liittyviä haasteita. Kuntouttava työtoiminta, palkkatukityöllistäminen ja kuntakokeilussa tehtävä asiantuntijatyö muodostavat polun. Työllistämisen tulosalueella kiinnitetään erityistä huomiota työllistämistoimien oikea-aikaisuuteen ja saumattomaan ohjaukseen palvelusta toiseen.

Työpajan määrärahoihin varataan määrärahaa 144 000 euroa kunnan työmarkkinatuen maksuosuuden piirissä olevien pitkäaikaistyöttömien ja nuorten palkkaamiseen työpajalle ja kunnan muille toimialoille. Työllistämällä voidaan pienentää työttömyyden kustannuksia kunnalle ja auttaa asiakasta kohti markkinaehtoista työllistymistä. Työllistämisen tulosalueelle kirjataan työpajoille työllistettyjen henkilöiden palkkauskustannusten lisäksi myös muihin kunnan omiin työyksiköihin palkattujen henkilöiden kustannukset ja niihin saatavat tuet. Osa muille toimialoille työllistettävien palkkakustannuksista laskutetaan toimialoilta sisäisesti. Toimialat antavat tärkeän panoksen asiakkaiden valmennukseen palkkatukityön, työkokeilujen ja oppisopimuskoulutusten osalta.

Työpajan osalta varaudutaan 3,05 htv palkkakustannuksiin.

Yritysten, yhdistysten, järjestöjen ja säätiöiden pitkäaikaistyöttömien ja nuorten työllistämisen tukemiseen harkinnanvaraisella työllistämisen kuntalisällä varataan määrärahaa 25 000 euroa (25 000 euroa TA 2023). Määräraha mahdollistaa hyvinvointityön pilotin jatkumisen ja noin kuuden harkinnanvaraisen työllistämistuen myöntämisen.

Työmarkkinatuen kuntaosuus 1652

Työttömyysturvalaissa (1290/2002) säädetään siitä, että kunnat rahoittavat osan työttömyyden perusteella maksetusta työmarkkinatuesta. Kunta maksaa työmarkkinatuesta sitä suuremman osan, mitä kauemmin henkilö on ollut työttömänä. Talousarviovuonna 2024 valtio rahoittaa työmarkkinatuen kokonaan sen maksuerän loppuun, jonka aikana henkilölle on maksettu työmarkkinatukea työttömyyden perusteella yhteensä 300 päivää. Sen jälkeen valtio ja työmarkkinatuen saajan kotikunta rahoittavat työttömyyden ajalta maksetun työmarkkinatuen puoliksi sen maksuerän loppuun, jonka aikana henkilölle on maksettu työmarkkinatukea 1 000 päivää. Sen jälkeen kotikunnan rahoitusosuus suurenee 70 %:iin. Suunnitelmavuosina 2025 - 2026 kotikunnan rahoitusvastuu kasvaa merkittävästi muutoslain (385/2023) perusteella. Aktiivisella työllisyydenhoidolla ja onnistuneella siirtymällä työllisyysalueelle voidaan vaikuttaa rahoitusmallin muutoksen vaikutuksiin Sonkajärven kuntaan.

Työmarkkinatuen kuntaosuuksien kehitys on ollut viime vuosina suotuisaa (2023 ennuste 68 000 euroa, 2022 tilinpäätös 141 000 euroa). Vuosina 2018 - 2020 kuntaosuuksien toteuma on ollut tasaisesti noin 200 000 euroa. Koska työllistämistä edistäviin palveluihin osallistuminen ei enää 1.1.2025 alkaen katkaise maksupäivien laskeamista ja koska talouden kasvun ennakoidaan olevan heikkoa, on asianmukaista varautua työmarkkinatuen kuntaosuuden toteuman kasvuun entiselle tasolle talousarvio- ja -suunnitelmavuosina.

Työllistämishankkeet 1657 (Nuorten työpaja, kuntakokeilu, TYP ja muut yhteistyöhankkeet)

Nuorten työpajatoiminta tarjoaa alle 29-vuotiaille nuorille mahdollisuuksia ohjattuun ja tuettuun työtoimintaan. Nuorilla on mahdollisuus tutustua työelämään ja saada tai ylläpitää ammattitaitoa erilaisissa työtehtävissä. Nuorten työpajatoiminnan tavoitteena on selkiyttää ammatinvalintaa tai ylläpitää jo olevaa ammattitaitoa. Kunta hakee Itä-Suomen aluehallintovirastolta avustusta nuorten työpajatoimintaan kahden työpajaohjaajan palkkauskustannuksiin. Työpajaohjauksen lisäksi ohjaajien tehtäviin kuuluvat hallinto, lomien tuuraaminen, kuntakokeilun nuorten asiakkaiden ohjaaminen ja kesätyöntekijöiden ohjaaminen. Toiminnan muiden kustannusten odotetaan pysyvän vuoden 2023 toteuman tasolla.

Työllisyyden edistämisen kuntakokeilut käynnistyivät vuonna 2021 ja päättyvät työllisyysalueiden aloittaessa toimintansa 1.1.2025. Kokeiluihin ohjataan kokeilualueilla ne työttömät ja työvoimapalveluissa olevat työnhakijat, jotka eivät ole oikeutettuja ansiopäivärahaan. Lisäksi kohderyhmään kuuluvat kaikki alle 30-vuotiaat työnhakijat sekä kaikki maahanmuuttajat ja vieraskieliset, jotka ovat joko työttömänä tai työvoimapalveluissa kokeilualueiden TE-toimistoissa. Kokeilukunta vastaa näiden asiakasryhmien julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta. Työllisyyden kuntakokeilun osalta varaudutaan 0,75 htv palkkakustannuksiin. Lisäksi kuntakokeilussa työskentelee TE-toimiston palveluksessa eli palkkamäärärahoissa oleva työllisyysasiantuntija.

Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun (TYP) tavoitteena on edistää työttömien työllistymistä tarjoamalla heille heidän palvelutarpeen mukaisia julkisia työvoimapalveluja sekä sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja. Monialaisella yhteispalvelulla tarkoitetaan yhteistoimintamallia, jossa työ- ja elinkeinotoimisto, kuntakokeilu, kunnat ja Kela yhdessä arvioivat yhteispalvelua tarvitsevien työttömien palvelutarpeet, suunnittelevat palvelut työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaiseksi kokonaisuudeksi ja vastaavat yhdessä työttömien työllistämisen prosessin etenemisestä ja seurannasta. Sonkajärven kunta tekee yhteistyötä Iisalmen ja Vieremän kuntakokeilujen kanssa ja on pohjoisen työllisyysalueen valmistelun kautta yhteydessä myös muiden Ylä-Savon kuntien elinkeino- ja työllisyysyksiköihin. Tämä yhteistyö on aiemmin toiminut hankemuodossa (esim. YTYÄ!). Iisalmen seudun monialaiseen yhteispalveluun ja mahdollisiin syksyn 2023 tai vuoden 2024 aikana tarjoutuviin yhteistyöhankkeisiin varataan kuntaosuutta yhteensä 9 000 euroa.

Nuorten kesätyöllistäminen 1659

Nuorten kesätyöllistämiseen varataan 17 000 euroa (TA2023: 17 000 euroa). Määrärahalla pystytään tukemaan ainakin 38 nuoren työllistymistä. Tukisumma nuorta kohden on 400 euroa. Tuki voi kohdistua myös yli 38 nuorelle, jos tukea haetaan kuukautta lyhyempiin työsuhteisiin. Vuonna 2023 kesätyötukea haettiin yhteensä 40 nuoren työllistämiseen. Nuorten kesätyöllistämisen määräraha ei sisällä kunnalle kesätyöhön tulevien nuorten palkkakustannuksia, jotka varataan määräaikaisten työntekijöiden palkkakustannuksiin.

3.3.3 Ruokapalvelu

Kustannuspaikat: Sonkajärven yhtenäiskoulun keittiö ja Sukevan koulun keittiö

Tilivelvolliset: Kunnanhallitus, ruokapalvelupäällikkö, talous- ja hallintojohtaja

Ruokapalvelu valmistaa ravitsevaa, terveellistä ja taloudellista ruokaa kunnan sivistystoimen yksiköihin asiakkaiden erityistarpeet huomioiden. Yhtenäiskoulun keittiö valmistaa koulun lisäksi Sonkajärven päivä- ja vuorohoidon ateriat. Sukevan koulun keittiö valmistaa koulun ja Sukevan päiväkodin ateriat.

Tuloarviot ja määrärahat

	TP 2022	TA 2023 (muutos)	TA 2024	TA 2025 (Taloussuunnitelma)	TA 2026 (Taloussuunnitelma)
170 Ruokapalvelu					
TOIMINTATUOTOT (€)	1 204 027,60	553 040,00	556 290,00	574 092,00	594 760,00
TOIMINTAKULUT (€)	-1 115 670,04	-508 710,00	-520 830,00	-537 506,00	-556 862,00
TOIMINTAKATE (€)	88 357,56	44 330,00	35 460,00	36 586,00	37 898,00
Poistot ja arvonalentumiset (€)	-47 193,59	-38 630,00	-31 500,00	-23 843,00	-23 843,00
Laskennalliset tuotot (€)	-758,02	0,00	0,00	0,00	0,00
Laskennalliset kulut (€)	-60 900,24	-65 110,00	-44 610,00	-46 038,00	-47 696,00
Kokonaiskustannukset (€)	-1 223 763,87	-612 450,00	-596 940,00	-607 387,00	-628 401,00
Ateriasuoritteet, koulukeskus (kpl)	138 950,00		95 950,00		
Ateriasuoritteet, Sukevan koulu (kpl)	28 304,00		16 800,00		
Ateriasuoritteet yhteensä (kpl)	299 197,00		112 750,00		
kustannus € / ateriasuorite, koulukeskus (€)	4,01		4,51		
kustannus € / ateriasuorite, Sukevan koulu (€)	5,05		7,48		
kustannus € / ateriasuorite, koko ruokahuolto (€)	4,61		4,94		
Asiakaskyselyn toteuttaminen ruokahuollon yksiköissä joka toinen vuosi (vuosi)	2 023,00		2 025,00		
Suosittelujen mukaiset ruokaohjeet käytössä (Kouluruokasuositus 2017, ikääntyneiden ruokasuositus 2020, sairaalaruokasuositus 2010) 0 = ei käytössä, 1 = käytössä (arvo)	1,00		1,00		
Lähiruoan käyttö (%)	19,00		17,00		

Hintojen nousu on näkynyt erityisesti elintarvikkeissa. Raaka-aineiden kallistuminen vaikuttaa aterioiden tuotantokustannuksiin, ja sitä kautta niiden myynnistä kertyvään toimintakatteeseen. Lähiruokaa käytetään tarjonnan mukaan.

3.3.4 Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen

Kustannuspaikat: SOTE kuntayhtymä, kunnan muu sosiaali- ja terveydenhuolto

Tilivelvolliset: Kunnanhallitus, kunnanjohtaja

Tuloarviot ja määrärahat

	TP 2022	TA 2023 (muutos)	TA 2024	TA 2025 (Taloussuunni- telma)	TA 2026 (Taloussuunni- telma)
180 Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen					
TOIMINTAKULUT (€)	-20 029 755,94	-377 000,00	-403 410,00	-416 319,00	-431 306,00
TOIMINTAKATE (€)	-20 029 755,94	-377 000,00	-403 410,00	-416 319,00	-431 306,00
Kokonaiskustannukset (€)	-20 029 755,94	-377 000,00	-403 410,00	-416 319,00	-431 306,00

TP=Tilinpäätös TA=Talousarvio

Ympäristönsuojelun, ympäristöterveydenhuollon ja eläinlääkinnän tuottaa Sonkajärven kunnalle vastuukuntamallilla Iisalmen kaupunki. Palvelujen maksuosuuteen varataan 312 000 euroa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestöavustuksiin varataan 60 000 euroa, joista Päiväkeskus Pysäkki ry:lle 30 000 euroa ja Sonkajärven Mielenterveyskerho ry/Arjen Askeleelle 30 000 euroa.

Perheentalon toimintaan varataan 4 000 euroa. Lisäksi perheentalon toimintaan tarvittavan henkilöstön palkkakulut on budjetoitu varhaiskasvatuksen tulosalueelle.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen varataan sosiaali- ja terveydenhuollon avustusten sekä perheentalon toiminnan lisäksi 10 000 euroa. Hyte-työryhmä tekee kunnanhallitukselle esityksen hyte-rahaman käytöstä. Esityksen valmistelussa on mahdollista käyttää osallistavaa budjetointia.

3.3.5 Elinkeinojen kehittäminen

Kustannuspaikat: Elinkeinotoimi, maaseututoimi, lomatoimi

Tilivelvolliset: Kunnanhallitus, kunnanjohtaja

Elinkeinojen kehittäminen kuntastrategian mukaisesti. Maaseutuelinkeinoviranomaisen tehtävät hoitaa maaseutuhallinnon palvelujen järjestämissopimuksen mukaisesti Iisalmen kaupunki.

Tuloarviot ja määrärahat

	TP 2022	TA 2023 (muutos)	TA 2024	TA 2025 (Taloussuunnitelma)	TA 2026 (Taloussuunnitelma)
190 Elinkeinojen kehittäminen					
TOIMINTATUOTOT (€)	62 185,37	0,00	0,00	0,00	0,00
TOIMINTAKULUT (€)	-243 996,08	-280 600,00	-266 040,00	-274 556,00	-284 427,00
TOIMINTAKATE (€)	-181 810,71	-280 600,00	-266 040,00	-274 556,00	-284 427,00
Laskennalliset kulut (€)	-2 802,68	-5 180,00	-7 250,00	-7 482,00	-7 751,00
Kokonaiskustannukset (€)	-246 798,76	-285 780,00	-273 290,00	-282 038,00	-292 178,00

TP=Tilinpäätös TA=Talousarvio

Elinvoimakoordinaattorin tehtävänä on edistää yrittäjyyttä, matkailua, kylien toimintaa ja elinvoimaa sekä muita kuntastrategian mukaisia tavoitteita. Elinvoimakoordinaattorin palkkaan ja elinkeinotoimen muihin kuluihin varataan 132 000 vuodelle 2024.

Aluekehitysrahaan ja sen hallinnointikuluihin varataan 25 000 euroa. Yhteistyöhön Eukonkanto Oy:n kanssa varataan 10 000 euroa. Yhteismarkkinointiryhmän toimintaan varataan 7 000 euroa. Iisalmi ja tienoot -yhteismarkkinointiin varataan 3 000 euroa.

Kunnan maaseutuhallinnon tehtäviä hoitaa Ylä-Savon maaseutupalvelut. Sonkajärvellä on maaseutupalvelujen toimipiste. Määrärahavaraus on 82 000 euroa.

Kunnan lomituspalvelut järjestää Iisalmen kaupunki eikä kunta osallistu palvelujen rahoittamiseen. Lomatoimen kustannuspaikalta on ennen vuotta 2023 maksettu Iisalmen kaupungille korvauksia eläkemenoperusteisista eläkemaksuista, mutta eläkemaksujärjestelmän uudistumisen myötä tämäkin erä on poistunut.

3.3.6 Kunnanhallitus ja valtuusto yhteensä

	TP 2021	TA 2022	TA 2022 (Muutos)	TA 2023	TA 2024	TA 2025 (Taloussuunnitelma)	TA 2026 (Taloussuunnitelma)
12 Kunnanhallitus ja valtuusto							
TOIMINTATUOTOT (€)	2 334 554,03	1 663 310,00	1 723 310,00	893 600,00	1 885 670,00	817 247,00	846 669,00
TOIMINTAKULUT (€)	-20 878 584,46	-22 525 990,00	-23 309 990,00	-4 127 770,00	-3 902 110,00	-4 721 249,00	-4 820 544,00
TOIMINTAKATE (€)	-18 544 030,43	-20 862 680,00	-21 586 680,00	-3 234 170,00	-2 016 440,00	-3 904 002,00	-3 973 875,00
Poistot ja arvonalentumiset (€)	-67 928,69	-59 530,00	-59 530,00	-50 730,00	-36 291,00	-36 651,00	-33 870,00
Laskennalliset tuotot (€)	873 032,08	953 680,00	953 680,00	1 239 750,00	1 289 740,00	1 327 999,00	1 372 418,00
Laskennalliset kulut (€)	-178 439,56	-182 995,00	-182 995,00	-227 230,00	-197 540,00	-203 862,00	-211 204,00
Kokonaiskustannukset (€)	-21 124 952,71	-22 768 515,00	-23 552 515,00	-4 405 730,00	-4 135 941,00	-4 961 762,00	-5 065 618,00

3.4 SUKEVAN ALUELAUTAKUNTA

3.4.1 Sukevan alueen palvelut

Kustannuspaikat: Aluehallinto, alueen kehittäminen, Sukevan asiointipiste

Tilivelvolliset: Sukevan aluelautakunta, työllisyyskoordinaattori, tekninen johtaja

Sukevan aluelautakunta turvaa ja kehittää yhteistyössä muiden lautakuntien kanssa kunnalliset lähipalvelut Sukevan alueen asukkaille ja vahvistaa Sukevan alueen yhteisöllisyyttä.

Tuloarviot ja määrärahat

	TP 2022	TA 2023 (muutos)	TA 2024	TA 2025 (Taloussuunnitelma)	TA 2026 (Taloussuunnitelma)
20 Sukevan aluelautakunta					
TOIMINTATUOTOT (€)	23 696,12	23 220,00	19 000,00	19 608,00	20 314,00
TOIMINTAKULUT (€)	-96 663,08	-140 130,00	-102 390,00	-105 662,00	-109 483,00
TOIMINTAKATE (€)	-72 966,96	-116 910,00	-83 390,00	-86 054,00	-89 169,00
Laskennalliset tuotot (€)	41 605,21	62 470,00	61 690,00	63 664,00	65 956,00
Laskennalliset kulut (€)	-9 711,04	-14 570,00	-13 710,00	-14 148,00	-14 658,00
Kokonaiskustannukset (€)	-106 374,12	-154 700,00	-116 100,00	-119 810,00	-124 141,00
Asiakastyytyväisyys, asiointipiste ()			4,00		
Harjoitusvuorot, liikuntasali (kpl)	22,00		22,00		
Käyttäjät, kuntosali (hlö)	148,00		150,00		
Tapahtumat (kpl)	5,00		6,00		
Kävijät tapahtumissa (hlö)	3 500,00		4 000,00		

TP=Tilinpäätös TA=Talousarvio

Sukevan aluelautakunnalle talousarvioraamissa varatun toimintakateen muutos edeltävään toimintavuoteen 2023 verrattuna on 34 000 euroa. Talousarvioraamissa annettu toimintakate jakautuu kustannuspaikkojen välillä seuraavasti: 2011 Aluehallinto -12 480 euroa, 2013 Alueiden kehittäminen -20 730 euroa ja 2015 Sukevan asiointipiste -50 180 euroa.

Pääosa toimintakatteesta varataan Sukevan asiointipisteen palvelujen ylläpitämiseen. Kirjaston yhteydessä oleva asiointipisteeltä kuntalaiset saavat muun muassa Postin, Matkahuollon, VR:n lipunmyynnin ja Kelan asiointipisteen päivittäiset palvelut. Asiointipisteen suurimmat menoerät ovat palkat, tilavuokrat ja posti- ja kuriiripalvelut.

Sukevan alueen elinvoimaisuutta ja viihtyisyyttä edistetään yhteistyössä yritysten, järjestöjen ja asukkaiden kanssa. Alueen kehittämisen kustannuspaikan toimintakate menee pääasiassa jääalueiden, hiihtolatujen ja muiden liikuntapaikkojen kunnossapidosta syntyviin kuluihin. Huolehtimalla harrastamisen ja liikkumisen puitteiden ajantasaisuudesta sukevalaisia kannustetaan omaehtoiseen liikkumiseen ja aktiiviseen elämäntapaan. Kustannuspaikalle varataan 1 000 euroa tapahtumien järjestämiseen ja 2 000 euroa hankkeisiin tai niiden omarahoi-

tusosuuksiin. Kustannuspaikalle varataan 1 000 euroa painatuskustannuksiin siltä varalta, että 5.10.2023 kokouksessa käsitellyn mainostauluprojektin kustannukset ajoittuvat vuoden vaihteen yli.

Aluehallinnon kustannuspaikalle varataan määräraha aluelautakunnan toimintaan ja kokoushallintoon liittyviin palkkoihin ja palkkioihin.

3.5 SIVISTYSLAUTAKUNTA

3.5.1 Varhaiskasvatus

Kustannuspaikat: Sonkajärven päiväkodit, Männikön päiväkoti, perhepäivähoito, lasten kotihoidontuki

Tilivelvolliset: Sivistyslautakunta, lautakunnan esittelijä, varhaiskasvatuksen vastaava viranhaltija, päiväkodinjohtajat

Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien ja muiden lapsiperheitä tukevien tahojen kanssa. Varhaiskasvatus on lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävä ja syrjäytymistä ehkäisevä palvelu. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun.

Varhaiskasvatusta järjestetään Sonkajärvellä kolmessa kunnallisessa päiväkodissa: Nallemuori, Nallela ja Männikkö sekä kolmessa perhepäivähoitokodissa. Esiopetusta järjestetään Sonkajärven Yhtenäiskoulun esiopetusryhmässä. Samassa ryhmässä tarjotaan myös esiopetusta täydentävää varhaiskasvatusta. Sukevan alueella esiopetusta ja sitä täydentävää varhaiskasvatusta järjestetään Männikön päiväkodissa

Vuorohoitoa järjestetään Nallemuorin ja Männikön päiväkodeissa.

Kunnassamme maksetaan myös kotihoidon tuen kuntalisää, jonka suuruudesta ja myöntämiskriteereistä päättää sivistyslautakunta.

Sonkajärvellä toimii lapsiperheiden kohtaamispaikka Perheentalo, jossa perheet voivat tavata toisiaan sekä kunnassamme lapsiperhetyötä tekeviä henkilöitä. Perheentalon toimintaa toteutetaan järjestöjen ja kunnan yhteistyönä.

Tuloarviot ja määrärahat

	TP 2022	TA 2023 (muutos)	TA 2024	TA 2025 (Taloussuunnitelma)	TA 2026 (Taloussuunnitelma)
290 Varhaiskasvatus					
TOIMINTATUOTOT (€)	201 639,72	133 100,00	94 000,00	97 008,00	100 501,00
TOIMINTAKULUT (€)	-1 552 489,76	-1 746 040,00	-1 951 150,00	-2 013 570,00	-2 086 092,00
TOIMINTAKATE (€)	-1 350 850,04	-1 612 940,00	-1 857 150,00	-1 916 562,00	-1 985 591,00
Poistot ja arvonalentumiset (€)	-3 995,69	-1 120,00	-4 110,00	-3 775,00	-3 775,00
Laskennalliset tuotot (€)	16 802,38	16 400,00	21 300,00	21 300,00	21 300,00
Laskennalliset kulut (€)	-144 370,64	-219 200,00	-219 640,00	-225 987,00	-233 355,00
Kokonaiskustannukset (€)	-1 700 856,09	-1 966 360,00	-2 174 900,00	-2 243 332,00	-2 323 222,00
3 vuotta täyttäneet, lisätukea tarvitsevat tai kahdenpaikkalaiset (hlö)	6,00		5,00		
Eriyistä tukea tarvitsevien osuus asiakkaista (%)	5,88		5,00		

Lapsia kotihoidon tuella (hlö)	58,00	60,00	50,00	50,00
Varhaiskasvatuspaikat (kpl)	112,00	105,00	105,00	105,00
Perhepäivähoitopaikat (kpl)	12,00	12,00	12,00	12,00
0-6-vuotiaat (hlö)	160,00	139,00	130,00	130,00
0-6-v lasten osuus väestöstä (%)	4,40	3,80	3,70	3,70
Varhaiskasvatuksessa lapsia 0-6-vuotiaista (%)	74,00	80,00	80,00	80,00
Kotihoidontuki, €/lapsi (€)	1 491,00	1 600,00	1 500,00	1 500,00
Vaka: kustannus/lapsi (€)	11 356,00	13 000,00	13 000,00	13 000,00
Hoitopaikan hinta /l vuosi (€)	10 898,00			

TP=Tilinpäätös TA=Talousarvio

Varhaiskasvatus on lakisääteinen palvelu, jonka järjestämistä ohjaa Varhaiskasvatuslaki ja -asetus sekä valtakunnallinen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Sonkajärven paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Esiopetusta ohjaa Perusopetuslaki ja -asetus sekä valtakunnallinen Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen esiopetussuunnitelma.

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatuslain tuoma oikeus saada laadukasta, suunnitelmallista ja tavoitteellista hoitoa, kasvatusta ja opetusta. Kunnan on järjestettävä laissa säädettyä varhaiskasvatusta siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Varhaiskasvatuksen järjestämisessä on noudatettava lain määrittämiä aikarajoja.

Varhaiskasvatuslaki ja -asetus määrittelevät henkilöstömitoituksen ja yhtä aikaa läsnä olevien lasten maksimimäärän. Lain edellyttämä lapsen tuki on huomioitava henkilöstömitoituksessa ja/tai ryhmän rakenteessa.

Varhaiskasvatuksen talousarviossa vuodelle 2024 on vakituisten työntekijöiden palkkauskulujen lisäksi varauduttu sijaisten ja määräaikaisten työntekijöiden tarpeeseen. Varhaiskasvatuksen vakituisten työntekijöiden palkkauskuluja edellisvuoteen verrattuna nostaa yleinen palkkakehitys sekä esiopetusryhmissä työskentelevien palkkauskulujen osittainen jakaminen varhaiskasvatukseen. Vuoden 2024 ensimmäiselle puoliskolle on talousarviossa tehty varaus tilapäisen varhaiskasvatuksen lastenhoitajan ja varhaiskasvatuksen opettajan palkkaamiseen varhaiskasvatuksen kysynnän kasvun vuoksi. Henkilöstörakenteessa on huomioitava se, että varhaiskasvatukseen ohjautuu aikaisempaa enemmän alle 3-vuotiaita lapsia. Talousarvion henkilöstökuluissa on varauduttu vuorohoidon järjestämiseen sekä lapsen tuen vaatimaan ylimääräiseen henkilöstöresurssin tarpeeseen. Perheentalon toiminnan järjestäminen on myös huomioitu varhaiskasvatuksen henkilöstömenoissa.

Kiertävä varhaiskasvatuksen erityisopettaja aloittaa 1.1.2024.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksutuottojen arvioidaan alenevan aikaisemmasta 1.3.2023 voimaantulleen varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain muutoksen vuoksi. Varhaiskasvatuspaikkojen myynti ja osto naapurikunnilta on huomioitu talousarviossa.

Vuoden 2024 aikana varhaiskasvatuksen asiakasjärjestelmän (Effic) päivitys jatkuu. Järjestelmän uusiutuessa varaudutaan myös uusien toiminnallisuuksien käyttöönottoon. Em. muutokset ja ict-palvelujen hintojen nousu on huomioitu talousarviossa.

Sonkajärven kunnan varhaiskasvatus ja esiopetus on mukana Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelmassa. Ohjelma on valtakunnallinen lasten liikkumis- ja hyvinvointiohjelma, jonka tavoitteena on turvata jokaiselle lapselle riittävä päivittäinen fyysinen aktiivisuus sekä muokata varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria liikuntamyönteisemmäksi.

Varhaiskasvatus on vuonna 2023 ollut mukana hallinnoimassa Liikkuvien ihmisten Sonkajärvi -hanketta. Hankkeelle haetaan jatkorahoitusta vuodelle 2024. hankkeen edellyttämä omavastuuosuus on huomioitu talousarviossa. Aikaisemmin myönnetyt varhaiskasvatuksen avustukset ja omavastuuosuudet on huomioitu talousarviossa.

Opetushallitus on julkaissut opiskeluhuollon osalta uudistetut esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma on uudistettava vastaamaan määräyksiä. Sonkajärvellä luovutaan seutukunnallisesta esiopetuksen opetussuunnitelmasta. Sonkajärven paikallisen esiopetussuunnitelman laatiminen on aloitettu vuoden 2023 aikana ja työ jatkuu vuoden 2024 aikana.

Kotihoidontuen kuntalisään on tehty varaus vuodelle 2024.

Varhaiskasvatus koordinoi Perheentalon toimintaa. Perheentalo on avoinna torstaisin. Toimintaa järjestetään yhteistyöverkoston voimin.

Varhaiskasvatuksessa keskeistä on varhaiskasvatuksen laadun ylläpitäminen ja kehittäminen. Sonkajärven kunnan varhaiskasvatuksen laatua arvioidaan Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvin) suositusten mukaisesti nostamalla vuosittain arvioinnin ja kehittämisen kohteeksi painopistealueena olevia laadun kriteereitä. Varhaiskasvatuksen laadun toteutumista arvioidaan myös keväällä 2024 tehtävällä asiakaspalautekyselyllä.

Sonkajärven kuntastrategiassa on määritelty viisi menestystekijää vuosille 2022 - 2025. Varhaiskasvatuspalveluita arvioidaan ja kehitetään menestystekijöiden pohjalta.

Varhaiskasvatuksen painopistealueita vuonna 2024 ovat:

- Luonnosta voimaa
- Lapsen kielen kehitys
- Liikkuva lapsi ja perhe
- Vuorovaikutus

Kuntastrategian mukaiset tavoitteet ja mittarit vuosille 2022 - 2025

Tavoite	Toimenpide	Mittari	Tavoitearvo 2024
Yhdessä tehden	Vaalimme laadukasta varhaiskasvatusta	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimis- ja arviointikertojen määrä Asiakastyytyväisyyskyselyssä kysytään pitävätkö vanhemmat lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiskeskusteluja hyödyllisenä	Varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan 1x vuosi ja sitä arvioidaan vähintään 1Xvuosi, 100 % lapsista Vastausten keskiarvo vähintään hyvä (asteikolla 1-5 arvosana 3)
Yhdessä tehden	Vaalimme laadukasta varhaiskasvatusta	Ryhmäkohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimis- ja arviointikertojen määrä	Ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan 1 x vuosi ja sitä arvioidaan vähintään 1 x vuosi, 100 % ryhmistä
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö on kunnan voimavara	Mahdollistamme henkilöstön kehittymisen työuralla	Täydennyskoulutukseen osallistumisen määrä henkilö/koulutuskerat/vuosi	vähintään 2 x täydennyskoulutus/vuosi toteutuu 90 % työntekijöistä
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö on kunnan voimavara	Mahdollistamme henkilöstön kehittymisen työuralla	Kehittämispäivien/-iltojen määrä/työtiimi/vuosi	vähintään 2 x kehittämispäivä/-ilta/vuosi toteutuu 100 % tiimeistä
Järjestämme keskeiset kunnalliset palvelut lähellä	Varhaiskasvatuspalvelut	Asiakastyytyväisyyskyselyssä kysytään kuinka varhaiskasvatuspalvelut palvelevat perheiden arkea	Vastausten keskiarvo vähintään hyvä (asteikolla 1-5 arvosana 3)

3.5.2 Koulutoimi

Sonkajärven Yhtenäiskoulu, luokat 1-6 ja 7-9, Sonkajärven lukio, koulutoimen hallinto, koululaisten iltapäivätoiminta, esiopetus

Tilivelvolliset: Sivistyslautakunta, koulujen rehtorit

Kustannuspaikat: Yhtenäiskoulu, luokat 1-6 ja 7-9, Sukevan koulu, Sonkajärven lukio, koulutoimen hallinto, koululaisten iltapäivätoiminta, esiopetus

Tilivelvolliset: Sivistyslautakunta, koulujen rehtorit

Sonkajärven koulut toimivat kahdessa keskuksessa: Sonkajärven koulukeskuksessa ja Sukevan perhepalvelukeskuksessa. Perusopetuksen tehtävänä on taata kaikille kunnassa asuville lapsille tasapuoliset ja suotuisat olosuhteet kasvulle, oppimiselle ja kehitykselle.

Sonkajärven lukiokoulutuksen tarkoituksena on tarjota opiskelijoille monipuoliset jatko-opintovalmiudet kotipaikkakunnan yleislukiossa. Koulujen yhteistyön avulla toiminta on taloudellista ja herkästi muutoksiin sopeutuvaa.

Tuloarviot ja määrärahat

	TP 2022	TA 2023 (muutos)	TA 2024	TA 2025 (Taloussuunnitelma)	TA 2026 (Taloussuunnitelma)
300 Koulutoimi					
Koko Koulutoimi					
TOIMINTATUOTOT (€)	314 939,83	187 910,00	193 910,00	200 115,00	207 321,00
TOIMINTAKULUT (€)	-4 342 797,30	-4 612 450,00	-4 835 910,00	-4 990 659,00	-5 170 328,00
TOIMINTAKATE (€)	-4 027 857,47	-4 424 540,00	-4 642 000,00	-4 790 544,00	-4 963 007,00
Poistot ja arvonalentumiset (€)	0,00	0,00	-10 000,00	-10 000,00	-10 000,00
Laskennalliset tuotot (€)	67 511,92	234 020,00	243 640,00	250 720,00	258 940,00
Laskennalliset kulut (€)	-275 350,89	-545 930,00	-606 480,00	-625 171,00	-646 871,00
Kokonaiskustannukset (€)	-4 618 148,19	-5 158 380,00	-5 452 390,00	-5 625 830,00	-5 827 199,00
Henkilökunta (hlö)	1,00				
Esiopetus, Koulukeskus (hlö)	25,00		25,00		
Esiopetus, Sukevan koulu (hlö)	7,00		6,00		
Oppilaat, erityinen tuki 20.9. (hlö)	34,00		34,00	27,00	
Oppilaat, tehostettu tuki 20.9. (kpl)	46,00		51,00	32,00	
Oppilaat, maahanmuuttajat 20.9. (hlö)	8,00		11,00	5,00	

Tuntiresurssi, perustunnit (h)	672,00	652,00	638,00
Tuntiresurssi, muut tehtävät (h)	6,50	10,00	10,00
Tunnit / oppilas (h)	2,25	2,15	2,24
Luokkien määrä (kpl)	22,00	26,00	20,00
Opetushenkilökunta / oppilas (hlö)	0,11	0,12	0,12
Vakituiset erityisopettajat ja erityisluokanopettajat (hlö)	4,20	4,20	4,20
Erytisopettajat / oppilas (hlö)	0,01	0,01	0,01
Koulunkäyntiavustajat / oppilas (hlö)	0,04	0,04	0,03
Kouluruokailun kokonaiskustannukset € (€)	290 820,00		17 061,00
Kouluruokailu / oppilas (€)	-1 138,03	-1 380,68	-1 518,54
Kuljetettavat oppilaat (hlö)	166,00	171,00	108,00
Kuljetuskustannukset (€)	390 324,42	476 908,00	69 000,00
Kuljetuskustannukset / kuljetettava oppilas (€)	-2 885,18	-3 593,57	-5 871,89
Pinta-ala, m ² (m ²)	7 723,00		
Asiakkaat (hlö)	24,00	43,00	
Tuotot / asiakas (€)	15 935,49	10 175,58	
Toimintakulut / asiakas (€)	-192 422,84	-126 567,21	
Toimintakate / asiakas (€)	-176 487,35	-116 391,63	
Kulut / asiakas (€)	-192 422,84	-126 799,77	
Netto / asiakas (€)	-176 487,35	-116 624,19	
Oppilaat, Sukevan koulu (hlö)	34,00	33,00	
Oppilaat, Sonkajärven yhteiskoulu lk:t 1-6 (hlö)	169,00	162,00	
Oppilaat, Sonkajärven yhteiskoulu lk:t 7-9 (hlö)	105,00	116,00	
Opettajia (virassa) (hlö)	33,00	34,00	
Vakituiset koulunkäynninohjaajat (hlö)	8,00	9,00	
Kuljetusoppilaiden määrä (%)		60,00	

Toisen asteen opiskelupaikan saaneet kevään yhteishaussa, % ikäluokasta (%)	100,00		100,00	
Tutkintotavoitteiset opiskelijat, 20.9 (hlö)	42,00		45,00	40,00
Yhdistelmätutkintoa suorittavat opiskelijat (kpl)	5,00		3,00	3,00
Toimintakulut / varsinainen opiskelija (€)	-109 955,91		-120 942,00	-140 395,75
Pakolliset kurssit (kpl)	66,00		65,00	65,00
Soveltavat kurssit (kpl)	5,00		4,00	
Syventävät kurssit (kpl)	39,00		44,00	
Kursseja yhteensä (kpl)	110,00	0,00	113,00	65,00 0,00
Avustettavien järjestöjen määrä (kpl)	13,00		15,00	
Toimintakulut / avustettava järjestö (€)	-355 242,17		-362 826,00	
Kulut / avustettava järjestö (€)	-355 242,17		-363 492,67	
Avustukset, euroa (€)	28 000,00		29 000,00	

TP=Tilinpäätös TA=Talousarvio

Sivistystoimen hallinto

Koulutoimen hallinnon tulosalueelle kuuluu sivistyslautakunnan toiminta sekä erilaisten hankkeiden hallinto, mikä edellyttää aktiivista hankeprosessien seuranta ja toteuttamista. Hankerahoitus kohdentuu toimintaan joko suoraan (esim. koulun kerhotoiminta) kautta tai välillisesti lähien henkilöstön palkkaamisen kautta. Hankerahoitus on merkittävä lisä perus- ja lukio-opetuksen järjestämiseen.

Hallinnon tulosalueelta myönnetään sivistystoimen harkinnanvaraiset avustukset. Näihin avustuksiin on varattu talousarvioon 30 000 euroa.

Koulutoimen hallintoa on kevennetty Yhtenäiskouluun siirtymisen yhteydessä. Muutos on ollut kustannustehokas sekä tuonut myös toiminnallisia ja pedagogisia hyötyjä. Tulevana talousarviokautena tulee tarkastella myös hallintorakennetta kokonaisuutena.

Esiopetus

Esiopetus toteutetaan koulutoimen ja varhaiskasvatuksen yhteistyönä. Esiopetuksen henkilöstö kuuluu varhaiskasvatuksen alaisuuteen, mutta kulut kohdentuvat koulutoimeen. Toiminta noudattaa valtakunnallisia esiopetuksen perusteita.

Perusopetus yhtenäiskoulussa

Opetuksellisten tavoitteiden ja koulukohtaisten painotusten lisäksi kuluvan lukuvuoden painopistealueena on hyvinvoinnin tukeminen ja edistäminen, oppimisen tuen ja ohjauksen vahvistaminen sekä ajankohtaisiin tilanteisiin varautuminen. Oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvointia, palautumista pandemiatilanteesta ja muista

kriisitilanteista sekä tulevaisuususkoo on vahvistettava. Yleissivistävän oppilaitoksen tulee tarjota mahdollisuuksia myös sosiaaliseen kanssakäymiseen, maailmankuvan avartamiseen ja monikulttuurisuuteen mm. opintoretillä.

Perusopetuksen toiminta on lakisäateistä peruspalvelua, jonka suurimmat kustannuserät muodostuvat henkilöstökuluista, kuljetus- ja ateriapalveluista sekä sisäisistä vuokrista. Koulutoimella ei ole tuloja lukuun ottamatta avustuksia ja hankerahoitusta, joiden määrää ei voida varmuudella arvioida. Ennakoimattomia kuluja ovat lisäksi kotikuntakorvaukset sekä lasten sijoitustilanteista johtuvat kustannukset.

Perusopetuksen ja lukion oppilasmäärä tulee vähenemään merkittävästi suunnitelmakaudella ja vakinaisen henkilöstön määrä tulee sopeuttaa kaikissa yksiköissä oppilasmäärään ja sitä tulee tarkastella koko kunnan koulu-toimen osalta kokonaisuutena. Väheneminen realisoituu ensisijaisesti vuosiluokilla 1- 6, ja oppilasennusteen mukaisesti Yhtenäiskoulu on muodostumassa suunnitelmakaudella yksisarjaiseksi kouluksi, jota täydentävät erityisopetuksen pienryhmät. Koulunkäynnin perusvalmiuksien vahvistamiseksi resurssoidaan alkuopetukseen siten, että opetusryhmät ovat pieniä. Vuosiluokat 3-6 ovat myös kooltaan kohtuullisia verrattuna valtakunnalliseen tasoon.

Perusopetus Sukevan koulussa

Sukevalla järjestetään opetusta vuosiluokilla 1-6. Opetus toteutetaan yhdysluokissa. Kolmen luokanopettajan lisäksi koulussa on toiminut valmistavan opetuksen opettaja 3 pv/vk, erityisopettaja 1 pv/vk sekä käsityön tuntiopettaja. Valtion erityisavustusta on kohdennettu Sukevan koulun henkilöstöresurssointiin. Oppilasmäärä on ollut vähenevä ja on ennusteen mukaan edelleen laskeva. Myös Sukevan koulun henkilöstömäärää tulee tarkastella oppilasmäärään nähden. Sukevan koulun oppilasmäärään on vaikuttanut se, että tilapäisen suojelun tarpeessa olevat perheet on majoitettu Sukevalle. Tämä on nostanut tilapäisesti Sukevan koulun oppilasmäärää sekä vaikuttanut pedagogisiin järjestelyihin. Ukrainalaiset perheet ovat kuitenkin pääosin siirtyneet muualle ja tämänhetkisen arvion mukaan Sukevalle jää mahdollisesti yksi perhe. Mikäli kouluun jää maahanmuuttajataustaisia oppilaita siirtyvät he yleiseen perusopetukseen valmistavan opetuksen tullessa täyteen.

Tulevana lukuvuorten perusoppilasmäärä tulee olemaan 28 sekä mahdolliset ukrainalaistaustaiset oppilaat. Talouden tasapainottamisohjelmassa on tarkasteltu Sukevan koulun tilannetta. Sukevan koulun säilyminen on kuitenkin merkittävää, joten toimintaa tulee sopeuttaa siten, että koulu säilyy.

Kun koulun koko on n. 30 oppilasta toteutetaan opetus yleensä kahdessa opetusryhmässä. Sukevan koulussa opetus järjestetään kaksioptajaisena lukuvuoden 2024-25 alkaessa. Mahdollisen lisäresurssoinnin tarvetta tarkastellaan koulujen lukuvuosisuunnittelun yhteydessä keväällä 2024.

Lukio-opetus

Lukio-opetus järjestetään kiinteästi perusopetuksen kanssa, mikä tekee siitä kustannustehokkaan toimintamuodon. Opiskelijamäärän vähentyessä oppilaskohtaiset kulut kasvavat. Oppivelvollisuuslainsäädäntö edellyttää, että toisen asteen opintojen suorittaminen on maksutonta. Opiskelijoilla on oikeus maksuttomaan opetukseen, oppimateriaaliin ja tarvittavaan välineistöön sekä myös ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Tämä kasvattaa lukion kustannuspaikan kustannuksia. Valtiovalta kattaa kustannuksia kunnan saaman yleiskatteellisen valtionosuuden kautta. Oppimateriaalihankinnoissa on päädytty oppikirjoihin sähköisen materiaalin sijaan laadukkaan opetuksen turvaamiseksi. Uusi lukiolaki velvoittaa tehostamaan lukio-opiskelijoiden saamaa ohjausta, tukea sekä erityisopetusta. Lukio-opetuksen rahoitusjärjestelmää ollaan uudistamassa, minkä vaikutuksista ei ole vielä tarkempaa tietoa.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet liittyvät kansainväliseen Erasmus+-toimintaan. Kumppanimaina ovat Latvia, Liettua ja Portugali.

Oppilas- ja opiskeluhuolto

Oppilashuolto on osa koulun lakisääteistä toimintaa. Perusopetuksen ja lukio-koulutuksen oppilailla tulee olla mahdollisuus oppilashuollolliseen ohjaukseen ja tukeen lakisääteisessä ajassa. Nuorten psyykkisen tuen tarve on kasvanut entisestään pandemia-ajan vaikutuksista johtuen.

Opiskelun tavoitteiden ja elämänhallinnan valmiuksien saavuttamiseksi koulussa tulee toimia moniammatillista henkilöstöä opetushenkilöstön lisäksi. Riittävä moniammatillinen henkilöstö edistää myös oppilasturvallisuutta sekä henkilöstön työssäjaksamista sekä vähentää näin ollen henkilöstön sairauspoissaoloja.

Koulukuraattorin, -psykkarin ja -psykologin toiminta järjestetään 1.1.2023 alkaen Hyvinvointialueen toimesta. Käytännön ratkaisut ovat suurelta osin edelleen vielä avoimia. Koulupsykologin osalta on ollut suurta vajetta.

Kasvatusohjaajan (koulutsemppari) tehtäväkuvaan on yhdistetty etsivän nuorisotyöntekijän tehtävät. Toimintamuoto on osoittautunut vaikuttavaksi ja vakiintuneeksi, ja tehtävä tulee vakinaistaa. Opetusvelvollisuuteen sitomattoman henkilöstön tuella on suuri vaikutus syrjäytymisen ja koulupudokkuuden ennaltaehkäisemisessä ja perusopetuksen päättövaiheen opintojen loppuun suorittamisessa sekä osana moniammatillista oppilashuoltoa. Osa palkkakuluista katetaan etsivän nuorisotyön avustuksella.

Elämänhallinnan ja ennaltaehkäisevän työn osuutta pyritään suuntaamaan jatkossa jo perusopetuksen vuosiluokille 5-6 ja vuosiluokkien 6-7 nivelvaiheeseen sekä erityisesti perusopetuksen päättöluokille. Sonkajärvi on ollut mukana opetus- ja kulttuuriministeriön Sitouttavan kouluuyhteistyön pilotointihankkeessa, jonka rahoittamana on palkattu koordinoiva kouluuyhteistyöntekijä. Hankkeen tavoitteena on ollut pitkittyneiden poissaolojen ennaltaehkäiseminen ja vaikuttavien toimintamallien kehittäminen poissaoloihin puuttumiseen. Toiminta on muuttunut lakisääteisesti velvoittavaksi 1.8.2023, kuntien yleiseen valtiosuuteen sisältyy määräraha-vaarausta kouluuyhteistyöntekijän palkkaukseen. Koulutoimeen haetaan lisäksi avustusta, joka on tarkoitettu kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön vahvistamiseen. Avustuksella pyritään vähentämään koronapandemian aikaisten rajoitustoimien kielteisiä vaikutuksia nuoriin. Avustuksella vahvistetaan nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kiinnittymistä koulu- ja oppilaitosyhteisöön heidän elämänhallintataitoja tukien ja syrjäytymistä ehkäisten. Pääsääntöisesti muun määräaikaisten henkilöstön palkkakustannukset on saatu katettua erilaisten valtion hanketukien avulla.

Oppivelvollisuuden pidentäminen

Uusi oppivelvollisuuslaki (1214/2020) tuli voimaan 1.8.2021. Sen myötä oppivelvollisuus laajenee ja toisen asteen opinnoista tulee maksuttomia laajennetun oppivelvollisuuden piiriin kuuluville nuorille. Sonkajärven kunnassa oppivelvollisuuslainveloitteet koskevat kuntaa perus- ja lukio-opetuksenjärjestäjänä sekä asuinkunnan valvontavastuun osalta. Perusopetuksen oppilailla on lain myötä oikeus 8.-9. vuosiluokalla tehostettuun oppilaanohjaukseen. Tätä toteutetaan lisäämällä yksilöohjauksen määrää, vahvistamalla jatko-opintovalmiuksia sekä tutustumiskäynneillä eri oppilaitoksiin.

Koulukuljetus

Koulutoimen kustannuksia kasvattavat sisäisten erien kohdentamisen lisäksi kuljetuskustannusten kasvu. Lain-säädännön mukaan oppilaalla, jonka koulumatkan pituus ylittää laissa määritellyn pituuden on oikeus ilmaiseen koulukuljetukseen väestökisterin mukaisesta osoitteesta. Koulukuljetukset järjestetään perusopetuksen työjärjestysten mukaisesti. Kunnalla ei ole velvollisuutta järjestää kuljetusta toisen asteen opiskelijoille. Koulumatkatuen kriteerit täyttävät opiskelijat saavat koulumatkatukea Kelan kautta. Sonkajärven lukion opiskelijat voivat käyttää perusopetuksen koulukuljetuksia kulkiessaan Sonkajärven kunnan lukiokoulutukseen. Koululaisten matkaturvallisuus huomioidaan kaikissa tilanteissa, etenkin vilkasliikenteiset tiet ja petoeläimet.

Riskienarviointi

Opetuksen järjestäminen voi vaarantua tilanteessa, jossa suuri joukko henkilöstössä estyy olemasta töissä. Epävarma maailmantilanne ja kansainväliset haasteet edellyttävät varautumista monihäiriötilanteeseen.

Taloudelliset riskit liittyvät toimintakuluihin sijaisjärjestelyjen ja materiaalihankintojen osalta. Kustannusten kasvu heijastuu tulosalueen hankintoihin ja kustannuksiin suoraan ja välillisesti.

Ammatillisesti pätevän henkilöstön rekrytointi on haasteellista, ja riskinä on, ettei avautuvia virkoja saada täytettyä pätevällä henkilöstöllä. Ohut henkilöstörakenne on haavoittuva, mikäli avainhenkilöt ovat estyneitä hoitamaan virkaansa tai siirtyvät toisiin tehtäviin.

Pitkän aikavälin riskit liittyvät alenevaan väestöennusteeseen ja sen mukanaan tuomaan palvelutason karsimiseen.

Poikkeava tilanne lisää myös syrjäytymisriskiä. Sijoitettujen oppilaiden määrä kasvaa ja inhimilliset ja taloudelliset vaikutukset ovat suuria.

Tavoitteet

Sivistystoimen hallinnon ja koulutoimen talousarvion toiminnalliset tavoitteet pohjautuvat ensisijaisesti kuntastrategian seuraaviin tavoitteisiin:

2. Hyvinvoiva kuntalainen				
Menestystekijä	Tavoite	Toimenpide	Mittari	Tavoitearvo v. 2024
Yhdessä tehden	Kunnassa on laadukas perus- ja lukio-opetus sekä varhaiskasvatus.	Vaalimme laadukkaan perus- ja lukio-opetuksen sekä varhaiskasvatuksen toteuttaminen siten, että perusopetusta järjestetään molemmissa kuntataajamissa Sonkajärvellä ja Sukevalla sekä lukio-opetusta Sonkajärvellä.	Päästötodistuksen saaneet, % ikäluokasta Lukioon ensisijaisesti hakevien määrä, % ikäluokasta Jatkuva ammatillinen täydennyskoulutus Ajanmukainen ja riittävä opetusvälineistö ja -teknologia. Nuorten kesätyöpaikkojen määrä	Päästötodistuksen saaneet 100 % ikäluokasta Lukioon ensisijaisesti hakevien määrä 35 % ikäluokasta Vuosittainen päivitetään 20 % välineistöstä. Jokainen kesätöihin hakeutuva nuori työllistyy.
Yhdessä tehden	Edistämme lasten ja nuorten hyvinvointia	Lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen monipuolisin keinoin.	Oppilashuollon ja oppimisen tukitoimet toteutuvat lakisääteisesti. Poissaoloja seurataan valtakunnallisten ohjeistusten mukaan.	Opiskeluhuoltoon pääsee tarpeen ilmetessä määräajassa(7vrk). Varhaisen tuen avulla ennaltaehkäistään koulupoissaolojen pitkittymisen.
Yhdessä tehden	Kunnassa toimivien yhdistysten ja järjestöjen toiminnan tukeminen.	Tuemme yhdistysten ja järjestöjen toimintaa jaettavilla avustuksilla.	Yhdistyksille myönnettyjen avustusten määrä, euroa/vuosi	30 000 euroa

3. Seudullinen yhteistyö				
Menestystekijä	Tavoite	Toimenpide	Mittari	Tavoitearvo v.2024
Hyvä seudullinen yhteistyö	Sivistys- ja koulutoimi tekee seudullista yhteistyötä oppilaitosten ja opetuksen järjestäjien kanssa.	Osallistutaan yhteisiin kehittämishankkeisiin. Ylläpidetään ja edistetään yhteistyössä seudun koulutuksellista elinvoimaa.	Toteutuneet hankkeet ja yhteistyömuodot. Mahis-toiminnan jatkuminen.	Vuosittain olemme mukana 1-2 yhteistyöhankkeessa. Kaksoistutukintoa suorittavia opiskelijoita on.

5. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö				
Menestystekijä	Tavoite	Toimenpide	Mittari	Tavoitearvo v. 2024
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Kehitämme henkilöstön osaamista.	Opetuksen järjestäjä hankkii koulutusta ja edistää henkilöstön koulutukseen osallistumisen mahdollisuuksia.	Koulutukseen osallistuminen. Suoritetut tutkinnot.	Jokainen henkilöstön jäsen osallistuu min. 1-2 koulutukseen Ammatillisesti pätevän henkilöstön määrä 100 % tai lähes 100 %.
	Huolehdimme työhyvinvoinnista.	Yhteistyössä työterveyshuollon kanssa tuetaan työssäjaksamista varhaisen välittämisen keinoin. Työyhteisötaitojen vahvistamisella tuetaan kehittyvää ja hyvää työilmapiiriä.	Työpaikkaraportit. Työtyytyväisyyspalaute.	Perustehtävän toteuttaminen toteutuu laadukkaasti.

3.5.3 Joukkoliikenne

Kustannuspaikat: Joukkoliikenne

Tilivelvolliset: Sivistyslautakunta, joukkoliikenteen yhdyshenkilö

Järjestetään joukkoliikennettä kunnan alueella ja asiointiliikennettä lähiseuduille mahdollisimman kattavasti, mutta kustannustehokkaasti yhteistyössä koulutoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen kuljetusten kanssa

Tuloarviot ja määrärahat

	TP 2022	TA 2023 (muutos)	TA 2024	TA 2025 (Taloussuunnitelma)	TA 2026 (Taloussuunnitelma)
350 Joukkoliikenne					
TOIMINTATUOTOT (€)	13 891,23	5 000,00	0,00	0,00	0,00
TOIMINTAKULUT (€)	-70 136,76	-80 400,00	-80 300,00	-82 870,00	-85 853,00
TOIMINTAKATE (€)	-56 245,53	-75 400,00	-80 300,00	-82 870,00	-85 853,00
Laskennalliset kulut (€)	0,00	-2 340,00	-2 260,00	-2 332,00	-2 416,00
Kokonaiskustannukset (€)	-70 136,76	-82 740,00	-82 560,00	-85 202,00	-88 269,00
Toimintakate / asukas (€)	-15,32	-21,17	-22,48	-23,20	-24,04

TP=Tilinpäätös TA=Talousarvio

Sonkajärven kuntastrategiassakeskeisenä osa-alueena on asuminen ja ympäristö. Liikenneyhteyksillä tuetaan asumista ja työssäkäyntiä. Tavoitteena on, että kunnassa on hyvät liikenneyhteydet ja Pali-liikenne tukee muuta joukkoliikennettä. Kuntastrategian mukaisesti pyritään vahvistamaan seudullista elinvoimaisuutta aktiivisella yhteistyöllä joukkoliikennepalvelujenjärjestämisessä Ely-keskuksen ja verkostokuntien kanssa. Kuntien välisessä joukkoliikenteessä toimivaltainen viranomaisena on Ely-keskus. Kuntien maksuosuus joukkoliikenteessä tulee kasvamaan.

Palveluliikennöinti on kilpailutettu syksyllä 2023. Pali-liikenteen käyttöastetta pyritään tehostamaan lisäämällä tietoisuutta liikennöintimahdollisuudesta.

Elinvoimainen kunta		
Tavoite	Toimenpide	Mittari
Kunnan infrastruktuurin kehittämisen	Julkinen liikenne	Liikennevuorot
Asuinkunta työssäkäyntialueella	Pidämme tärkeänä hyviä kulkuyhteyksiä.	Palaute

3.5.4 Vapaa sivistystoimi

Kustannuspaikat: Kansalaisopisto, kirjasto, kulttuuritoimi

Tilivelvolliset: Sivistyslautakunta, kansalaisopiston rehtori, kirjastotoimenjohtaja, kulttuurisihteeri

Kansalaisopisto:

Kansalaisopiston tavoitteena on järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta.

Kansalaisopisto tarjoaa mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle, kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi, yhteisöllisyydelle ja osallisuudelle. Opiston tavoitteena on edistää yksilön persoonallisuuden monipuolista kehittymistä ja hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävä kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista.

Kirjasto:

Yleisiä kirjastoja koskevan lain (29.12.2016/1492) mukaisesti kirjastotoiminnan tavoitteena on edistää väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin, tiedon saatavuutta ja käyttöä, lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa sekä tarjota mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen. Kirjastotoiminta tukee ja edistää aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta. Tavoitteen toteuttamisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, moniarvoisuus ja kulttuurinen moninaisuus. Sonkajärven kunnankirjasto toimii näiden tavoitteiden edistämiseksi osana Ylä-Savon kirjastoverkko Rutakkoa.

Kulttuuritoimi:

Kulttuuritoimi yhdessä aktiivisten kulttuuritoimijoiden ja järjestöjen kanssa edistää ja kehittää kulttuurin harrastusta tarjoamalla tiloja, tukemalla toimintaa ja järjestämällä tapahtumia.

Tuloarviot ja määrärahat

	TP 2022	TA 2023 (muutos)	TA 2024	TA 2025 (Taloussuunnitelma)	TA 2026 (Taloussuunnitelma)
360 Vapaa sivistystoimi					
Koko Vapaa sivistystoimi					
TOIMINTATUOTOT (€)	103 191,13	71 900,00	82 550,00	85 191,00	88 258,00
TOIMINTAKULUT (€)	-792 119,53	-760 920,00	-789 960,00	-818 834,00	-848 327,00
TOIMINTAKATE (€)	-688 928,40	-689 020,00	-707 410,00	-733 643,00	-760 069,00
Laskennalliset kulut (€)	-82 696,66	-128 250,00	-127 250,00	-131 322,00	-136 050,00
Kokonaiskustannukset (€)	-874 816,19	-889 170,00	-917 210,00	-950 156,00	-984 377,00

3600 Kansalaisopisto					
TOIMINTATUOTOT (€)	71 118,71	55 500,00	60 400,00	62 333,00	64 577,00
TOIMINTAKULUT (€)	-363 089,85	-329 920,00	-332 520,00	-346 763,00	-359 240,00
TOIMINTAKATE (€)	-291 971,14	-274 420,00	-272 120,00	-284 430,00	-294 663,00
Laskennalliset kulut (€)	-25 921,72	-41 610,00	-44 670,00	-46 099,00	-47 759,00
Kokonaiskustannukset (€)	-389 011,57	-371 530,00	-377 190,00	-392 862,00	-406 999,00
Opiskelijat (hlö)	846,00		760,00		
Opetustunnit (lkm)	4 193,00		3 500,00		
Maksuttomat harrastuskerhot koululaisille, oppitunnit (h)	660,00		783,00		
Maksuttomat harrastuskerhot koululaisille, opiskelijat (hlö)	148,00		130,00		
Asiakastyytyväisyys (l)			4,00		
Kurssit (kpl)	198,00		160,00		
Vakituinen henkilökunta (hlö)	1,50		1,10		
€/ OPPITUNTI (€)	69,63		77,75		
€ / OPISKELIJA (€)	345,12		358,05		
3700 Kirjasto					
TOIMINTATUOTOT (€)	24 503,30	14 200,00	20 150,00	20 794,00	21 543,00
TOIMINTAKULUT (€)	-328 657,79	-307 470,00	-333 800,00	-344 487,00	-356 896,00
TOIMINTAKATE (€)	-304 154,49	-293 270,00	-313 650,00	-323 693,00	-335 353,00
Laskennalliset kulut (€)	-47 752,34	-65 060,00	-63 780,00	-65 821,00	-68 191,00
Kokonaiskustannukset (€)	-376 410,13	-372 530,00	-397 580,00	-410 308,00	-425 087,00
Lainaukset (kpl)	53 336,00		52 000,00		
Käynnit (kpl)	36 000,00		36 000,00		
Verkkokäynnit (kpl)	14 953,00		12 000,00		
Tapahtumien ja käyttäjäkoulutus- ten osallistujamäärä (lkm)	1 361,00		1 000,00		
Vakituinen henkilökunta (hlö)	3,10		3,10		
€ / ASUKAS (€)	82,83	79,87	85,42	88,15	91,33

3800 Kulttuuritoimi					
TOIMINTATUOTOT (€)	7 569,12	2 200,00	2 000,00	2 064,00	2 138,00
TOIMINTAKULUT (€)	-100 371,89	-123 530,00	-123 640,00	-127 584,00	-132 191,00
TOIMINTAKATE (€)	-92 802,77	-121 330,00	-121 640,00	-125 520,00	-130 053,00
Laskennalliset kulut (€)	-9 022,60	-21 580,00	-18 800,00	-19 402,00	-20 100,00
Kokonaiskustannukset (€)	-109 394,49	-145 110,00	-142 440,00	-146 986,00	-152 291,00
Vakituinen henkilökunta (hlö)	0,58		0,70		
Musiikkiopiston opiskelijamäärä (hlö)	10,00		22,00		
€ / ASUKAS (€)	25,27	33,04	33,13	34,18	35,42
Lasten ja nuorten kulttuuritapahtumat (kpl)			5,00		
Kulttuuritapahtumat (kpl)			10,00		
Museokäynnit (kpl)			6 000,00		
Näyttelyt (kpl)	12,00		14,00		
Avustettavien järjestöjen määrä (kpl)	5,00		4,00		
Avustukset, euroa (€)			8 00,00		

TP=Tiilinpäätös TA=Talousarvio

Kuntastrategian 2022 - 2025 mukaisesti tavoitteena on tukea kuntalaisten hyvinvointia järjestämällä hyvät ja monipuoliset peruspalvelut ja harrastusmahdollisuudet. Kansalaisopiston kurssien ja opiskelijoiden lukumäärät, kansalaisopiston asiakastyytyvyisyys, kirjaston tapahtumien ja käyttäjäkoulutusten osallistujamäärä sekä kirjastokäyntien määrä on raportoitu yllä olevassa Tuloarviot ja määrärahat -taulukossa.

Kuntastrategian mukaisesti tavoitteena on järjestää keskeiset kunnalliset palvelut lähellä. Kirjastot toimivat molemmissa taajamissa, kansalaisopiston opintoryhmät toimivat sekä molemmissa taajamissa että kylillä. Kulttuuripalveluita järjestetään sekä taajamissa että kylillä eri puolilla kuntaa.

Kunnan elinvoimaa kehitetään hyödyntämällä monipuolisesti hankerahoitusta. Kirjasto on saanut aluehallintoviraston myöntämän valtionavustuksen 24 000 euroa Lukeva Sonkajärvi -hankkeeseen vuoden 2024 loppuun saakka. Kansalaisopiston kustannuspaikalle sisältyvään Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen kerhotoimintaan on saatu aluehallintoviraston myöntämä 40 000 euron valtionavustus lukuvuodeksi 2023 - 2024. Avustuksen käyttöaika on 31.7.2024 saakka.

3.5.5 Nuoriso- ja liikuntatoimi

Kustannuspaikat: Nuorisotoimi, liikuntatoimi

Tilivelvolliset: Sivistyslautakunta, nuoriso- ja liikuntasihteerit

Nuoriso- ja liikuntatoimen tulosalueet toimivat sivistystoimen alaisuudessa. Niiden toiminnasta vastaa nuoriso- ja liikuntasihteerit, jonka esimiehenä on yläkoulun ja lukion rehtori/sivistystoimen esimies. Etsivä nuorisotyöntekijä on palkattu hankkeen kautta, mutta hänenkin tehtävänsä on liitetty nuoriso- ja liikuntatoimen alueeseen.

Nuorisotoimen tehtävänä on nuorten omaan ajan käyttöön kohdistuvan aktiivisen kansalaisuuden edistäminen, nuorten kasvun, itsenäistymisen ja terveiden elintapojen tukeminen, sosiaalinen vahvistaminen sekä nuorten kasvu- ja elinolojen parantaminen.

Liikuntatoimen tehtävänä on ylläpitää kuntalaisille perusliikuntapalveluja, valvoa liikuntapaikkojen ja alueiden olosuhteita sekä edistää kuntalaisten liikunnallista ja terveellistä elämäntapaa. Liikuntatoimi toimii myös eri seurojen ja järjestöjen välisen yhteistoiminnan ylläpitäjänä.

Tuloarviot ja määrärahat

	TP 2022	TA 2023 (muutos)	TA 2024	TA 2025 (Taloussuunnitelma)	TA 2026 (Taloussuunnitelma)
385 Nuoriso- ja liikuntatoimi					
TOIMINTATUOTOT (€)	45 872,19	36 990,00	47 090,00	48 596,00	50 345,00
TOIMINTAKULUT (€)	-406 041,22	-403 870,00	-416 840,00	-430 167,00	-445 657,00
TOIMINTAKATE (€)	-360 169,03	-366 880,00	-369 750,00	-381 571,00	-395 312,00
Laskennalliset tuotot (€)	3,43	0,00	0,00	0,00	0,00
Laskennalliset kulut (€)	-25 061,65	-38 580,00	-41 230,00	-42 549,00	-44 080,00
Kokonaiskustannukset (€)	-431 102,87	-442 450,00	-458 070,00	-472 716,00	-489 737,00
Vakituinen henkilökunta (hlö)	1,00		1,50	1,00	
Liikuntahallin varausprosentti (iltakäyttö), ma-pe (%)	70,00		65,00	65,00	
Liikuntahallin varausprosentti (iltakäyttö), la-su (%)	50,00		50,00	50,00	
Koulun salin varausprosentti (iltakäyttö), ma-pe (%)	25,00		30,00	30,00	
Koulun salin varausprosentti (iltakäyttö), la-su (%)	8,00		30,00	30,00	
Ensilumenladun käyttömaksun maksaneita henkilöitä/v (lkm)	0,00		200,00	200,00	
Jäähallin käyttötunnit vuodessa (h)	1 130,00		1 200,00	1 200,00	
Jäähallin käyttäjämäärä (hlö)	9 000,00		10 000,00	14 000,00	

Liikuntatapahtumat krt/vuosi (krt)	24,00	5,00	6,00
Kuntosalin lunastetut avaimet kpl/vuosi (kpl)	963,00	650,00	700,00
Tapahtumat (kpl)	10,00	10,00	6,00
Liikuntatoimen yhteistyön kehittä- minen yli kuntarajojen. Yhteiset kisat, hankinnat, tapahtumat, lkm/v (lkm)	1,00	2,00	2,00
Nuorisotilojen kävijämäärät (ka)/ilta, Sonkajärvi (hlö)	15,00	15,00	15,00
Nuorisotilojen kävijämäärät (ka)/ilta, Sukeva (hlö)	15,00	15,00	15,00
Nuorisotilat avoinna kertaa, Son- kajärvi (krt)	75,00	60,00	80,00
Nuorisotilat avoinna kertaa, Su- keva (krt)	36,00	30,00	40,00
Tilastoidut nuorten käyntikerrat kahvilassa (krt)		1 500,00	2 000,00
Toimipaikkojen lukumäärä (kpl)	2,00	2,00	2,00
Tapahtumat, osallistujat (hlö)	300,00	250,00	500,00
Yhteistyö muiden nuorisotoimijoi- den kanssa (seurakunnat, seurat ja yhdistykset), yhteisten tapahtu- mien lukumäärä (lkm)		2,00	2,00
Liikuntatoimen yhteistyön kehittä- minen yli kuntarajojen. Yhteiset kisat, hankinnat, tapah- tumat, lu- kumäärä/v (lkm)		2,00	2,00
Nuorisovaltuuston toiminnassa olevat nuoret/kpl (hlö)	7,00	10,00	10,00
Yökahvila krt/vuosi (krt)	0,00	30,00	40,00
Kävijämäärä (ka)/ilta (hlö)		20,00	20,00
Katupäivystys iltoja krt/vuosi (krt)	6,00	5,00	6,00
Etsivän nuorisotyön asiakkaat (hlö)	17,00	18,00	18,00

Nuorisotoimi

Nuorisotyö- ja politiikka kuuluvat kunnan lakisääteisiin tehtäviin. Toteuttaessa nuorisolain tavoitteita ja lähtökohtia kunnan tulee paikalliset olosuhteet huomioon ottaen luoda edellytyksiä nuorisotyölle ja -toiminnalle järjestämällä nuorille suunnattuja palveluja ja tiloja sekä tukemalla nuorten kansalaistoimintaa. Kunnan tulee tehdä hoitaessa olla tarpeen mukaan yhteistyössä muiden nuorille palveluja tuottavien ja nuorisotyötä tekevien tahojen kanssa. Nuorisojärjestöjen toiminta-avustukset on sisällytetty sivistystoimen talousarvioon järjestöjen harkinnanvaraisten avustusten alle.

Sonkajärven nuorisovaltuusto on nuorten oma vaikuttajaryhmä, jonka kautta nuorilla on mahdollisuus saada äänensä kuuluville.

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jonka tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet palveluiden ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen itsenäistymistään. Etsivän nuorisotyön kohderyhmää ovat kaikki alle 29-vuotiaat nuoret. Sonkajärvellä etsivän nuorisotyön toimenkuvaan on yhdistetty koulutsempparin tehtävät. Työnkuva jakaantuu 60 % koulutsempparin tehtäviin ja 40 % etsivän nuorisotyöntekijän tehtäviin. Oppivelvollisuusiän noustua 18 vuoteen, kuntiin on syntynyt uusia hoidettavia tehtäviä, jonka vuoksi nuoris- ja liikuntasihteerin toimii Sonkajärvellä kuntavalvojana Valpas oppivelvollisuusrekisterissä.

Nuorisotoimessa tehdään yhteistyötä koulun kanssa.

Liikuntatoimi

Liikuntalaki ja -asetus ohjaavat kuntia luomaan yleisiä edellytyksiä liikunnalle paikallistasolla järjestämällä liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohderyhmät huomioon ottaen, tukemalla kansalaistoimintaa sekä rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja. Liikuntaseurojen toiminta-avustukset on sisällytetty sivistystoimen talousarvioon järjestöjen harkinnanvaraisten avustusten alle. Liikuntaseurojen avustuksilla turvataan harrastusmaksujen pysymisen vähintään kohtuullisina kaikenikäisille. Kuntalaisten liikunnallista elämäntapaa sekä hyvinvointia tuetaan edullisten liikuntapaikkamaksujen avulla ja tarjoamalla perheille sekä vammais- ja vanhusjärjestöille maksuttomia vuoroja liikuntahalliin sekä koulun saliin.

Liikuntapaikkojen kehittämisessä liikuntatoimi tekee läheistä yhteistyötä teknisen toimen kanssa tarjoamalla asiantuntija-apua ja tuomalle esille kuntalaisten toiveita.

Liikuntatoimessa tehdään yhteistyötä koulun kanssa.

Kuntastrategian mukaiset tavoitteet ja mittarit vuosille 2022 - 2025

Menestystekijä	Tavoite	Toimenpide	Mittari	Tavoitearvo 2024
Elinvoimainen kunta	Elinvoiman monipuolinen kehittäminen	Kunnan kehittämis-yhteistyö kuntalais-ten, järjestöjen ja yritysten kanssa	Toteutuneiden toimien määrä	Vähintään yksi yhteishanke
Hyvinvoiva kuntalainen	Kunnalliset vapaa-ajanlähipalvelut	Hyvät ja monipuoliset harrastusmahdollisuudet	Asiakastyytyväisyyskysely vapaa-ajanpalveluista	Vastausten keskiarvo vähintään hyvä
Seudullinen yhteistyö	Hyvä seudullinen yhteistyö	Monipuolinen yhteistyö Ylä-Savon kuntien kanssa	Seudulliset yhteiset hankkeet, retket, tapahtumat vuosittain kpl	Vähintään yksi liikuntatoimen ja yksi nuorisotoimen yhteinen seudullinen tilanne tai tapahtuma
Vahva talous itenäisen kunnan perusta	Järjestämme keskeiset kunnalliset palvelut lähellä	Liikunta- ja nuorisopalvelut	Asiakaskysely ehkäistäänkö vapaa-ajanpalveluiden avulla sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeen syntyä	Vastausten keskiarvo vähintään hyvä
Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö on kunnan voimavara	Sitoudumme jatkuvan kehittämisen periaatteeseen	Toteutuneet koulutukset kpl	Vähintään yksi liikunta-alan ja yksi nuorisotalan koulutuspäivä vuodessa

3.5.6 Sivistyslautakunta yhteensä

	TP 2022	TA 2023 (muutos)	TA 2024	TA 2025 (Taloussuunni- telma)	TA 2026 (Taloussuunni- telma)
30 Sivistyslautakunta					
TOIMINTATUOTOT (€)	679 534,10	434 900,00	417 550,00	430 910,00	446 425,00
TOIMINTAKULUT (€)	-7 163 584,57	-7 603 680,00	-8 074 160,00	-8 336 100,00	-8 636 257,00
TOIMINTAKATE (€)	-6 484 050,47	-7 168 780,00	-7 656 610,00	-7 905 190,00	-8 189 832,00
Poistot ja arvonalentumiset (€)	-3 995,69	-1 120,00	-14 110,00	-13 775,00	-13 775,00
Laskennalliset tuotot (€)	84 317,73	250 420,00	264 940,00	272 020,00	280 240,00
Laskennalliset kulut (€)	-527 479,84	-934 300,00	-996 860,00	-1 027 361,00	-1 062 772,00
Kokonaiskustannukset (€)	-7 695 060,10	-8 539 100,00	-9 085 130,00	-9 377 236,00	-9 712 804,00

TP=Tilinpäätös TA=Talousarvio

3.6 TEKNINEN LAUTAKUNTA

3.6.1 Tekninen toimi

Kustannuspaikat: Tekninen hallinto, kaavoitus, mittaus, paikkatieto- ja kartastopalvelut, osoitehuolto, jätehuolto, isännöinti ja muut yhteiset tehtävät, varasto ja konekeskus, kiinteistöjen hoito, kiinteistöjen kunnossapito ja rakentaminen, maa- ja metsätilat, tontit, kadut, kevyen liikenteen väylät, yksityistiet, maisemagalleriakohteet, puistot ja torit, liikunta- ja virkistysalueet, muut yleiset alueet

Tilivelvolliset: Tekninen lautakunta, tekninen johtaja, kunnanrakennusmestari

Tekninen toimi tuottaa kuntalaisille teknisen toimen, tilapalvelun, liikenneväylien, ympäristö- ja viheralueiden sekä liikuntapaikkojen hoitopalvelut. Palveluiden tavoitteena on edistää kuntalaisten, yritysten ja yhteisöjen edellytyksiä toimia kestävän kehityksen mukaisesti Sonkajärvellä.

Tuloarviot ja määrärahat

	TP 2022	TA 2023 (muutos)	TA 2024	TA 2025 (Taloussuunnitelma)	TA 2026 (Taloussuunnitelma)
600 Tekninen toimi					
Koko Tekninen toimi					
TOIMINTATUOTOT (€)	2 880 998,30	3 363 640,00	3 445 470,00	3 555 725,00	3 683 731,00
TOIMINTAKULUT (€)	-3 024 734,28	-3 298 340,00	-3 378 180,00	-3 486 354,00	-3 611 850,00
TOIMINTAKATE (€)	-143 735,98	65 300,00	67 290,00	69 371,00	71 881,00
Poistot ja arvonalentumiset (€)	-987 630,12	-913 170,00	-1 037 420,00	-1 105 658,00	-1 067 090,00
Laskennalliset tuotot (€)	170 585,16	246 700,00	325 830,00	336 256,00	348 361,00
Laskennalliset kulut (€)	-436 950,09	-581 130,00	-696 230,00	-715 499,00	-737 867,00
Kokonaiskustannukset (€)	-4 449 314,49	-4 792 640,00	-5 111 830,00	-5 307 511,00	-5 416 807,00
Vakituinen henkilökunta (hlö)	0,70				
Kerrosala (k-m ²)	17 024,00		16 741,00		
Kulut / k-m ² / kk (€)	-21,78		-25,45		
Kerrosala, ostopalvelu (k-m ²)	655,00				
Ostopalvelukulut /k-m ² /kk (€)	-566,07				
Kulut / k-m ² (yhteensä) /kk (€)	-20,97		-25,45		
Kulut / k-m ² (kerrosalat yhteensä) (€)	-251,67		-305,35		
Toimintakulut / k-m ² (kerrosalat yhteensä) (€)	-195,81		-243,38		

Valmistumis- tai peruskorjausvuosi (vuosi)	2 005,00	
Kadut, ab (km)	15,15	15,15
Kadut, sr (km)	5,70	5,20
Valaistut kadut, asfalttipintaiset (km)	15,15	15,15
Valaistut kadut, sorapintaiset (km)	2,35	2,10
Kevyen liikenteen väylät (km)	11,44	11,44
Liikenneturvallisuussuunnitelman mukaisten toimenpiteiden määrä/v (kpl)	1,00	3,00
Katujen talvikunnossapitokustannukset, Sonkajärvi (€/km/v)	6 783,25	
Katujen talvikunnossapitokustannukset, Sukeva (€/km/v)	4 425,88	
Katujen kesäkunnossapitokustannukset, Sonkajärvi (€/km/v)	1 333,12	
Katujen kesäkunnossapitokustannukset, Sukeva (€/km/v)	1 000,27	
Uusitut katuvalaisimet/v, % Valaisimien määrästä (%)	2,00	5,00
Yksityistiet, pituus (km)	358,00	334,00
Tiekunnat (kpl)	107,00	108,00
Avustukset, euroa (€)	76 824,00	180 000,00
Yksityistieavustukset / tiekunta (€)	717,98	1 666,67
Yksityisteiden perusparantamisen avustaminen (kpl)	3,00	12,00
Puistot ja torit pinta-ala, m ² (m ²)	270 000,00	270 000,00
Pinta-ala, ha (ha)	752,73	
Toimintakulut / ha (€)	-4 598,84	
Kulut / ha (€)	-5 910,90	

6010 Tekninen hallinto					
TOIMINTATUOTOT (€)	52 908,13	54 140,00	7 000,00	7 224,00	7 484,00
TOIMINTAKULUT (€)	-121 973,80	-114 960,00	-133 120,00	-137 380,00	-142 329,00
TOIMINTAKATE (€)	-69 065,67	-60 820,00	-126 120,00	-130 156,00	-134 845,00
Poistot ja arvonalentumiset (€)	-1 279,75	-1 280,00	0,00	0,00	0,00
Laskennalliset tuotot (€)	76 950,90	137 200,00	219 420,00	226 441,00	234 593,00
Laskennalliset kulut (€)	-6 605,48	-78 900,00	-93 300,00	-96 286,00	-99 752,00
Kokonaiskustannukset (€)	-129 859,03	-195 140,00	-226 420,00	-233 666,00	-242 081,00
6020 Maankäyttö					
TOIMINTATUOTOT (€)	9,68	200,00	10 200,00	10 526,00	10 905,00
TOIMINTAKULUT (€)	-7 477,50	-23 600,00	-45 500,00	-46 954,00	-48 647,00
TOIMINTAKATE (€)	-7 467,82	-23 400,00	-35 300,00	-36 428,00	-37 742,00
Poistot ja arvonalentumiset (€)	-6 935,41	-6 940,00	-20 180,00	-20 164,00	-13 248,00
Laskennalliset kulut (€)	0,00	-1 220,00	-860,00	-888,00	-920,00
Kokonaiskustannukset (€)	-14 412,91	-31 760,00	-66 540,00	-68 006,00	-62 815,00
6030 Ympäristön huolto					
TOIMINTATUOTOT (€)	0,00	100,00	100,00	103,00	107,00
TOIMINTAKULUT (€)	-10 798,93	-10 900,00	-10 700,00	-11 041,00	-11 437,00
TOIMINTAKATE (€)	-10 798,93	-10 800,00	-10 600,00	-10 938,00	-11 330,00
Laskennalliset kulut (€)	0,00	-700,00	-1 240,00	-1 280,00	-1 326,00
Kokonaiskustannukset (€)	-10 798,93	-11 600,00	-11 940,00	-12 321,00	-12 763,00

6110 Tilapalvelu					
TOIMINTATUOTOT (€)	52 744,97	38 320,00	8 800,00	9 082,00	9 409,00
TOIMINTAKULUT (€)	-137 590,47	-163 990,00	-124 460,00	-128 457,00	-133 073,00
TOIMINTAKATE (€)	-84 845,50	-125 670,00	-115 660,00	-119 375,00	-123 664,00
Laskennalliset tuotot (€)	94 052,75	109 500,00	106 410,00	109 815,00	113 768,00
Laskennalliset kulut (€)	-9 207,25	-18 440,00	-18 830,00	-19 432,00	-20 132,00
Kokonaiskustannukset (€)	-146 797,72	-182 430,00	-143 290,00	-147 889,00	-153 205,00
Rakennusten tilavuus (m ³)	118 124,00		118 540,00		
Käyttöaste (%)	75,00		80,00		
Kuntoarvio ja korjaaminen, kiinteistöä/v (kpl)	4,00		2,00		
Kiinteistökohtaiset huoltokirjat, % kiinteistöistä (%)	90,00		90,00		
Julkisten kiinteistöjen esteettömyystarkastukset, %/v (%)	5,00		15,00		
6120 Kiinteistöt					
TOIMINTATUOTOT (€)	2 688 015,98	3 182 330,00	3 315 820,00	3 421 926,00	3 545 115,00
TOIMINTAKULUT (€)	-2 247 941,27	-2 377 080,00	-2 445 130,00	-2 523 418,00	-2 614 258,00
TOIMINTAKATE (€)	440 074,71	805 250,00	870 690,00	898 508,00	930 857,00
Poistot ja arvonalentumiset (€)	-808 281,37	-767 120,00	-888 300,00	-914 536,00	-910 907,00
Laskennalliset tuotot (€)	-418,49	0,00	0,00	0,00	0,00
Laskennalliset kulut (€)	-382 524,43	-429 250,00	-505 310,00	-518 468,00	-533 744,00
Kokonaiskustannukset (€)	-3 438 747,07	-3 573 450,00	-3 838 740,00	-3 956 422,00	-4 058 909,00
Kerrosala (k-m ²)	17 024,00		16 741,00		
Kulut / k-m ² / kk (€)	-16,83		-19,11		
Kerrosala, ostopalvelu (k-m ²)	655,00				
Ostopalvelukulut/k-m ² /kk (€)	-437,50				
Kulut / k-m ² (yhteensä)/kk (€)	-16,21		-19,11		
Kulut / k-m ² (kerrosalat yhteensä) (€)	-194,51		-229,30		
Toimintakulut / k-m ² (kerrosalat yhteensä) (€)	-148,79		-176,24		
Valmistumis- tai peruskorjausvuosi (vuosi)	2 005,00				

6130 Maa- ja metsäalueet

TOIMINTATUOTOT (€)	72 113,58	71 900,00	100 900,00	104 129,00	107 878,00
TOIMINTAKULUT (€)	-30 951,46	-52 510,00	-52 330,00	-54 004,00	-55 948,00
TOIMINTAKATE (€)	41 162,12	19 390,00	48 570,00	50 125,00	51 930,00
Laskennalliset kulut (€)	0,00	-6 250,00	-3 350,00	-3 457,00	-3 581,00
Kokonaiskustannukset (€)	-30 951,46	-58 760,00	-55 680,00	-57 461,00	-59 529,00
Pinta-ala, ha (ha)	752,73				
Toimintakulut / ha (€)	-41,12				
Kulut / ha (€)	-41,12				

6210 Liikenneväylät

TOIMINTATUOTOT (€)	15 062,62	14 600,00	600,00	619,00	641,00
TOIMINTAKULUT (€)	-287 310,60	-355 600,00	-374 000,00	-385 969,00	-399 862,00
TOIMINTAKATE (€)	-272 247,98	-341 000,00	-373 400,00	-385 350,00	-399 221,00
Poistot ja arvonalentumiset (€)	-103 427,80	-85 330,00	-73 070,00	-61 000,00	-38 485,00
Laskennalliset kulut (€)	-19 000,93	-32 200,00	-44 920,00	-46 358,00	-48 026,00
Kokonaiskustannukset (€)	-409 739,33	-473 130,00	-491 990,00	-493 327,00	-486 373,00
Kadut, ab (km)	15,15		15,15		
Kadut, sr (km)	5,70		5,20		
Valaistut kadut, asfalttipintaiset (km)	15,15		15,15		
Valaistut kadut, sorapintaiset (km)	2,35		2,10		
Kevyen liikenteen väylät (km)	11,44		11,44		
Liikenneturvallisuuksuunnitelman mukaisten toimenpiteiden määrä/v (kpl)	1,00		3,00		
Katujen talvikunnossapitokustannukset, Sonkajärvi (€/km/v)	6 783,25				
Katujen talvikunnossapitokustannukset, Sukeva (€/km/v)	4 425,88				
Katujen kesäkunnossapitokustannukset, Sonkajärvi (€/km/v)	1 333,12				
Katujen kesäkunnossapitokustannukset, Sukeva (€/km/v)	1 000,27				

Uusitut katuvalaisimet/v, % Valaisimien määrästä (%)	2,00		5,00		
Tiekunnat (kpl)	107,00		108,00		
Avustukset, euroa (€)	76 824,00		180 000,00		
Yksityistieavustukset / tiekunta (€)	717,98		1 666,67		
Yksityisteiden perusparantami- sen avustaminen (kpl)	3,00		12,00		
6310 Puistot ja torit					
TOIMINTATUOTOT (€)	37,40	1 050,00	1 050,00	1 084,00	1 123,00
TOIMINTAKULUT (€)	-51 271,13	-50 830,00	-47 660,00	-49 193,00	-50 968,00
TOIMINTAKATE (€)	-51 233,73	-49 780,00	-46 610,00	-48 109,00	-49 845,00
Poistot ja arvonalentumiset (€)	-4 517,46	0,00	-2 890,00	-2 314,00	-1 850,00
Laskennalliset kulut (€)	-1 375,67	-5 240,00	-8 710,00	-8 989,00	-9 313,00
Kokonaiskustannukset (€)	-57 164,26	-56 070,00	-59 260,00	-60 496,00	-62 131,00
Pinta-ala, m ² (m ²)	270 000,00		270 000,00		
Puistot ja torit pinta-ala, m ² (m ²)	270 000,00		270 000,00		
Toimintakulut / neliö (m ²) (€)	-0,19		-0,21		
Kulut / neliö (m ²) (€)	-0,21		-0,22		
Leikkipaikat (lkm)	5,00		5,00		
6320 Muut yleiset alueet					
TOIMINTATUOTOT (€)	105,94	1 000,00	1 000,00	1 032,00	1 069,00
TOIMINTAKULUT (€)	-129 419,12	-148 870,00	-145 280,00	-149 938,00	-155 328,00
TOIMINTAKATE (€)	-129 313,18	-147 870,00	-144 280,00	-148 906,00	-154 259,00
Poistot ja arvonalentumiset (€)	-63 188,33	-52 500,00	-52 980,00	-107 644,00	-102 600,00
Laskennalliset kulut (€)	-18 236,33	-8 930,00	-19 710,00	-20 341,00	-21 073,00
Kokonaiskustannukset (€)	-210 843,78	-210 300,00	-217 970,00	-277 923,00	-279 001,00
Liikuntapaikkojen ja -reittien lukumäärä (lkm)	3,00		2,00		
Alueet asukasta kohti (kpl)	0,82	0,00	0,54	0,00	0,00
Pururatojen pituus (km)	7,00		6,00		
Hiihtolatujen pituus (km)	103,00		103,00		

Uimarantojen lukumäärä (kpl)	2,00	2,00
Talviuintiavannot (kpl)	1,00	1,00
Nurmipintaisen jalkapallokentän käyttökausi, kk/vuosi (kk)	4,00	4,00
Volokinpilku, ylläpito (kk/vuosi)	6,00	6,00
Vesistöjen kunnostus, kohteiden määrä/ 4 vuotta (lkm)	0,00	1,00
Vakituinen henkilökunta (hlö)	0,70	

TP=Tilinpäätös TA=Talousarvio

Teknisen toimen palvelut tukevat kuntastrategian mukaisten tavoitteiden toteutumista. Tavoitteena on hyvä ja monipuolinen tonttitarjonta, hyvät liikenneyhteydet ja molempien kuntataajamien kehittäminen viihtyisäksi ja turvalliseksi asuin ympäristöksi.

Teknisten peruspalveluiden riittävällä tuotannolla ja henkilöstöresurssoinnilla sekä ajantasaisilla laitosinvestoinneilla voidaan turvata yhdyskuntatekniikan toimivuus Sonkajärvellä.

Suurimpana liikenneturvallisuutta edistävänä suunnittelukohteena v. 2024 on Sukevan Vt5 ja maantie 5905 liittymässä suunnitellun pohjoisesta Vt5:ltä kääntymiskaistan rakentaminen.

Taajaman liikenneturvallisuutta edistetään kävelyn ja pyöräilyn ehdoilla. Esteettömyyttä parannetaan liikennenympäristössä ja julkisten rakennusten läheisyydessä. Liikenneturvallisuutta edistetään lisäksi asutusalueiden autoliikenteen ajonopeutta alentavilla toimenpiteillä.

Sukevan asemakaavan päivitys on käynnissä ja tavoitteena on saada Sukevan asemakaavan päivitykset valtuuston hyväksyttäväksi vuoden 2024 alkupuolella.

Tilapalvelu

Kiinteistöjen rakennusautomaatiolla seurataan kiinteistöjen veden, lämmön ja sähkön kulutusta. Kiinteistöjen kunnossapito perustuu kuntoarvioihin ja reaaliaikaiseen ylläpidon seurantaan. Vähäisellä käyttöasteella olevista kiinteistöistä luovutaan tai ne puretaan/myydään tehdyn Kiinteistöraportti 2023 -selvityksen linjauksen mukaisesti. Peruskorjaukset toteutetaan investointisuunnitelman mukaan.

Sonkajärven kunnan Kiinteistöselvitys raportti 2023 tulee tekniseen lautakunnan käsittelyyn vuoden viimeisessä lautakunnan kokouksessa 13.11.2023. Rakennusten purkamista edellyttäviä toimenpiteitä jatketaan sekä kiinteistöjen myyntiä tehdään, kun rakennus ei ole tarpeellinen kunnan käyttötarpeisiin eikä sillä ole kunnan ydin-toiminnoille tarvetta.

Ylläpituokria korotetaan vuosittain yleistä kustannustason nousua vastaavasti (kaukolämpö). Vuodelle 2024 kohdistuu kaukolämmön hinnan nousu 15,1 % jo 1.10.2023 alkaen.

Teknisen toimen hallinnon, isännöinnin ja yhteisten tehtävien sekä konekeskuksen nettomenot on vyörytetty kaikille teknisen toimen kustannuspaikoille toimintamenojen suhteessa vuodesta 2020 alkaen.

Sonkajärven kunnanvaltuusto päätti 14.11.2022 yhtiöittää kunnan vesihuoltolaitoksen siten, että yhtiön toiminta alkaa 1.1.2024. Kunnanvaltuusto päätti 28.8.2023, että yhtiön toimialana on lisäksi hulevesiviemäroinnin järjestäminen ja hoitaminen. Kunnanvaltuuston päätöksen mukaisesti talousarviovalmistelua on tehty siltä pohjalta, että kaikki vesihuoltolaitoksen toiminta, mukaan lukien hulevesiviemärointi, siirtyy 1.1.2024 uudelle yhtiölle. Kunnanvaltuusto päätti kuitenkin 13.11.2023, että hulevedet putkistoinen jäävät kunnan vastuulle. Tätä muutosta ei ole pystytty huomioimaan talousarviovalmistelussa, joten hulevesitoiminta puuttuu talousarviosta.

Tekninen lautakunta valmistelee hulevesitoiminnan talousarviomuutoksen vuodelle 2024 ja suunnitelmavuosille 2025 ja 2026.

Liikenneväylät

Sansian kilpailuttaman talvikunnossapidon laadun toteutumista valvotaan. Katuvalaistuksen tarveselvityksen mukainen toteutus vuosittain.

Yksitysteiden kunnossapidon ohjaus ja neuvonta, yksitysteiden kunnossapitoavustusten määräraha 80 000 euroa. Varaudutaan ELY-keskuksen hyväksymien yksitysteiden perusparannusten avustamiseen kunnan osalta teknisen lautakunnan päätöksen 19.6.2023 § 5 mukaisesti 15 % kustannusarviosta valtion avustamissa tavanomaisissa tien perusparannushankkeissa. Kunnan perusparannusavustus 15 % myönnetään ainoastaan viimeiselle pysyväälle asutukselle saakka tai tiellä on oltava merkittävää läpikulkuliikennettä. Kunnan avustus valtionavustamissa merkittävässä siltahankkeissa tai muissa avustuskelpoisissa kohteissa käsitellään tapauskohtaisesti. Päätös koskee vuosia 2023-2025, jonka jälkeen Sonkajärven kunnan ja valtionavustuksen suuruus tarkistetaan uudelleen. Saatujen ennakkotietojen perusteella yksitysteiden perusparannushankkeita on tulossa vuodelle 2024 arviolta 12 kohdetta. Jo tehtyjen kantavuusmittausten ja alustavien suunnitelmien perusteella perusparannushankkeet tulevat olemaan kustannuksiltaan merkittäviä, joten kunnan perusparannusavustuksiin tulee varata 100 000 € vuodelle 2024. Vuodelle 2025 kunnan perusparannusavustusta tulee myös varata 100 000 €.

Ympäristö- ja viheralueet

Tekniset peruspalvelut on määritelty asemakaava-alueiden yhdyskuntapalveluihin ja kiinteistöjen ylläpitopalveluihin. Palvelutuotannon tavoitteena on turvallinen ja viihtyisä taajamarakenne ja kunnan asuinkuntastrategian tukeminen. Liikuntapaikkojen hyvällä hoidolla luodaan hyvät olosuhteet omaehtoiselle liikunnan harrastamiselle ja kannustetaan kuntalaisia liikunnallisten harrastusten pariin vauvasta vaariin. Tekninen toimi vastaa osaltaan terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyviin tavoitteisiin. Suurin investointi liikuntapuolella on Sonkajärven urheilukentän peruskorjaus vuosina 2023-2024. Kohteelle on saatu opetus- ja kulttuuriministeriöiltä investointiavustusta. Volokinpolun ja Nurmijoen reitin ympäristönhoitotyötä tehdään yhdessä työpajan kanssa.

3.6.2 Rakennusvalvonta

Kustannuspaikat: Rakennusvalvonta

Tilivelvolliset: Tekninen lautakunta, rakennustarkastaja

Rakennusvalvontaviranomaisen tehtävä on valvoa rakentamista yleisen edun kannalta ja huolehtia rakentamisen yleisestä ohjauksesta ja neuvonnasta. Rakennusvalvonta valvoo, ohjaa ja neuvoo turvallisen, terveellisen ja kauniin kunnan rakentamista ja säilyttämistä. Viranomaisen on neuvonnassa, ohjauksessa ja vastuulleen kuuluvassa valvonnassa otettava huomioon mm. tarkoituksenmukaista rakentamista, esteettisiä näkökulmia, ympäristöön soveltumista ja kulttuuriarvoja.

Tuloarviot ja määrärahat

	TP 2022	TA 2023 (muutos)	TA 2024	TA 2025 (Taloussuunnitelma)	TA 2026 (Taloussuunnitelma)
695 Rakennusvalvonta					
TOIMINTATUOTOT (€)	20 362,98	20 000,00	20 000,00	20 640,00	21 383,00
TOIMINTAKULUT (€)	-79 946,16	-104 320,00	-107 530,00	-110 968,00	-114 968,00
TOIMINTAKATE (€)	-59 583,18	-84 320,00	-87 530,00	-90 328,00	-93 585,00
Laskennalliset kulut (€)	-30 716,39	-40 770,00	-36 210,00	-37 369,00	-38 714,00
Kokonaiskustannukset (€)	-110 662,55	-145 090,00	-143 740,00	-148 337,00	-153 682,00
Rakennuslupien käsittelyaika (kk)	2,00		3,00		
Poikkeamispäätösten käsittelyaika (kk)	4,00		4,00		
Suunnittelutarveratkaisujen käsittelyaika (kk)	3,00		3,00		
Lupapäätökset (kpl)	68,00		90,00		
Katselmukset (kpl)	557,00		400,00		
Aloituskokoukset (kpl)	3,00		4,00		
Poikkeamislupahakemukset/ suunnittelutarveratkaisut (kpl)	0,00		3,00		
Toimintakate- (%)	23,70		19,00		
Nettomenot/asukas (€)	17,80		23,70		

TP=Tilinpäätös TA=Talousarvio

Toiminnan tavoitteena on, että rakennettavissa rakennuksissa ei esiinny virheitä, jotka johtuisivat puutteellisista tarkastuksista. Rakennusvalvonnan tehtävät perustuvat maankäyttö- ja rakennuslakiin sekä -asetukseen, vahvistettujen kaavojen sekä rakennusjärjestyksen mukaisen rakentamisen valvontaan. Kuntalaisille annetaan tietoa ja neuvontaa energiatehokkaasta rakentamisesta ja teknisistä järjestelmistä sekä rakentamismääräysten vaikutuksesta rakentamiseen. Rakennuslupavaiheessa, aloituskokouksissa ja katselmuksissa painotetaan rakentamisen laatua. Suunnitelmien tasoa ja laatua edistetään ja aktivoidaan kuntalaisia kiinteistöjen peruskorjauksiin.

Rakentamisen määrän arvioidaan vuonna 2024 vähenevän yleisen tilanteen vaikutuksesta verrattuna vuoteen 2023 ja lupatuotot todennäköisesti tulevat alenemaan.

Sähköinen asiointi muuttaa rakennusvalvonnan toimintaympäristöä ja tuo haasteita asiakirjojen käsittelyyn. Kuntalaisilla on oikeus hoitaa rakennusvalvonnan asiointi paperisena jatkossakin. Sähköisen ja paperisen asiointin järjestäminen lisää jonkin verran toimintojen päällekkäisyyksiä, kun paperisena toimitetut hakemukset tallennetaan sähköiseen muotoon rakennusvalvonnan toimesta. Tavoite on, että hakijat käyttävät lisääntyvässä määrin sähköistä asiointia. Rakennuslupien sähköinen arkistointi on otettu käyttöön vuoden 2022 alusta.

Rakentamislain, alueidenkäyttölain ja rakennetun ympäristötietojärjestelmästä annetun lain toimeenpaneminen edellyttää kunnilta mm. päätösvallan määrittelemistä hallintosäännössä ja mahdollisesti delegointipäätöksin, taksan ja rakennusjärjestyksen uusimista, menettelytapojen uudistamista, kuntien ohjelmistojen edelleen kehittämistä vastaamaan uuden lain vaatimuksia, päätöspohjien uudistamista koneluettavaan muotoon, asiakasohjeiden uusimista sekä henkilöstön ja luottamushenkilöiden kouluttamista. Muutoksia tulee valmistella vuoden 2024 aikana, kun rakentamislain muutos astuu voimaan 1.1.2025. Ylä-Savon kuntien yhteisen rakennusjärjestyksen päivistyö on käynnistynyt vuoden 2023 aikana. Tavoitteena on, että päivitetty rakennusjärjestys astuu kunnissa voimaan 1.1.2025. Rakennusvalvontataksa tullaan uudistamaan vuoden 2024 aikana.

Kunnanhallitus päätti 27.2.2023 § 45 että Sonkajärven kunnassa tehdään kiinteistörekisteriselvitys. Kiinteistöjen rekisteriselvityksen tavoitteena on tuottaa raportti siitä, onko kiinteistöjen rakennustiedot ajantasaiset kunnassa ja tarvitaanko rakennuskannan mahdollisten tietovajausten johdosta laatia jatkoselvitys tai muita toimenpiteitä.

3.6.3 Tekninen lautakunta yhteensä

	TP 2022	TA 2023 (muutos)	TA 2024	TA 2025 (Taloussuunni- telma)	TA 2026 (Taloussuunni- telma)
60 Tekninen lautakunta					
TOIMINTATUOTOT (€)	3 840 539,37	4 471 370,00	3 465 470,00	3 576 365,00	3 705 114,00
TOIMINTAKULUT (€)	-4 497 780,54	-4 371 430,00	-3 485 710,00	-3 597 322,00	-3 726 818,00
TOIMINTAKATE (€)	-657 241,17	99 940,00	-20 240,00	-20 957,00	-21 704,00
Poistot ja arvonalentumiset (€)	-1 246 428,36	-1 172 790,00	-1 260 670,00	-1 293 538,00	-1 228 253,00
Laskennalliset tuotot (€)	170 585,16	246 700,00	325 830,00	336 256,00	348 361,00
Laskennalliset kulut (€)	-467 666,48	-621 900,00	-732 440,00	-752 868,00	-776 581,00
Kokonaiskustannukset (€)	-6 211 875,38	-6 166 120,00	-5 478 820,00	-5 643 728,00	-5 731 652,00

TP=Tilinpäätös TA=Talousarvio

4 TULOSLASKELMAOSA

4.1 Tuloslaskelma

	TP 2022	TA+MUUT. 2023	KH 2024	TS 2025	TS 2026
TOIMINTATUOTOT					
MYYNITUOTOT	2 831 983	2 295 870	906 890	935 495	955 706
MAKSUTUOTOT	142 320	116 000	102 200	105 470	109 268
TUET JA AVUSTUKSET	480 090	371 500	366 510	378 244	391 861
MUUT TOIMINTATUOTOT	2 718 826	3 182 220	4 410 090	3 422 441	3 545 650
TOIMINTATUOTOT	6 173 220	5 965 590	5 785 690	4 841 650	5 002 485
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	19 667	18 500	15 000	15 480	16 037
TOIMINTAKULUT					
HENKILÖSTÖKULUT	-7 365 740	-7 013 860	-7 067 550	-7 287 066	-7 549 423
PALVELUJEN OSTOT	-23 600 155	-4 453 860	-4 002 440	-4 603 935	-4 683 652
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-2 026 632	-2 088 110	-1 737 140	-1 788 798	-1 853 201
AVUSTUKSET	-578 480	-538 500	-683 800	-940 000	-965 405
MUUT TOIMINTAKULUT	-1 930 664	-2 142 780	-2 134 440	-2 202 750	-2 282 050
TOIMINTAKULUT	-35 501 670	-16 237 110	-15 625 370	-16 822 549	-17 333 731
TOIMINTAKATE	-29 308 783	-10 253 020	-9 824 680	-11 965 419	-12 315 209
VEROTULOT	14 982 696	8 048 000	7 418 000	7 636 000	7 779 000
VALTIONOSUUDET	16 217 503	4 318 270	4 599 151	5 461 768	5 479 206
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT					
KORKOTUOTOT	8 500	2 230	20 000	20 000	20 000
MUUT RAHOITUSTUOTOT	649 958	626 590	302 000	302 000	302 000
KORKOKULUT	-66 371	-103 200	-120 000	-120 000	-120 000
MUUT RAHOITUSKULUT	-22 686	-22 480	-1 000	-1 000	-1 000
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	569 401	503 140	201 000	201 000	201 000
VUOSIKATE	2 460 818	2 616 390	2 393 471	1 333 349	1 143 997
POISTOT JA ARVONALENTUMISET					
SUUNNITELMAN MUKAISET POISTOT	-1 309 929	-1 224 640	-1 330 880	-1 356 550	-1 282 203
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-1 309 929	-1 224 640	-1 330 880	-1 356 550	-1 282 203
SATUNNAISET ERÄT					
SATUNNAISET TUOTOT	0	598 000	0	0	0
SATUNNAISET ERÄT	0	598 000	0	0	0
TILIKAUDEN TULOS	1 150 889	1 989 750	1 062 591	-23 201	-138 206
POISTOERON MUUTOS	114 753	113 740	201 100	351 110	321 100
VARAUSTEN MUUTOS	-200 000	0	0	0	0
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	1 065 642	2 103 490	1 263 691	327 909	182 894

Tuloslaskelman sitovat erät ovat: verotulot, valtionosuudet, rahoitustulot ja -menot, satunnaiset erät sekä tilinpäätössiirrot.

4.1.1 Toimintatuotot ja toimintakulut

Myyntituottoja ovat tulot tavaroiden ja palveluiden myynnistä, jotka on tarkoitettu myytäväksi pääsääntöisesti tuotantokustannukset peittävään hintaan. Myyntituottoja ovat myös korvaukset palveluista/suoritteista, jotka kunta on valtion toimeksiannosta tuottanut ja luovuttanut kolmannelle osapuolelle. Myyntituotot ovat **907 000** euroa vuonna 2024. Eniten myyntituottoja tulee ateriapalveluiden myynnistä, n. 0,6 milj. euroa (sisäistä myyntituottoja). Myyntituotot laskevat vuoteen 2023 verrattuna, koska vesihuoltolaitoksen yhtiöittämisen myötä tuotoista poistuvat vesi- ja jätevesimaksut (n. 0,7 milj. euroa) ja vesihuollon perusmaksut (n. 0,4 milj. euroa).

Maksutuotot ovat asiakasmaksuja ja muita maksuja tavaroista ja palveluista, joiden hinnoittelun tarkoituksena ei ole kattaa tuotantokustannuksia kokonaan tai joiden hinnat määritellään asiakkaan maksukyvyyn mukaan. Maksutuotot ovat **0,1 milj. euroa** vuonna 2024. Merkittävimmät maksutuotot ovat lasten hoitopäivämaksut (45 000 euroa), muut opetus- ja kulttuuritoimen maksut (esim. koululaisten iltapäivätoiminta 37 000 euroa) ja rakennusvalvonta- ja tarkastusmaksut (20 000 euroa).

Tuet ja avustukset ovat tulonsiirtoja, jotka eivät ole korvausta suoritteiden myynnistä eivätkä rahoitusosuutta investointimenuun. Tuloslaskelmaan merkitään omaksi ryhmäkseen tuet, avustukset ja muut tulonsiirrot valtiolta, Euroopan Unionilta ja muilta yhteisöiltä. Tuet ja avustukset ovat **0,4 milj. euroa** vuonna 2024. Suurimman osan tuista ja avustuksista muodostavat työllistämistuki (127 000 euroa) sekä tuet ja avustukset valtiolta (178 000 euroa, esim. varhaiskasvatuksen, koulun ja vapaan sivistystyön hankkeet, nuorten työllistäminen, et-sivä nuorisotyö).

Muihin toimintatuottoihin sisältyvät muut kuin edellä mainitut säännöllisesti kertyvät toimintatuotot, esim. vuokratuotot, käyttöomaisuuden myyntivoitot ja muut toimintatuotot. Muut toimintatuotot ovat **4,4 milj. euroa** vuonna 2024. Muut toimintatuotot sisältävät vuonna 2024 vesihuoltolaitostoiminnan yhtiöittämisestä syntyvän myyntivoiton 1,1 milj. euroa. Muita merkittäviä eriä ovat muiden rakennusten vuokratuotot (sekä sisäiset että ulkoiset vuokratuotot, 2,6 milj. euroa), sisäiset pääomavuokratuotot (0,4 milj. euroa) sekä asuntojen vuokrat (0,2 milj. euroa).

Toimintatuotot ovat yhteensä 5,8 milj. euroa vuonna 2024 (ta 2023: 5,8 milj. euroa).

Henkilöstökulut sisältävät ennakonpidätyksen alaiset palkat, palkkiot ja korvaukset sekä lakisääteiset ja vapaaehtoiset henkilösivukulut, joista vähennetään henkilöstökorvaukset (sv-päivärahat, tapaturmakorvaukset yms.) Henkilöstökulut ovat yhteensä **7,1 milj. euroa** vuonna 2024 (ta 2023: 7,0 milj. euroa).

Palvelujen ostot sisältävät sekä suoraan kuntalaisille tarkoitettuja lopputuotepalveluja (asiakaspalvelut), joita kunta ostaa muilta palvelujen tuottajilta, että kunnan omassa suoritetuotannossaan käyttämiä palveluja. Palvelujen ostot ovat yhteensä **4,0 milj. euroa** vuonna 2024 (ta 2023: 4,5 milj. euroa). Suurimmat erät palvelujen ostossa ovat muut henkilöstökuljetuspalvelut (koulukuljetukset, 0,7 milj. euroa), ICT-kulut (0,5 milj. euroa), muut yhteistoimintaosuudet (esim. ympäristönsuojelun, ympäristöterveydenhuollon ja eläinlääkinnän maksuosuus, Pohjois-Savon liitto, Ylä-Savon Veturi, 0,5 milj. euroa) sekä ateriapalvelut (sisäinen erä 0,5 milj. euroa).

Aineet, tarvikkeet ja tavarat sisältävät hyödykkeiden tilikauden aikaiset suoriteperusteiset ostot. Aine-, tarvike- ja tavaraostot ovat **1,7 milj. euroa** vuonna 2024 (ta 2023: 2,1 milj. euroa). Suurimmat menoerät ovat lämmitys (0,5 milj. euroa) ja sähkö (0,7 milj. euroa).

Avustukset ovat **0,7 milj. euroa** vuonna 2024 (ta 2023: 0,6 milj. euroa). Avustukset sisältävät sekä kotitalouksille että yhteisöille maksetut tuet ja avustukset:

- Lasten kotihoidon tukeen 110 000 euroa (2023: 110 000 euroa) ja lasten kotihoidontuen kuntalisään 40 000 euroa (2023: 40 000 euroa)
- Sivistyslautakunnan myöntämiin harkinnanvaraisiin avustuksiin 30 000 euroa (2023: 29 000) ja kulttuuritoimen avustuksiin 8 000 euroa (2023: 7 000)
- Eukonkannon yhteistyöosuuteen 10 000 euroa (2023: 10 000 euroa)
- Päiväkeskus Pysäkin avustukseen 30 000 euroa (2023: 40 000 euroa) ja Vertaistoimintakeskus Arjen Askelen avustukseen 30 000 euroa (2023: 20 000 euroa)
- Nuorten kesätyöllistämiseen 17 000 euroa (2023: 17 300 euroa) ja palkkatuella työllistävien yhdistysten avustamiseen 25 000 euroa (2023: 25 000 euroa)
- Vesihuoltoavustuksiin 7 000 euroa (2023: 5 000 euroa) ja vauvarahaan 10 000 euroa (2023: 10 000 euroa)
- Sotaveteraanien leskien siivousavustukseen 1 500 euroa (2023: 1 500 euroa)
- Teknisen lautakunnan yksityistieavustuksiin 180 000 euroa (2023: 125 000 euroa)
- Työmarkkinatuen kuntaosuuteen 200 000 euroa (2023: 200 000 euroa)

Muut toimintakulut ovat **2,1 milj. euroa** vuonna 2024 (ta 2023: 2,0 milj. euroa). Muista toimintakuluista merkittävimmät ovat rakennusten ja huoneistojen vuokratulot (sisäiset ja ulkoiset vuokratulot, 1,5 milj. euroa) ja sisäiset pääomavuokrat (0,4 milj. euroa).

Toimintakulut ovat yhteensä 15,6 milj. euroa vuonna 2024 (ta 2023: 16,3 milj. euroa). Tuloslaskelman välitu-
loksena esitettävä **toimintakate** ilmoittaa paljonko käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valti-
onosuuksilla. Toimintakate on **-9,8 milj. euroa** vuonna 2024 (ta 2023: -10,5 milj. euroa).

4.1.2 Verotulot

Verotuloihin kirjataan kunnan tulovero, kunnan osuus yhteisöveron tuotosta ja kiinteistövero. Verotulot kirja-
taan tilinpäätöksessä tilitysten ajankohdan mukaan ao. tilikauden tuloksi. Verotuloprosentit vuonna 2024 ovat:

	2024
Tuloveroprosentti	8,6
Yleinen kiinteistöveroprosentti	1,00
- mikäli maapohjan verotus eriytetään, silloin maapohjan veroprosentti	1,30
Vakituisten asuntojen veroprosentti	0,55
Muiden asuinrakennusten veroprosentti	1,25
Rakentamattoman rakennuspaikan veroprosentti	ei määrätty
Yleishyödyllisen yhteisön veroprosentti	0,00
Voimalaitosten veroprosentti	3,10

Veroprosenttien mukaiset verotuloennusteet vuosille 2024–2026 ovat:

Kuntaliitto, verotuloennuste 10/2023			
1000 euroa	2024	2025	2026
Kunnallisvero	4 811	4 908	4 967
Yhteisövero	1 564	1 685	1 769
Kiinteistövero	1 043	1 043	1 043
YHTEENSÄ	7 418	7 636	7 779

4.1.3 Valtionosuudet

Suoraan tuloslaskelmaan kirjattaviin **valtionosuuksiin** sisältyvät käyttötalouden valtionosuudet ja -avustukset, jotka perustuvat yleiseen valtion ja kuntien väliseen kustannustenjakoon ja joilla ei ole käyttökorvauksen tai maksun luonnetta.

Kuntaliiton ennakkollinen valtionosuuslaskelma vuodelle 2024 (23.11.2023)	
1000 euroa	2024
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	2 511
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	1 286
Veroperustemuutoksista johtuvien veromenetysten korvaus	893
Opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuus	-91
YHTEENSÄ	4 599

Alla olevassa taulukossa on esitetty kuntaliiton ennakkolliset valtionosuuslaskelmat vuosille 2025-2026. **Laskel-
missa on huomioitu tulevan TE-uudistuksen vaikutukset valtionosuuksiin sekä valtiovarainministeriön
23.11.2023 ilmoittavat lisäsiirrot hyvinvointialueille.**

Kuntaliiton ennakkolliset valtionosuuslaskelmat 2025-2026 (23.11.2023)		
1000 euroa	2025	2026

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus ilman TE-uudistuksen vaikutusta	3 915	3 946
TE-palveluiden rahoitus	460	414
Työttömyysetuuksien kompensatio	234	234
Veroperustemuutoksista johtuvien veromenetysten korvaus	943	976
Opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuus	-91	-91
YHTEENSÄ	5 462	5 479

Valtiovarainministeriö tiedotti 17.11.2023, että sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistukseen liittyvä rahoituksen siirto kunnilta hyvinvointialueille on tarkistettu vastaamaan kuntien vuoden 2022 tilinpäätöstietojen mukaisia siirtyvien palveluiden järjestämisen kustannuksia sekä verotulojen osalta tietoja vuoden 2022 valmistuneesta verotuksesta. Tämä aiheutti muutoksia sote-siirtolaskelmaan ja kuntien valtionosuuksiin. Valtiovarainministeriö ja kuntaliitto julkaisivat 23.11.2023 kuntakohtaiset uudet valtionosuuslaskelmat vuosille 2024-2026. Koska ilmoitus ja laskelmat julkaistiin niin myöhäisessä vaiheessa, ei niitä voitu huomioida talousarviovalmistelussa eikä kunnanhallituksen 27.11.2023 talousarviokäsittelyssä. Käsillä olevaan talousarvioon on kuitenkin päivitetty uudet, 23.11.2023 ennusteen mukaiset valtionosuudet, ja kaikki laskelmat vuosille 2024-2026 on tehty uusien ennusteiden mukaisesti. Aikaisempiin ennusteisiin nähden Sonkajärven kunnan valtionosuudet pienenevät noin 0,3 milj. euroa vuosina 2025 ja 2026. Ennusteisiin sisältyy kuitenkin vielä paljon epävarmuutta siitä, tullaanko säästöt toteuttamaan nyt ilmoitetun suuruisina ja ilmoitetulla aikataululla.

Lisäksi ennakkolisiin valtionosuuslaskelmiin vuosille 2025-2026 sisältyy epävarmuutta TE-uudistuksen rahoituksesta johtuen. Tulee myös huomata, että kuntien tulee lisääntyneellä rahoituksella (TE-palveluiden rahoitus ja työttömyysetuuksien kompensatio) rahoittaa nämä toiminnot. On vielä epävarmaa, tuleeko saatu lisärahoitus riittämään tosiasiallisesti TE-palveluiden rahoitukseen sekä työttömyysetuuksien kompensatioon. Valtion tavoitteena kuitenkin on, että TE-palveluiden järjestämisvastuun siirto valtiolta kunnille toteutetaan kustannusneutraalisti, eli kunnille korvataan lisääntyneet kustannukset 100 %:sesti. Koska työttömyysetuuksien kompensatio perustuu tämän hetken suunnitelman mukaan poikkileikkaustilanteen (toteutuneet kustannukset vuoden 2023 mukaisesti, korotetaan vuosittain indeksillä) mukaiseen rahoituksen määräytymiseen, sisältyy erityisesti näihin kustannuksiin riski siitä, että mikäli työttömyys nousee, ei kunnille osoitettu lisärahoitus riitä tosiasiallisesti korvaamaan kasvaneita kustannuksia.

4.1.4 Rahoitustuotot ja -kulut

Rahoitustuottoihin sisältyvät korkotuotot ja muut rahoitustuotot. Korkotuotoissa ilmoitetaan antolainoista, muista sijoituksista ja talletuksista sekä maksuliikennetileiltä saadut korot suoriteperusteen mukaisesti jaksotettuina. Muihin rahoitustuottoihin kuuluvat verotilityskorot ja -korotukset, osingot ja osuuspääomien korot sekä viivästyskorot. Rahoitustuotot ovat yhteensä **0,3 milj. euroa** vuonna 2024. Vesi Oy:n Sonkajärven kunnalle maksama lainan korko sisältyy rahoitustuottoihin. **Rahoitustuottoihin on budjetoitu mahdollisia osinkotuottoja 300 000 euroa.**

Rahoituskuluihin sisältyvät korkokulut ja muut rahoituskulut. Korkokuluja ovat pitkäaikaisista ja lyhytaikaisista lainoista maksetut korot. Muita rahoituskuluja ovat mm. verotilityskorot, viivästyskorot sekä luottoprovisiot. Rahoituskulut ovat yhteensä noin **0,1 milj. euroa** vuonna 2024. Rahoituskulut nousevat vuonna 2024 lainojen korkotason nousun myötä.

Rahoitustuottojen ja -kulujen erotus on **0,2 milj. euroa** vuonna 2024.

Vuosikate on kunnan kokonaisrahoitusta kuvaava välitulok. Se ilmoittaa, riittääkö kunnan tulorahoitus kattamaan pitkävaikutteisista tuotannon tekijöistä aiheutuneet kulut eli käyttöomaisuuden poistot. Kunnan vuosikate on vuoden 2024 talousarviossa on **2,4 milj. euroa** (ta 2022: 1,7 milj. euroa). Suunnitelman mukaiset poistot ovat 1,3 milj. euroa vuonna 2024. Vuosikate riittää kattamaan poistot.

4.1.5 Satunnaiset erät

Satunnaisiksi tuotoiksi ja kuluiksi katsotaan sellaiset tuotot ja kulut, jotka perustuvat kunnan tavanomaisesta toiminnasta poikkeaviin, kertaluonteisiin ja olennaisiin tapahtumiin. Satunnaisuutta on tulkittava hyvin suppeasti. Taloussuunnitelmaan 2024–2026 ei budjetoida satunnaisia eriä.

Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus, joka lisää tai vähentää kunnan varauksia tai vapaata pääomaa. Sen jälkeen tuloslaskelmassa esitetään tuloksen käsittelyerät eli vapaaehtoisten varausten ja rahastojen muutokset. Ylijäämäinen tulos voidaan siirtää varauksiin, rahastoida tai siirtää muuhun vapaaseen omaan pääomaan. Alijäämäistä tulosta voidaan vastaavasti kattaa varauksista tai rahastoista tehtävillä siirroilla tuloslaskelmaan. Tilikauden 2024 tulos on **1,1 milj. euroa**, joka vastaa vesihuoltolaitoksen toiminnasta saatavaa myyntivoittoa.

4.1.6 Tilinpäätössiirrot

Budjetoitavia tilinpäätössiirtoja ovat erät, joiden toteutuminen on arvioitavissa talousarviota laadittaessa. Tällaisia eriä ovat muun muassa investointivarausten purkaminen ja siihen liittyvän poistoeron muodostaminen koskien talousarviovuonna toteutettavia investointihankkeita. Investointivarausten käyttö merkitsee investointivarausten muuttamista poistoeroksi, jota varauksen käyttövuonna ja seuraavina tilikausina vähennetään enintään kyseisen käyttöomaisuushyödykkeen kunkin tilikauden suunnitelmapoiston verran.

Myös aiemmin toteutuneisiin investointeihin liittyvä poistoeron purkaminen budjetoidaan tilinpäätössiirtoina.

Rahastojen suunnitelmanmukaiseen käyttöön perustuva pääoman purkaminen rahastosiirtona budjetoidaan tilinpäätössiirtona.

Vuodelle 2024 tehdään seuraavat tilinpäätössiirrot:

- Suunnitelman mukaisia poistoja vastaavat, poistoeroa vähentävät kirjaukset aiemmin toteutuneiden investointien osalta yhteensä 0,2 milj. euroa (Rutakon koulu -51 486,02 euroa, Mosaiikin keittiöinvestointi -36 289,08 euroa, Sukevan kyläkeskuksen katto -8 333,33 euroa, Arkistotilat terveyskeskuksessa -8 333,33 euroa, TK:n peruskorjaus -93 333,33 euroa, Kirjaston iv-saneeraus -3 333,33 euroa).

Tilikauden 2024 ylijäämä on **1,3 milj. euroa**.

4.1.7 Tuloslaskelmaosan tavoitteet ja tunnusluvut

Taulukko 7. Tuloslaskelman tunnusluvut

	TP 2022	TA 2023 muutettu	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot/toimintakulut, %, (ulkoiset)	11,6	24,7	26	16,9	16,9
Vuosikate/poistot, %	188	213,6	182,5	99,2	89,7
Vuosikate, euroa/asukas	671	723	673	381	332
Taseen kertynyt ylijäämä (1 000 €)	9 019	11 123	12 387	12 715	12 898
Taseen kertynyt ylijäämä/asukas (€)	2 458	3 074	3 483	3 636	3 747
Asukasmäärä vuoden lopussa	3 669	3 619	3 556	3 497	3 442

Toimintatuotot/toimintakulut, % (ulkoiset). Tunnusluku osoittaa maksurahoituksen osuuden toimintamenojen kattamisesta. Vuonna 2024 tunnusluvun arvo on **26 %**.

Vuosikate/poistot, %. Kun tunnusluvun arvon on vähintään 100 %, oletetaan kunnan tulorahoituksen olevan riittävä. Oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, jos poistot ja arvonalentumiset vastaavat kunnan

keskimääräistä vuotuista investointitasoa pitkällä aikavälillä. Kunnan talous on heikkenevä ja kunta velkaantuu, kun vuosikate on keskimääräistä poistonalaista investointitasoa heikompi. Vuonna 2024 tunnusluvun arvo on **182,5 %**.

Vuosikate, euroa/asukas. Vuosikate asukasta kohden on yleisesti käytetty tunnusluku tulorahoituksen riittävyyden arvioinnissa. Keskimääräistä, kaikkia kuntia koskevaa tavoitearvoa ei voida asettaa. Kunnan koko, taajama-aste, tekniset verkostot ja toimintojen organisointi ovat tekijöitä, jotka vaikuttavat vuosikatetavoitteen määrittämiseen kunnassa. Vuonna 2024 vuosikate per asukas on **673 euroa**.

Taseen kertynyt yli-/alijäämä, kertynyt yli-/alijäämä/asukas. Kertyneeseen yli-/alijäämään tiivistyy kunnan koko tuloshistoria. Jakamalla se asukasmäärällä saadaan vertailukelpoinen tunnusluku saman kokoluokan kuntien väliseen vertailuun. Vuonna 2024 taseen kertyneeksi ylijäämäksi ennustetaan **12,4 miljoonaa euroa**. Kertyneeksi ylijäämäksi per asukas ennustetaan **3 483** euroa vuonna 2024.

5 INVESTOINTIOSA

5.1 Investointisuunnitelma

	Sit.		Yhteensä	TA 2024	TS 2025	TS 2026
<u>Kunnanhallitus ja valtuusto</u>						
<u>Muut pitkävaikutteiset menot</u>						
2009 Dynasty-sähköinen arkistointi		Menot	30 000	30 000		
		Tulot	0	0		
		Yh- teensä	30 000	30 000		
Muut pitkävaikutteiset menot yhteensä						
		Menot	30 000	30 000		
		Tulot	0	0		
	Valt	Yh- teensä	30 000	30 000		
<u>Tekninen lautakunta</u>						
<u>Muut pitkävaikutteiset menot</u>						
2026 Sonkajärven bioenergiantuotanto, osayleiskaava		Menot	15 000	15 000		
		Tulot	-15 000	-15 000		
		Yh- teensä	0	0		
4014 Sukevantien (Mt 5905 ja Vt5), kääntymiskaista Valtatie 5:lle, tiesuunnitelman teko		Menot	370 000	70 000		300 000
		Tulot	-185 000	-35 000		-150 000
	Valt	Yh- teensä	185 000	35 000		150 000
2027 Kiinteistörekisteriselvitys	Valt	Menot	125 000	15 000	60 000	50 000
Muut pitkävaikutteiset menot yhteensä						
		Menot	540 000	100 000	60 000	350 000
		Tulot	-200 000	-50 000		-150 000
	Valt	Yh- teensä	340 000	50 000	60 000	200 000
<u>Maa- ja vesialueet</u>						
5990 Kiinteistöjen ostot ja myynnit		Menot	30 000	10 000	10 000	10 000
		Tulot	-30 000	-10 000	-10 000	-10 000
		Yh- teensä	0	0	0	0
2025 Sonkajärven vedenpinnan nosto		Menot	150 000		150 000	
		Tulot	-60 000		-60 000	
		Yh- teensä	90 000		90 000	
2051 Harvanjärven vesistökuunnostus		Menot	28 000	14 000	14 000	
		Tulot	-14 000	-7 000	-7 000	
		Yh- teensä	14 000	7 000	7 000	

Maa- ja vesialueet yhteensä		Menot	208 000	24 000	174 000	10 000
		Tulot	-104 000	-17 000	-77 000	-10 000
	Valt	Yhteensä	104 000	7 000	97 000	0
<u>Rakennukset</u>						
5552 Kirjaston 1-kerroksen valaistuksen muutokset LED-valaisimiksi		Menot	52 000		52 000	
Rakennukset yhteensä	Valt	Menot	52 000		52 000	
<u>Muut rakennukset:</u>						
5020 Koivulan peruskorjaus		Menot	70 000		50 000	20 000
5201 Tuulikanteleen IV-nuohous ja LVI-säädöt		Menot	30 000		30 000	
5326 Sukevan koulun varavoimakoneen hankinta ja asennus		Menot	70 000	70 000		
5537 Sukevan paloaseman suunnittelu		Menot	60 000		60 000	
5327 Koulukeskuksen juhlasalin kohdalla olevan valurautaisen jätevesiviemäriputken korjaustyöt	Valt	Menot	125 000	125 000		
5314 Sukevan päiväkodin julkisivun ja katon maalaus	Valt	Menot	210 000		210 000	
5328 Koulukeskuksen salin paljeoven muutos ja salin ikkunoiden uusiminen	Valt	Menot	100 000		100 000	
5410 Liikuntahallin alakerran iv-kanaviston päivitys ja nuohous, kiinteistöautomaation päivitys, hissien koneiston automaation päivitys ja julkisivujen puuosien maalaus		Menot	90 000	90 000		
5574 Tekninen tukikohta, varastorak. ja svv-viemäröinti	Valt	Menot	150 000			150 000
5531 Jyrkän masuunin suojarakennuksen käyntisillan hissi ja LED-valaistus piipunpäähän		Menot	30 000			30 000
5329 Sonkajärven työpajan (ent. kirjasto) viemäröinnin osittainen uusiminen		Menot	35 000		35 000	
5330 Taksitalon viemäröinnin uusinta		Menot	18 000	18 000		
5331 Onnelan peruskorjattavien rakennusosien peruskorjaussuunnittelu (Rak-LVIA-sähk)		Menot	50 000	50 000		
5409 Kangaslammen opasteet ja uusi pukuhuonerakennus		Menot	70 000	10 000		60 000
5568 Jäähallin kylmäaineen muutostyöt, jäähdytyskoneisto	Valt	Menot	140 000		140 000	
5575 Jäähallin vesikaton korjaustyöt		Menot	90 000	90 000		
5570 Jyrkkäkosken Ruukintupa, muutos- ja peruskorjaustyöt (investointi palautettu uudelleen valmisteltavaksi valtuuston 11.12.2023 päätöksellä)	Valt	Menot	100 000		100 000	
Muut rakennukset yhteensä	Valt	Menot	1 438 000	453 000	725 000	260 000
<u>Kiinteät rakenteet ja laitteet</u>						

4002 Pumpaamontien perusparannus		Menot	95 000		95 000	
4018 Samulinpolun perusparannus	Valt		140 000		140 000	
4004 Sukevan Mäntytien ja Minnantien peruskorjaus	Valt	Menot	100 000		50 000	50 000
4309 Sonkajärven urheilukentän peruskorjaus		Menot	535 000	535 000		
		Tulot	-165 350	-165 350		
	Valt	Yhteensä	369 650	369 650		
4312 Sonkajärven torin rakentaminen	Valt	Menot	330 000	130 000	200 000	
Kiinteät rakenteet ja laitteet yhteensä		Menot	1 200 000	665 000	485 000	50 000
		Tulot	-165 350	-165 350	0	0
	Valt	Yhteensä	1 034 650	499 650	485 000	50 000
<u>Muut kiinteät rakenteet ja laitteet</u>						
4007 Sonkaj. liikenneturvallisuuustyöt		Menot	30 000	15 000	15 000	
4408 Jyrkän alueen ja Volokinpolun retkeilyreitien täydennykset		Menot	211 000	41 000	170 000	
		Tulot	-147 700	-28 700	-119 000	
		Yhteensä	63 300	12 300	51 000	
4409 Pitkospuiden korjausinvestointi (2024-2026)		Menot	60 000	20 000	20 000	20 000
4406 Moottorikelkkaurareitin rakentaminen väli Mustanjoki-Sukeva		Menot	120 000	30 000	90 000	
		Tulot	-84 000	-21 000	-63 000	
		Yhteensä	36 000	9 000	27 000	
4407 Jyrkän keluvenekatos		Menot	60 000			60 000
Muut kiinteät rakenteet ja laitteet yhteensä		Menot	481 000	106 000	295 000	80 000
		Tulot	-231 700	-49 700	-182 000	
	Valt	Yhteensä	249 300	56 300	113 000	80 000
<u>Muut koneet ja kalusto</u>						
3502 Sonkajärven latukoneen uusiminen	Valt	Menot	215 000	215 000		
		Tulot	-30 000	-30 000		
		Yhteensä	185 000	185 000		
3510 Mosaiikin keittiön kylmiöiden uusiminen		Menot	50 000	50 000		
5082 Nallemuorin kiinteistön aitauksen uusiminen		Menot	80 000		80 000	
3506 Pienkoneen hankinta (liikunta- ja puistoalueet)		Menot	30 000	30 000		
4410 Mustikkasuonpuiston lähiliikuntapaikka		Menot	60 000	60 000		
4411 Myllymetsän ja Siikalammen leikkipuistojen kunnostus		Menot	40 000	40 000		
5083 Mustikkasuon leikkipuiston aidan uusiminen		Menot	30 000		30 000	

3511 Koulukeskuksen kylmiöiden uusiminen		Menot	60 000	60000		
3505 Jäähileasema (jäähilekontti+asennus)		Menot	30 000	30 000		
		Tulot	-24 000	-24 000		
		Yh- teensä	6 000	6000		
Muut koneet ja kalusto yhteensä		Menot	595 000	485 000	110 000	
		Tulot	-54 000	-54 000		
	Valt	Yh- teensä	541 000	431 000	110 000	
Kunnanhallitus ja valtuusto		Menot	30 000	30 000	0	0
		Tulot	0	0	0	0
		Yh- teensä	30 000	30 000	0	0
Tekninen lautakunta yhteensä		Menot	4 484 000	1 833 000	1 901 000	750 000
		Tulot	-755 050	-336 050	-259 000	-160 000
		Yh- teensä	3 728 950	1 496 950	1 642 000	590 000
INVESTOINNIT YHTEENSÄ		Menot	4 514 000	1 863 000	1 901 000	750 000
		Tulot	-755 050	-336 050	-259 000	-160 000
		Yh- teensä	3 758 950	1 526 950	1 642 000	590 000

5.2 Investointien perustelut

Kunnanhallitus ja valtuusto

2009 Dynasty sähköinen arkisto. Dynasty-asianhallinnan sähköisen arkiston käyttöönotto.

Tekninen lautakunta

2026 Sonkajärven bioenergiantuotanto, osayleiskaava

4014 Sukevantien Mt 5905 ja Vt5, uusi kääntymiskaista Valtatie 5:lle: Valtatie 5:lle rakennetaan uusi liittymiskaista Sukevantielle vähentämään risteävän liikenteen kohtaamisia Sukevantien liittymässä. Yhteishanke Pohjois-Savon ELY-keskuksen kanssa.

2027 Kiinteistörekisteriselvitys: Kunnanhallitus päätti 27.2.2023 § 45, että Sonkajärven kunnassa tehdään kiinteistörekisteriselvitys. Kiinteistöjen kiinteistörekisteriselvityksellä tuotetaan raportti siitä, onko kiinteistöjen rakennustiedot ajantasaiset kunnassa ja tarvitaanko rakennuskannan puutteiden johdosta laatia jatkoselvitys. Moneissa kunnassa vastaava selvitys on laadittu ja rakennustietokannan puutteet korjattu.

5990 Kiinteistöjen osto ja myynti: Kunnan maankäytön kannalta tarpeellisten maa-alueiden hankinta ja tonttien myynti.

2025 Sonkajärven vedenpinnan nosto: Kunnostushankkeen tavoitteena on pienentää Sonkajärven vesipinnan korkeusvaihtelua nostamalla alimpia vedenkorkeuksia. Luonnonkoskimainen pohjapato rakennettaisiin Aitto-kosken sillasta ylävirtaan n. 50 metriä. Itä-Suomen AVI on myöntänyt Sonkajärven keskivedenkorkeuden nostamisen rakentamalla pohjapato sen lasku-uomaan sekä käyttöoikeuden ympäristölupapäätöksen mukaan 17.3.2023. I-S AVI:n ympäristölupapäätöksestä on valitettu Vaasan hallinto-oikeuteen keväällä 2023.

2051 Harvanjärven vesistökuunnostushanke: Harvanjärven vesienkuunnostushankkeessa tehdään verkkokalastus ja koekalastus hankkeen aikana, hapettimien mahdollinen saneeraus/huolto, sekä laaditaan hoito- ja seuranta-ohjelma. Hankkeelle on myönnetty valtionavustusta 50 % hankkeen kustannuksiin, POS/ELY 12.5.2023.

5552 Kirjaston 1-kerroksen valaistuksen muutokset LED-valaisimiksi: Kirjastosalin ja näyttelysalin valaisimet on pääosin alkuperäisiä ja käyttöikänsä lopussa. Nykyisen malliset valaisimet uusitaan samantyyllisiksi energiatehokkaiksi LED-valaisimiksi.

5020 Koivulan peruskorjaus: Vanhan lohkeilleen julkisivun saneerausrappaus sekä puuverhoilun maalaustyöt.

5201 Tuulikanteleen IV-nuohous ja LVI-säädöt: Tuulikanteleen IV-kanaviston nuohous, säätöpeltien tarvittava uusiminen sekä ikkunarakenteiden tiivistykset.

5326 Sukevan koulun varavoimakoneen hankinta ja asennus: Sukevan taajamassa kunnan kiinteistöissä ei ole vielä varavoimakoneella varustettua kiinteistöä. Sukevan koululle hankittava varavoima varmistaa Sukevan koulun ja Männikön päiväkodin virran saannin mahdollisten pitkäkestoisten sähkökatkojen aikana.

5537 Sukevan paloaseman suunnittelu: Sonkajärven kunta on tehnyt v. 2018 esityksen Pohjois-Savon pelastuslautakunnalle uuden paloaseman ja kylmän varaston rakentamisesta Sukevalle. Rakennushankkeen investointiesitys on v. 2024-2025.

5327 Koulukeskuksen juhlasalin kohdalla olevan valurautaisen jätevesiviemäriputken korjaustyöt: Sonkajärven koulukeskuksen juhlasalin ja keittiön välisen rakennusosan valurautainen runkoviemäri ja sen liitosviemärit korjataan.

5314 Sukevan päiväkodin julkisivun ja katon maalaus: Julkisivultaan suojellun (sr) rakennuksen julkisivujen (seinät) maalaustyöt sekä vesikaton puhdistus- ja maalaustyöt.

5328 Koulukeskuksen salin paljeovien muutos ja salin ikkunoiden uusiminen: Alkuperäinen paljeovi on huonokuntoinen ja käyttöikänsä lopussa. Vanha paljeovi korvataan taiteovella. Juhlasalin yläikkunat ovat ravistuneet ja huonokuntoiset ja ne uusitaan sekä tehdään tiivistyskorjaukset.

5410 Liikuntahallin alakerran IV-kanaviston päivitys ja nuohous, kiinteistöautomaation päivitys, hissien koneiston automaation päivitys ja julkisivujen puuosien maalaus: Liikuntahallin iv-kanaviston nuohous, iv-päätelaitteiden uusiminen kellarikerrokseen, kiinteistöautomaation muutokset e-valvomoksi sekä hissien ohjauksyksikön ja liukuohjaimien uusiminen (alkuperäiset vm. 2005).

5574 Tekninen tukikohta, varastorakennus ja svv-viemäröinti: Uuden varastorakennuksen teko tarvikkeille ja laitteille, sekä piha-alueen sadevesiviemäröinti.

5531 Jyrkän masuunin suojarakennuksen käyntisillan henkilönostin ja LED-valaistus piipunpäähän: Masuunin piipulle johtavan käyntisillan alapäähän parannetaan esteettömyyttä lisäämällä henkilönostin. Piipun päässä olevaan esitys- ja yleisötilaan uusitaan valaisimiksi energiatehokkaammat LED-valaisimet.

5329 Sonkajärven työpajan (ent. kirjasto) viemäröinnin osittainen uusiminen: Valurautainen vanha jätevesiviemäri uusitaan muoviputkella koko rakennuksen osuudelta, pois lukien Pysäkin tilat.

5330 Taksitalon viemäröinnin uusinta: Valurautainen vanha jätevesiviemäri korvataan muoviputkella koko rakennuksen pituudelta.

5331 Onnelan peruskorjattavien rakennusosien peruskorjaussuunnittelu (Rak-LVIA-sähkö): Onnelan hankesuunnitelman (valmistuu 2023 lopulla) mukaan peruskorjattavaksi esitettyjen rakennusosien ja piharakennuksen rakentaminen.

5409 Kangaslammen opasteet ja uusi pukuhuonerakennus: Kangaslammen uimarannan vanha pukuhuonerakennus on käyttöikänsä lopussa. Rakennus uusitaan. Alueelle tehdään alueopasteet.

5568 Jäähallin kylmäaineen muutostyöt, jäähdytyskoneisto + verkosto: Jäähallille tehdään kylmäkoneiden muutostyöt ja vaihto ympäristödirektiivien ja vaatimusten mukaiseksi.

5575 Jäähallin vesikaton korjaustyöt: Jäähallin vesikaton rakenteen tiivistäminen ja pinnoittaminen.

5570 Jyrkkäkosken Ruukintuvan katon korjaus. Investointi on palautettu uudelleen valmisteltavaksi.

4002 Pumpaamontien perusparannus: Routivan ja asfalttipintarakenteeltaan rikkoutuneen asuntokadun peruskorjaus.

4018 Samulintien perusparannus: Asuntokadun peruskorjaus, pohjarakenne ei ole enää kunnossa eikä korjattavissa paikkaustyönä pinta-asfaltilla.

4004 Sukevan Mäntytien ja Minnantien peruskorjaus: Asuntokatujen rakenteiden peruskorjaus murskepinnaalle.

4309 Sonkajärven urheilukentän peruskorjaus: Urheilukentän suorituspaikkojen kunnostus ja osittainen pinta- ja juoksuratojen pinnoittaminen rakenteineen. Urheilukenttä on otettu käyttöön v. 1955 eikä suurempia korjauksia ole tehty. Urheilukentän eteläpäätyyn rakennetaan hiekkatekonurmipintainen pienpelikenttäalue. Heittopaikat uusitaan ja pituushyppypaikka. Uusi beach-volleykenttä rakennetaan alueelle. Hanke on saanut OKM:n avustuksen.

4312 Sonkajärven torin rakentaminen: Puretun virastokeskuksen tontti on erittäin näkyvällä ja maisemallisesti tärkeällä paikalla. Tontin jatkokäyttöpäätös on ajankohtainen, koska pelkkä hiekkakenttämaisema ei ole kunnan edun mukainen. Tontin käytöstä on tehty esitys Sonkajärven kk:n kylän kehittämisen työryhmän raportissa 17.6.2021, jossa siihen on esitetty torin rakentamista. Valtuuston strategiaseminaarissa on tehty tontin jatkokäyttöä koskevia esityksiä.

4007 Sonkajärven liikenneturvallisuustyöt: Esteettömyyshankkeiden liikenneturvallistamista ja katujen hidasteiden rakentamista.

4408 Jyrkän alueen ja Volokinpolun retkeilyreittien täydennykset: Ruukintuvan kohdalta tehdään Heiskanharjun suuntaan esteetön reitti nykyisen Volokinpolun linjalle, pituus 850 m. Uuranholin ja Kyrönsuon yhteyteen tehdään noin 5 km pitkä vaellusreitti ja joka liittyy molemmista päistä Volokinpolkuun. Näin saadaan Uuranholin lähelle rengasreitti. Hankkeelle on haettu investointitukea.

4409 Pitkospuiden korjausinvestointi (2024-2026): Hankalammin lintutornin ja Salmisen laavun välisellä Rönkölänsuolla olevat alkuperäiset pitkospuut ovat vettyneet ja lahonneet. Niille uusitaan pitkospuut vuosivälillä 2024 - 2026, yhteensä noin 3 km.

4406 Moottorikelkkaurien rakentaminen väli Mustanjoki-Sukeva: Nykyinen kelkkauralinjaus on vanhentunut eikä palvele ko. käyttötarpeita. Nykyinen huonokuntoinen ura estää matkailupalvelu käytön välillä Iisalmi-Sonkajärvi-Sukeva-Kajaani. Yhteishanke Sonkajärven Moottorikelkkailijat Ry:n ja reitin varrella olevien matkailupalveluyritysten kanssa. Hanketta on suunniteltu pitkään ja suunnitellulle kelkkauran muutokselle välillä Mustanjoki-Sukeva on haettu investointitukea.

4407 Jyrkän keluvenekatos: Jyrkkäkosken Ruukkitoiminnan aikaisen järvimalmin nostoveneen eli kuluveneeseen suojarakennus.

3502 Sonkajärven latukoneen uusiminen: Sonkajärven nykyinen latukone alkaa olla teknisen käyttöikänsä lopulla. Vuosittaisten huoltojen lisäksi on koneen tekniikkaa jouduttu uusimaan jo enemmän. Tavoitteena on hankkia vähemmän käytetty, perushuollettu ja teholtaan parempi sekä uudempi latukone.

3510 Mosaiikin keittiön kylmiöiden uusiminen: Keittiön kylmiöiden uusiminen, laitteiden tekninen käyttöikä on lopussa.

5082 Nallemuorin kiinteistöalueen aitauksen uusiminen: Nallemuorin päiväkodin piha-alueen rajaava puinen aita on alkuperäinen ja osin jo lahonnut. Aita uusitaan metallirakenteisena ja täyttää päiväkodin piha-alueen suojarakennevaatimuksen.

3506 Pienkoneen hankinta (liikunta- ja puistoalueet): Liikuntapuolen pientraktori Ford on käyttöikänsä lopussa eikä siihen saa varaosia. Uusitaan pienkoneena varusteineen.

4410 Mustikkasuon lähiliikuntapaikka: Perustetaan lähiliikuntapaikka.

4411 Myllymetsän ja Siikalammen leikkipuistojen kunnostus.

5083 Mustikkasuon leikkipuiston aidan uusiminen: Mustikkasuon leikkipuiston aita on puurakenteinen ja käyttöikänsä lopussa. Leikkipuiston alueen suoja-aita uusitaan metallirakenteisena.

3511 Koulukeskuksen kylmiöiden uusiminen: Keittiön kylmälaitteiden uusiminen vanhenemisen ja huonokuntoisuuden takia. Kylmälaitteet teknisen käyttöikänsä lopussa.

3505 Jäähileasema: Jäähileasema varmistaa lähialueen kalastajien jäähilehuollon ja kalan katkeamattoman kylmäketjun. Hankinta tehdään ehdollisena siten, että jos kunta saa myönteisen avustuspäätöksen hakemalleen investointituella (Euroopan meri- ja kalatalousrahasto), hankinta toteutuu.

6 RAHOITUSOSA

6.1 Rahoituslaskelma

	TP 2022	TA+MUUT. 2023	KH 2024	TS 2025	TS 2026
TOIMINNAN RAHAVIRTA					
VUOSIKATE	2 460 818	2 616 390	2 393 471	1 333 349	1 143 997
SATUNNAISET ERÄT	0	598 000	0	0	0
TULORAHOITUKSEN KORJAUSERÄT	2 110	0	-1 093 770	0	0
	2 462 928	3 214 390	1 299 701	1 333 349	1 143 997
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA					
INVESTOINTIMENOT	-2 957 196	-2 569 800	-1 863 000	-1 901 000	-750 000
RAHOITUSOSUUDET INVESTOINTIMENOIHIN	0	265 890	326 050	249 000	150 000
PYSYVIEN VASTAAVIEN HYÖDYKKEIDEN LUOVU- TUSTULOT	5 876	10 000	3 883 070	10 000	10 000
	-2 951 319	-2 293 910	2 346 120	-1 642 000	-590 000
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-488 392	920 480	3 645 821	-308 651	553 997
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA					
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET					
ANTOLAINASAAMISTEN LISÄYS	-4 660	0	-1 300 000	0	0
ANTOLAINASAAMISTEN VÄHENNYS	0	-30 270	74 552	46 360	46 360
	-4 660	-30 270	-1 225 448	46 360	46 360
LAINAKANNAN MUUTOKSET					
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS	0	0	0	1 000 000	1 000 000
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	-720 236	-1 695 120	-558 360	-558 580	-558 800
LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS	504 798	0	0	0	0
	-215 438	-1 695 120	-558 360	441 420	441 200
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET					
TOIMEKSIANTOJEN VAROJEN JA PÄÄOMIEN MUUTOKSET	4 575	0	-2 923 070	0	0
SAAMISTEN MUUTOS	14 655	0	0	0	0
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS	1 599 155	0	0	0	0
	1 618 385	0	-2 923 070	0	0
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	1 398 287	-1 725 390	-4 706 878	487 780	487 560
RAHAVAROJEN MUUTOS	909 895	-804 910	-1 061 057	179 129	1 041 557
	RAHAVARAT 31. 12.	5 447 740			
	1. 1.	4 537 845	909 895		

Rahoituslaskelma on keskeinen osa kunnan talousarviota ja tilinpäätöstä. Talousarvioon on kuntalain 110 §:n mukaan otettava toiminnallisten tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä osoitettava miten määrärahojen rahoitustarve katetaan. Toiminnan rahoitus esitetään talousarvion rahoitusosassa. Kunnan rahoituslaskelmassa esitetään toiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirrat.

Toiminnan rahavirta osoittaa budjetoidun tulorahoituksen määrän, joka on varainhoitovuonna käytettävissä investointien rahoittamiseen, pääomasijoituksiin ja pääoman palautuksiin sekä maksuvalmiuden vahvistamiseen. Kunnan tuloslaskelman 2024 mukainen toiminnan rahavirta on **1,3 milj. euroa**. Toiminnan rahavirtaan sisältyy vesihuoltolaitoksen yhtiöittämisestä saatava myyntivoitto 1 094 074 euroa.

Investointien rahavirta muodostuu investointimenojen ja niihin saatujen rahoitusosuuksien ja pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulojen erotuksesta. Kunnan käyttöomaisuusinvestoinnit vuonna 2024 ovat **-1,9 milj. euroa**. Rahoitusosuuksiksi arvioidaan 0,3 milj. euroa. **Nettoinvestoinnit ovat -1,5 milj. euroa**. Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot sisältävät vesihuoltolaitoksen käyttöomaisuuden luovutustulon 2 779 000 euroa.

Toiminnan ja investointien rahavirta vuonna 2024 on **3,6 milj. euroa**.

Rahoituksen rahavirtaan budjetoidaan antolainojen, lainakannan ja oman pääoman muutokset. Antolainasäämisten lisäys sisältää Vesi Oy:lle annettavan 1,3 miljoonan euron lainan. Vuonna 2024 ei ole tarkoitus ottaa lainkaan pitkäaikaista lainaa. Pitkäaikaisten lainojen vähennys vuonna 2024 on – 0,6 milj. euroa. Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset sisältävät kunnan tekemät pääomansijoitukset Vesi Oy:n vapaan oman pääoman rahastoon 2 573 074 euroa ja 350 000 euroa. Rahoituksen rahavirta vuonna 2024 on **-4,7 milj. euroa**.

Rahoitusosa päättyy **Rahavarojen muutos** -erään, joka saadaan laskelmalla yhteen etumerkit huomioon ottaen toiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirrat. Talousarvion rahoitusosa on tilinpäätöksen rahoituslaskelmaa suppeampi siten, ettei siinä esitetä Muut maksuvalmiuden muutokset -erää. Rahavarojen muutos -erän positiivinen arvo tarkoittaa kunnan maksuvalmiuden vahvistumista ja negatiivinen sen heikkenemistä. Rahavarojen muutos vuonna 2024 on **-1,1 milj. euroa**.

6.2 Tavoitteet ja tunnusluvut

	TP 2022	TA 2023 muutettu	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä (1 000 €)	6 621	432	4 078	3 769	4 323
Investointien tulorahoitus	83,4	114,1	155,7	81,2	193,9
Laskennallinen lainanhoitokate	2,6	3,4	3,4	1,8	1,5
Kassan riittävyys, pv	54	94	83	103	104

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä = edellisen vuoden tilinpäätöksen toiminnan ja investointien rahavirta + arvioidut vuosittaiset rahavirrat. Tunnusluku kertoo, pystytäänkö investoinnit rahoittamaan pitkällä aikavälillä omarahoituksella. Kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi. Vuonna 2024 toiminnan ja investointien rahavirran kertymäksi arvioidaan **4,1 milj. euroa**.

Investointien tulorahoitus, % = vuosikate / investointien omahankintameno. Investointien tulorahoitus -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä. Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman investointimenoja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet. Vuonna 2024 investointien tulorahoitus on **155,7 %**.

Laskennallinen lainanhoitokate = (vuosikate + korkokulut) / (korkokulut + laskennalliset lainanlyhennykset). Tunnusluku kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Lainanhoitokyky on hyvä, kun arvo on yli 2, tyydyttävä, kun se on 1–2 ja heikko, kun arvo on alle yhden. Vuonna 2024 laskennallinen lainanhoitokate on **3,4 (hyvä)**.

Kassan riittävyys, (pv) = 365 pv x rahavarat varainhoitovuoden lopussa / kassasta maksut varainhoitovuonna. Tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla. Riittävänä arvona voidaan pitää 14–30 päivän kassan riittävyyttä. Vuonna 2024 kassan riittävyys on **83 päivää**. Maksuvalmius on hyvä.

	TP 2022	TA 2023 muutettu	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatulot (1 000 €)	6 173	5 966	5 786	4 842	5 002
josta ulkoiset toimintatulot	3828	3 365	3 449	2 430	2 504
Toimintamenot (1 000 €)	-35 502	-16 237	-15 625	-16 823	-17 334
josta ulkoiset toimintakulut	-33 156	-13 637	-13 288	-14 411	-14 835
Toimintakate (1 000 €)	-29 309	-10 253	-9 825	-11 965	-12 315
Verotulot (1 000 €)	14 983	8 048	7 418	7 636	7 779
Valtionosuudet (1 000 €)	16 218	4 318	4 599	5 462	5 479
Vuosikate (1 000 €)	2 461	2 616	2 393	1 333	1 144
Toimintatuotot/toimintakulut, %, (ulkoiset)	11,6	24,7	26	16,9	16,9
Vuosikate/poistot, %	188	213,6	182,5	99,2	89,7
Vuosikate, euroa/asukas	671	723	673	381	332
Taseen kertynyt ylijäämä (1 000 €)	9 019	11 123	12 387	12 715	12 898
Taseen kertynyt ylijäämä/asukas (€)	2458	3 074	3 483	3 636	3 747
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä (1 000 €)	6 621	432	4 078	3 769	4 323
Investointien tulorahoitus, %	83,2	114,1	155,7	81,2	193,9
Laskennallinen lainanhoitokate	2,6	3,4	3,4	1,8	1,5
Kassan riittävyys, pv	54	94	83	103	104
Tuloveroprosentti, %	21,25	21,25	8,6	8,6	8,6
Lainakanta (1 000 €)	7 186	5 491	4 933	5 374	5 749
Lainamäärä/asukas (€)	1 959	1 517	1 387	1 537	1 670
Asukasmäärä vuoden lopussa	3 669	3 619	3 556	3 497	3 442